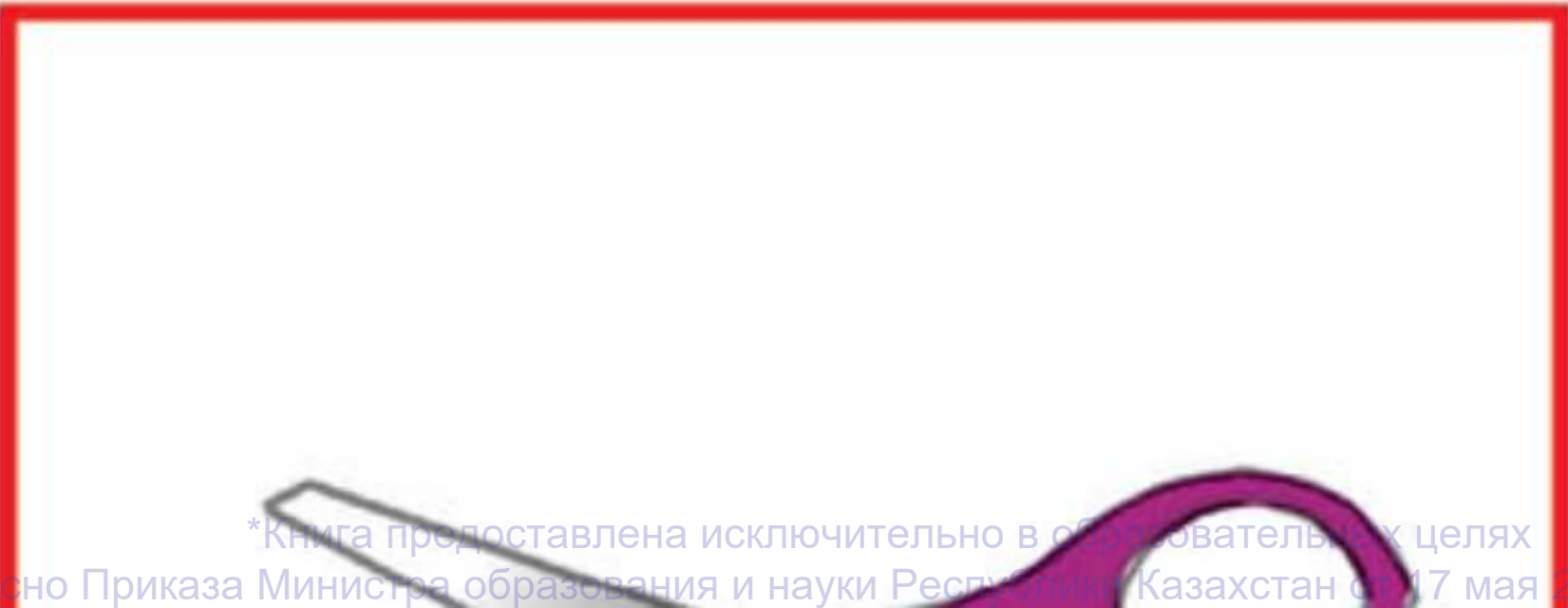
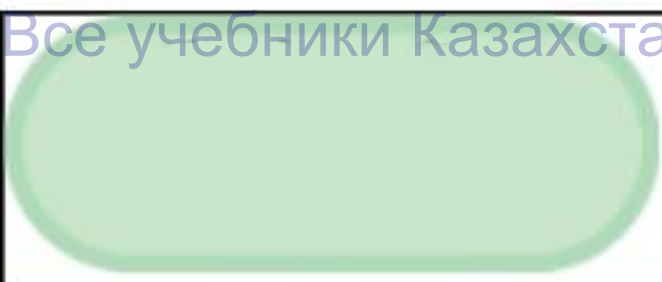
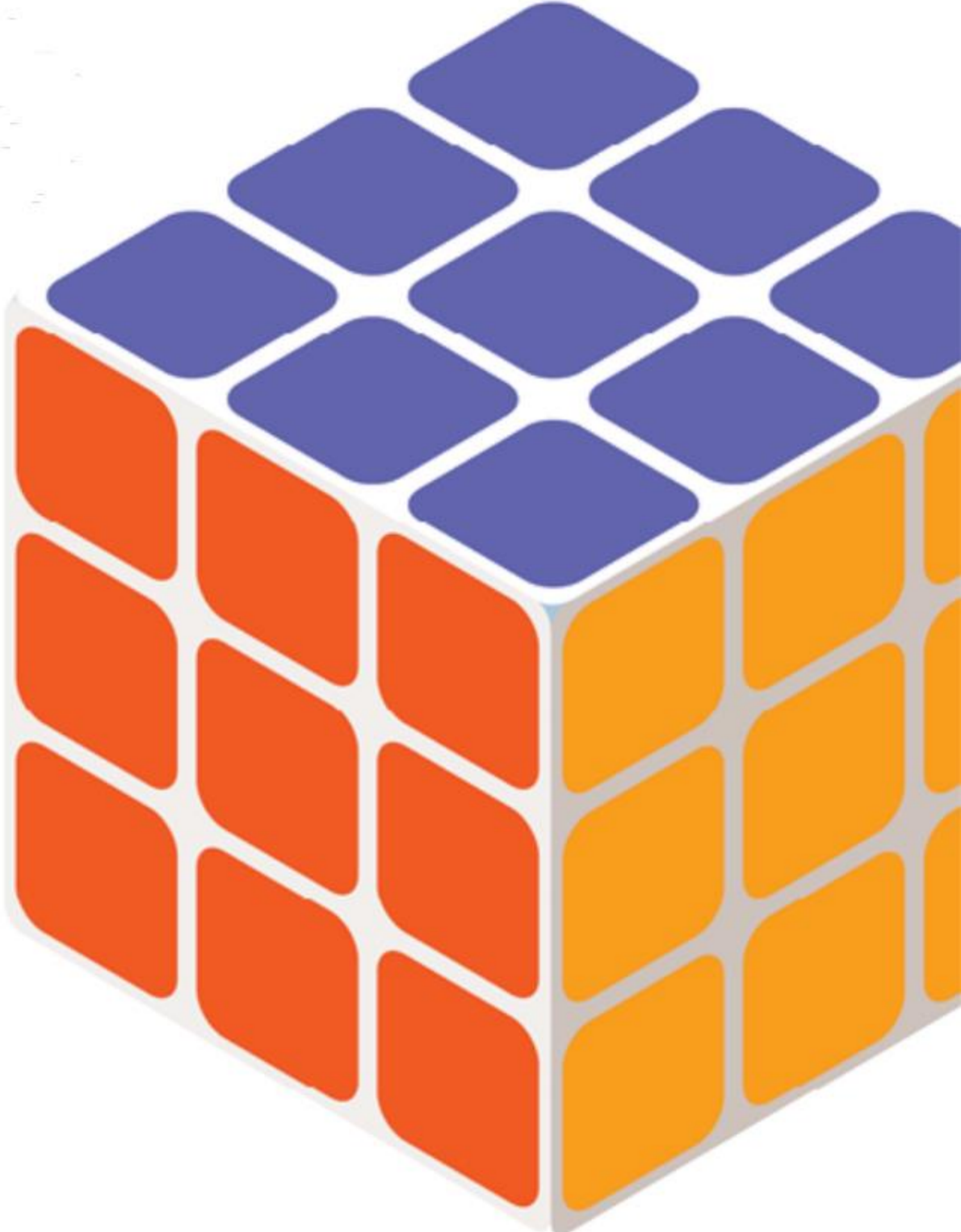

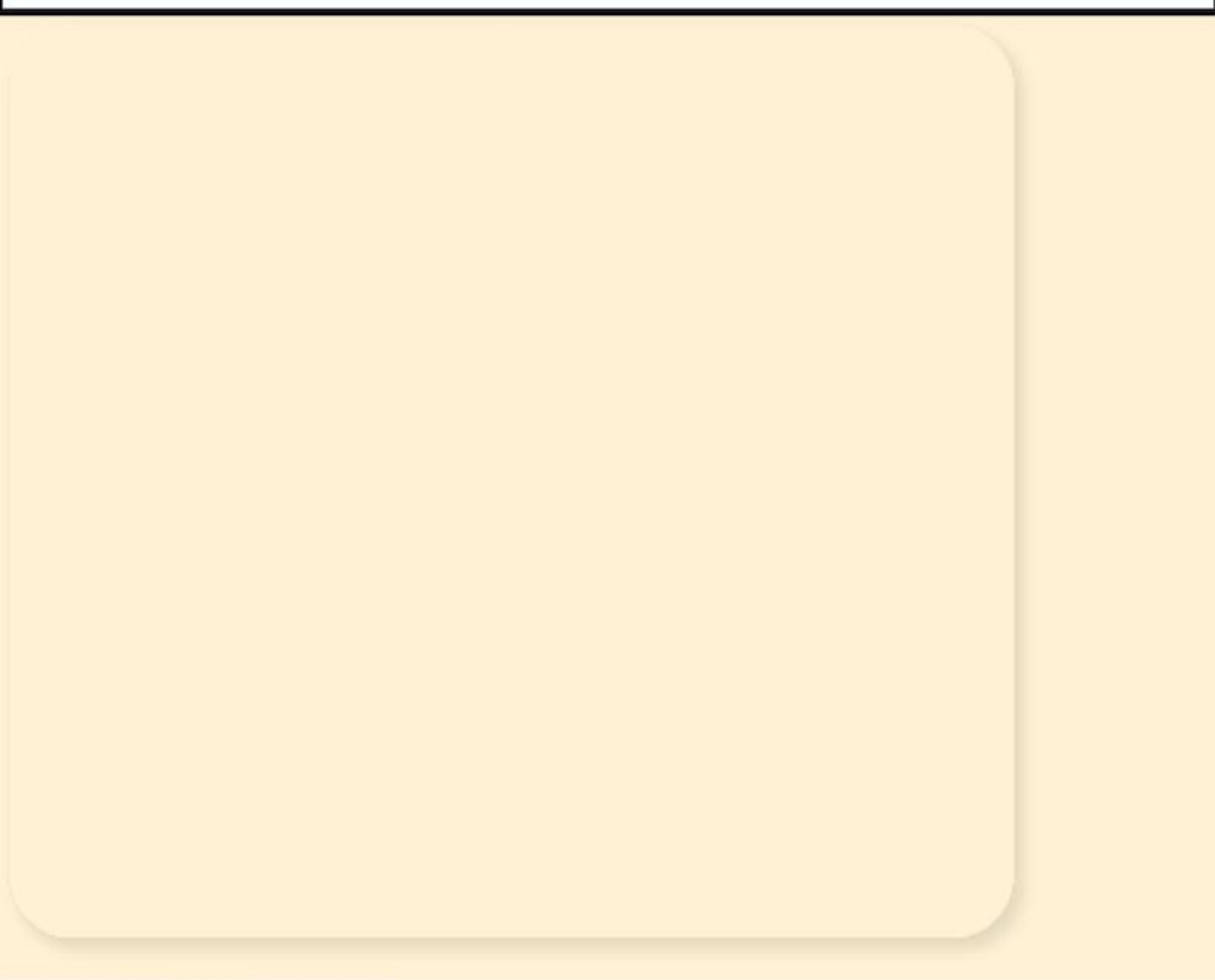
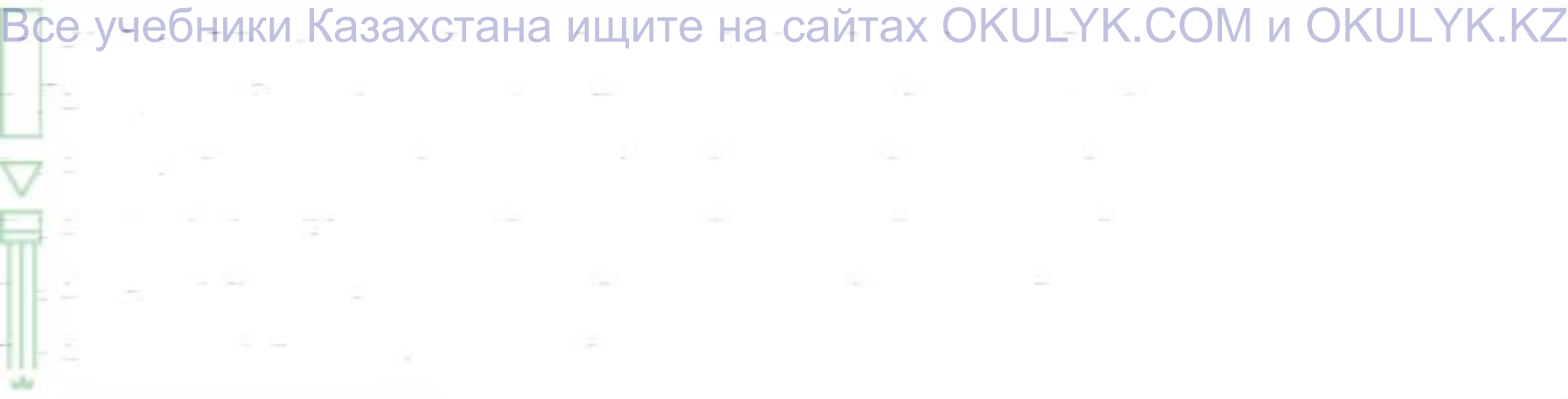
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

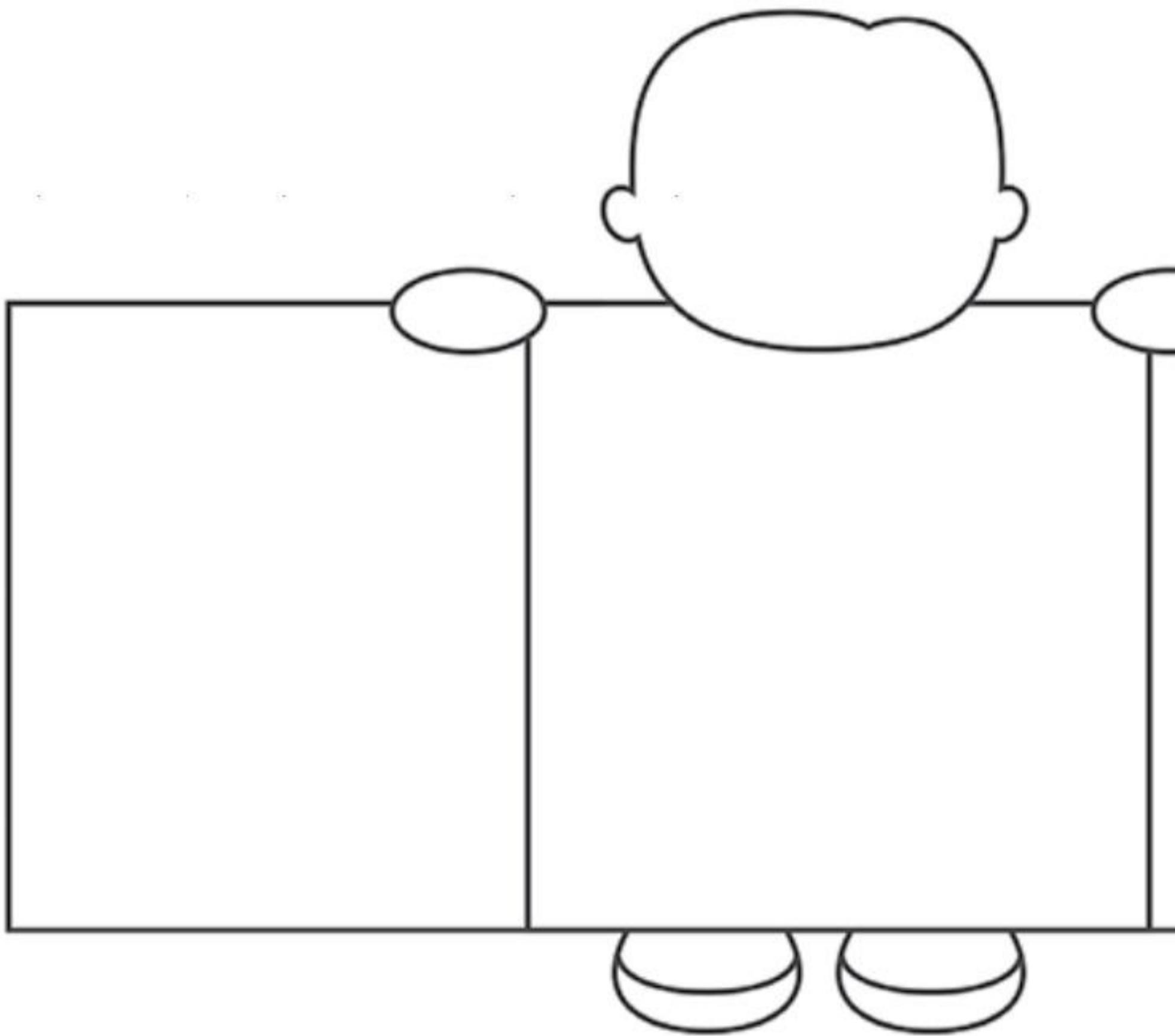

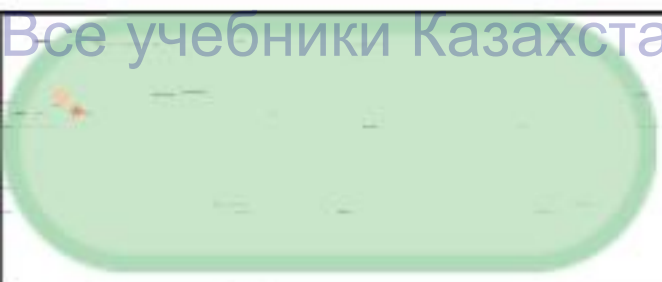

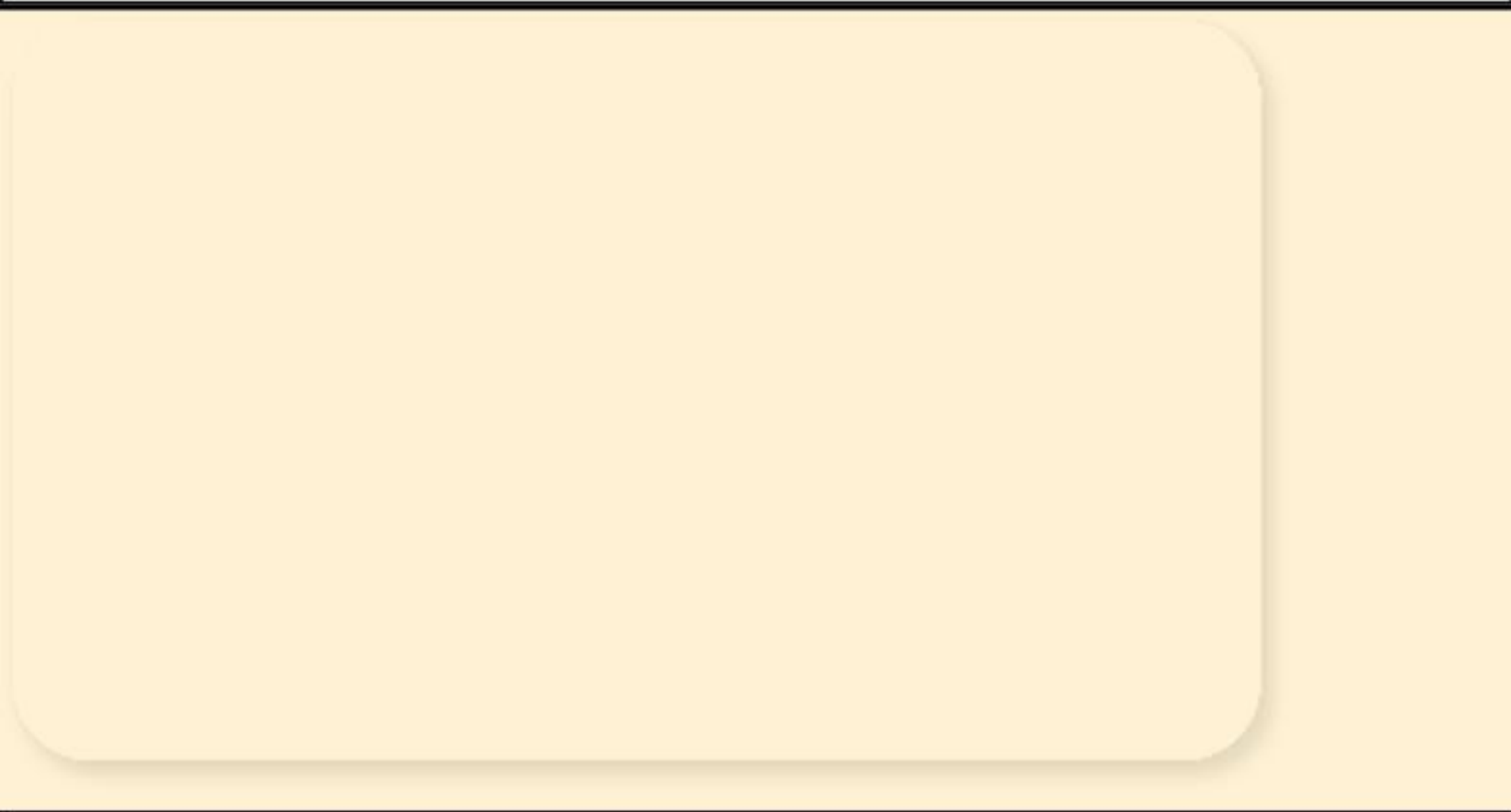
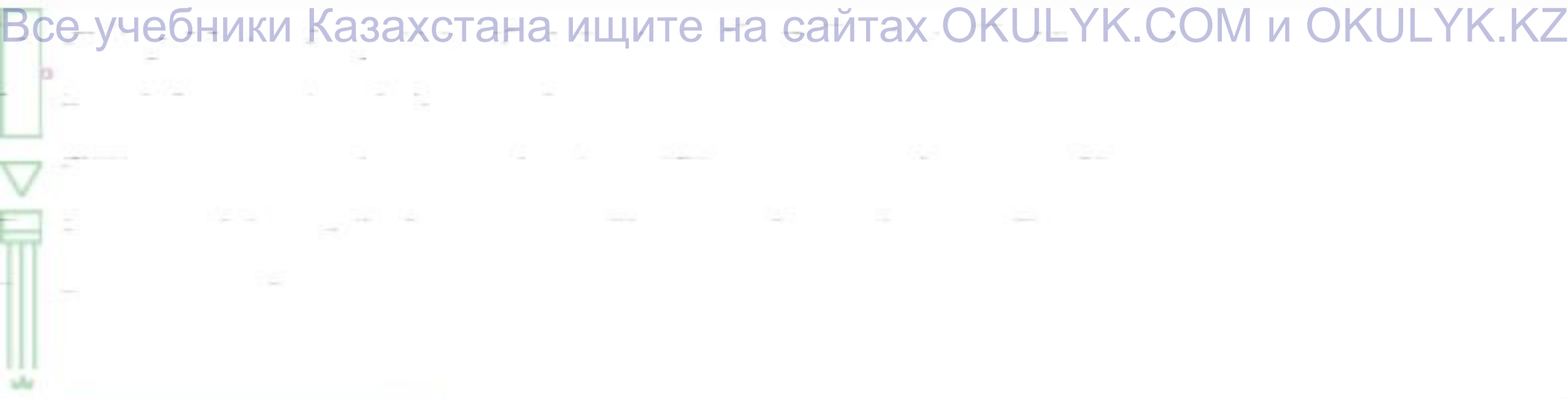

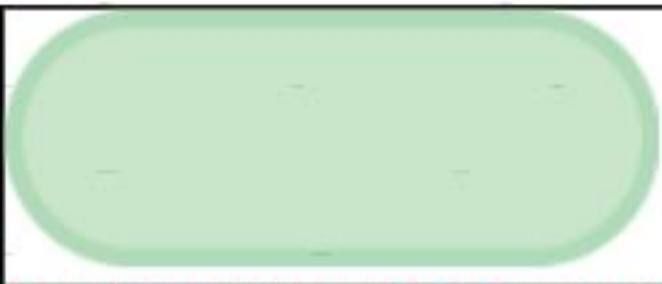

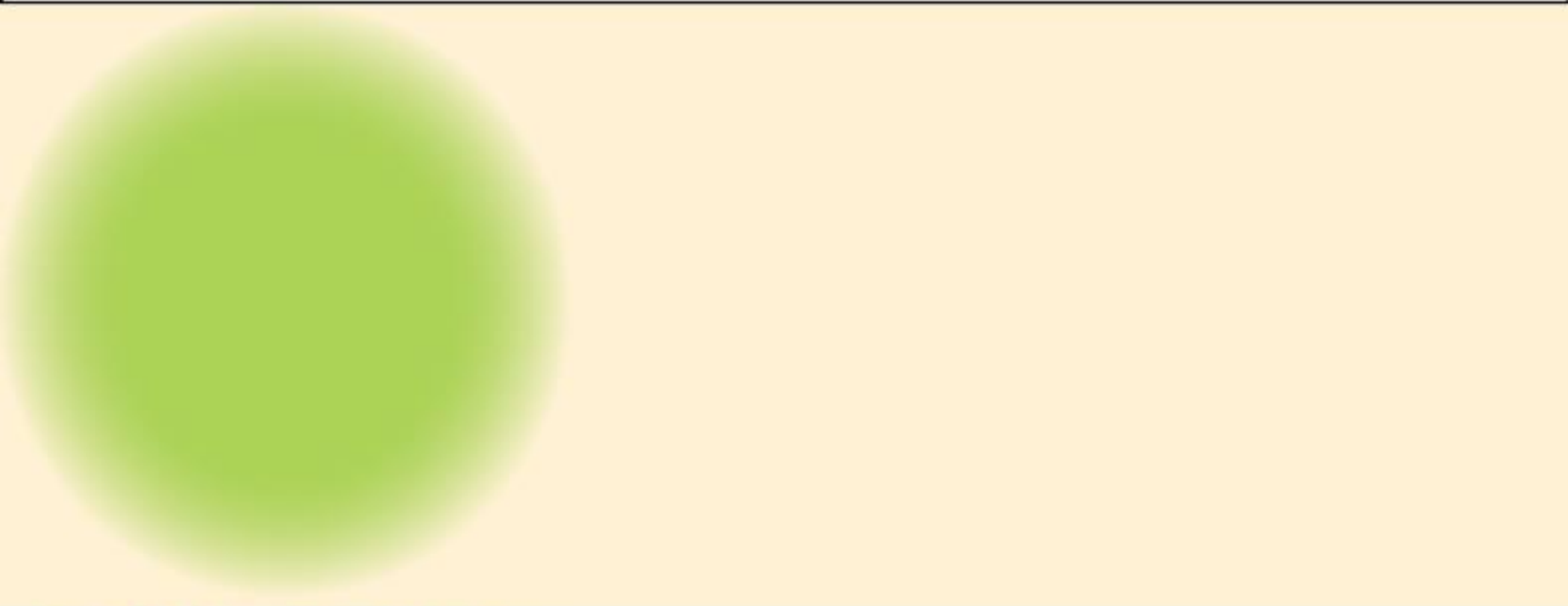
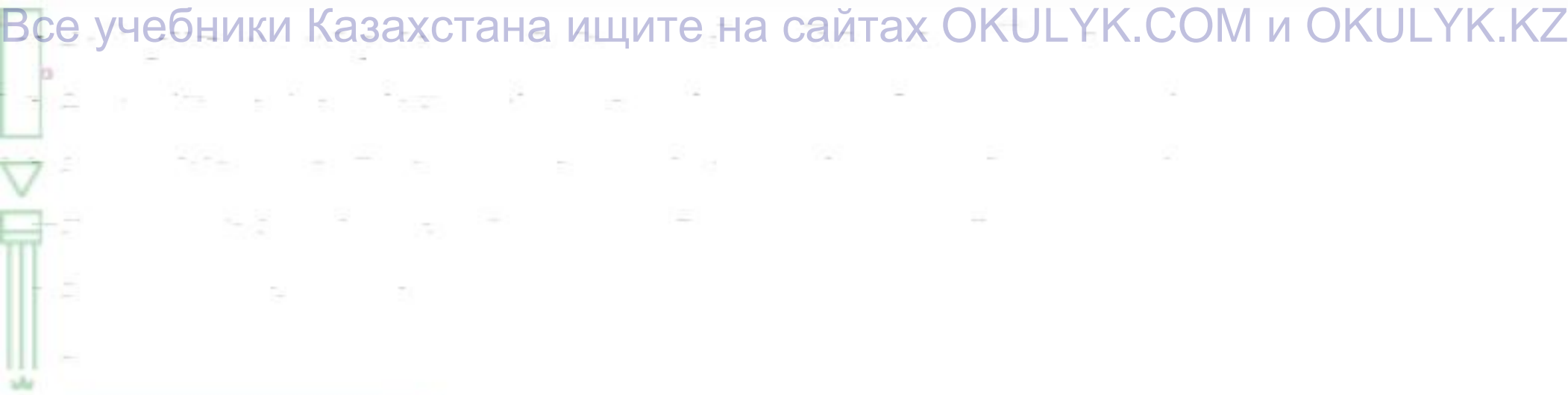

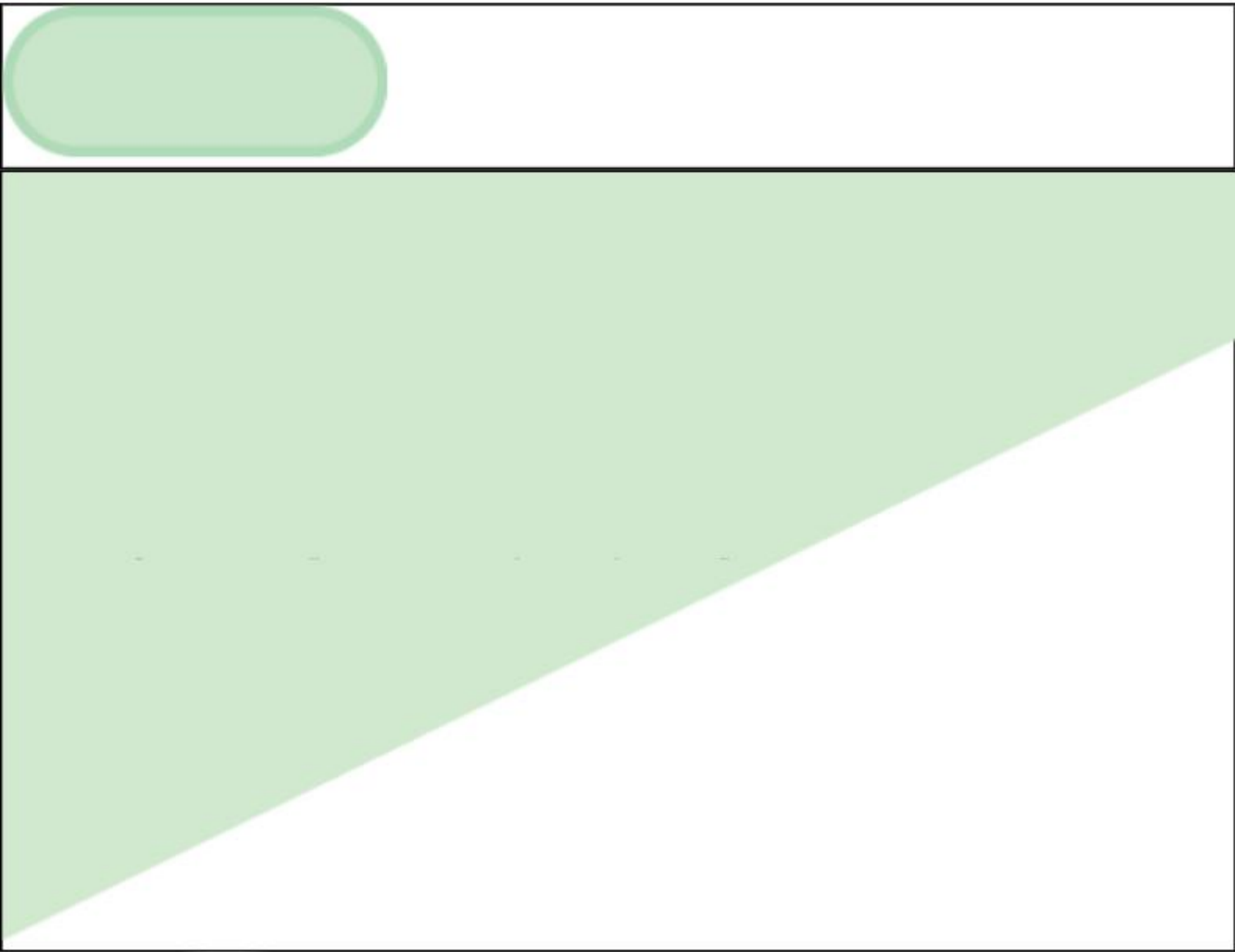

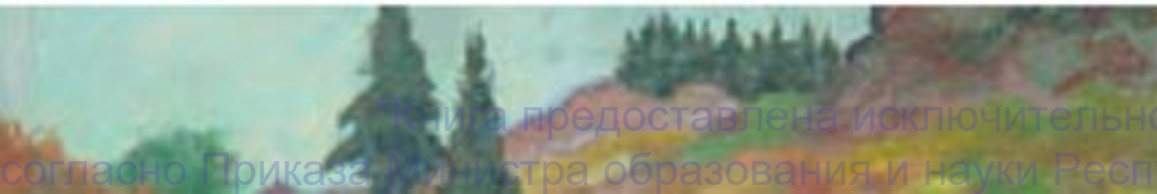

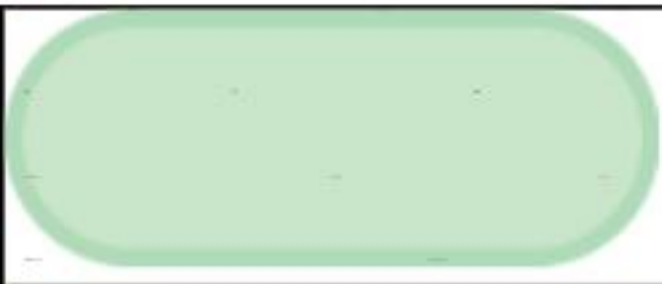

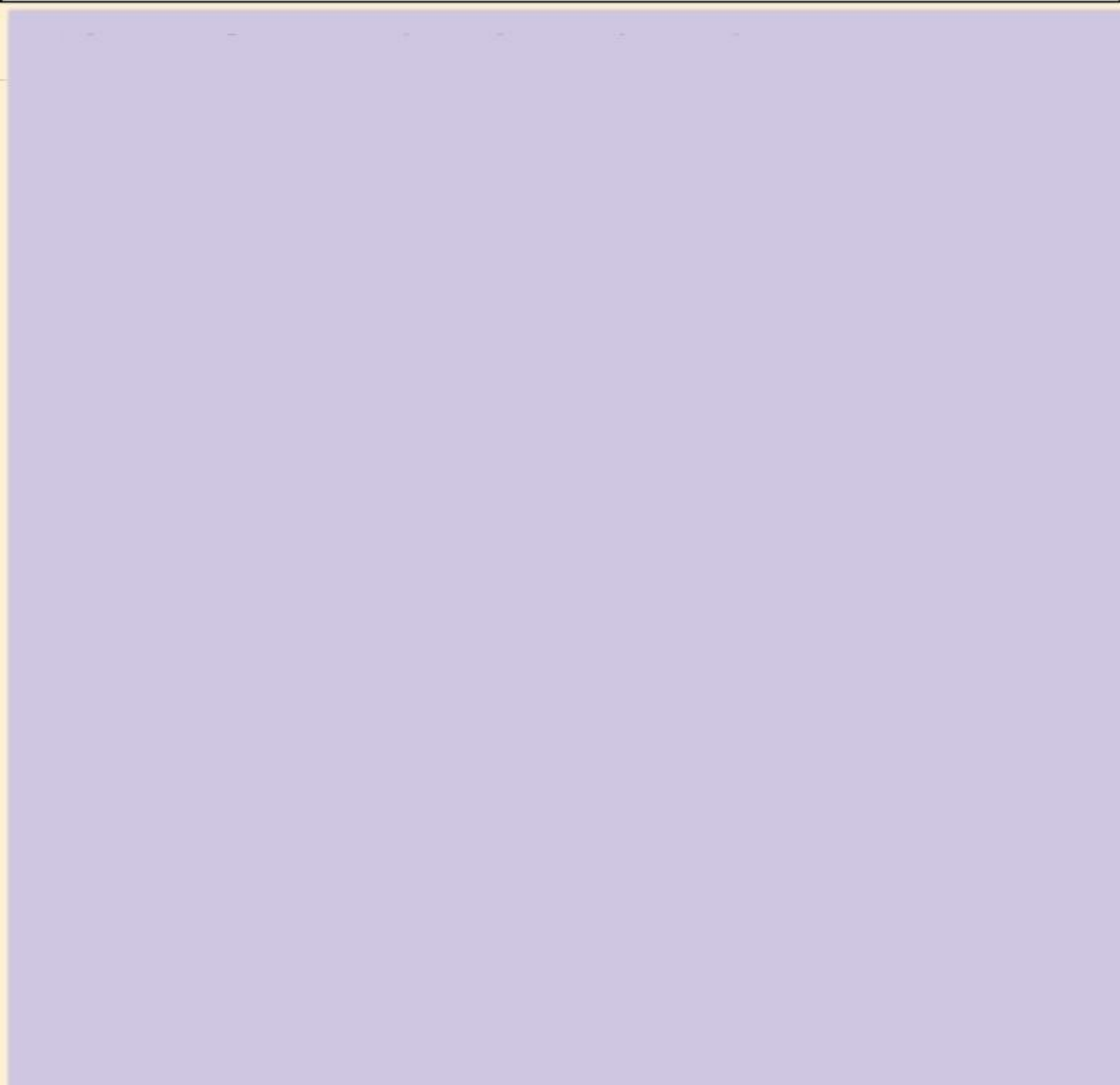

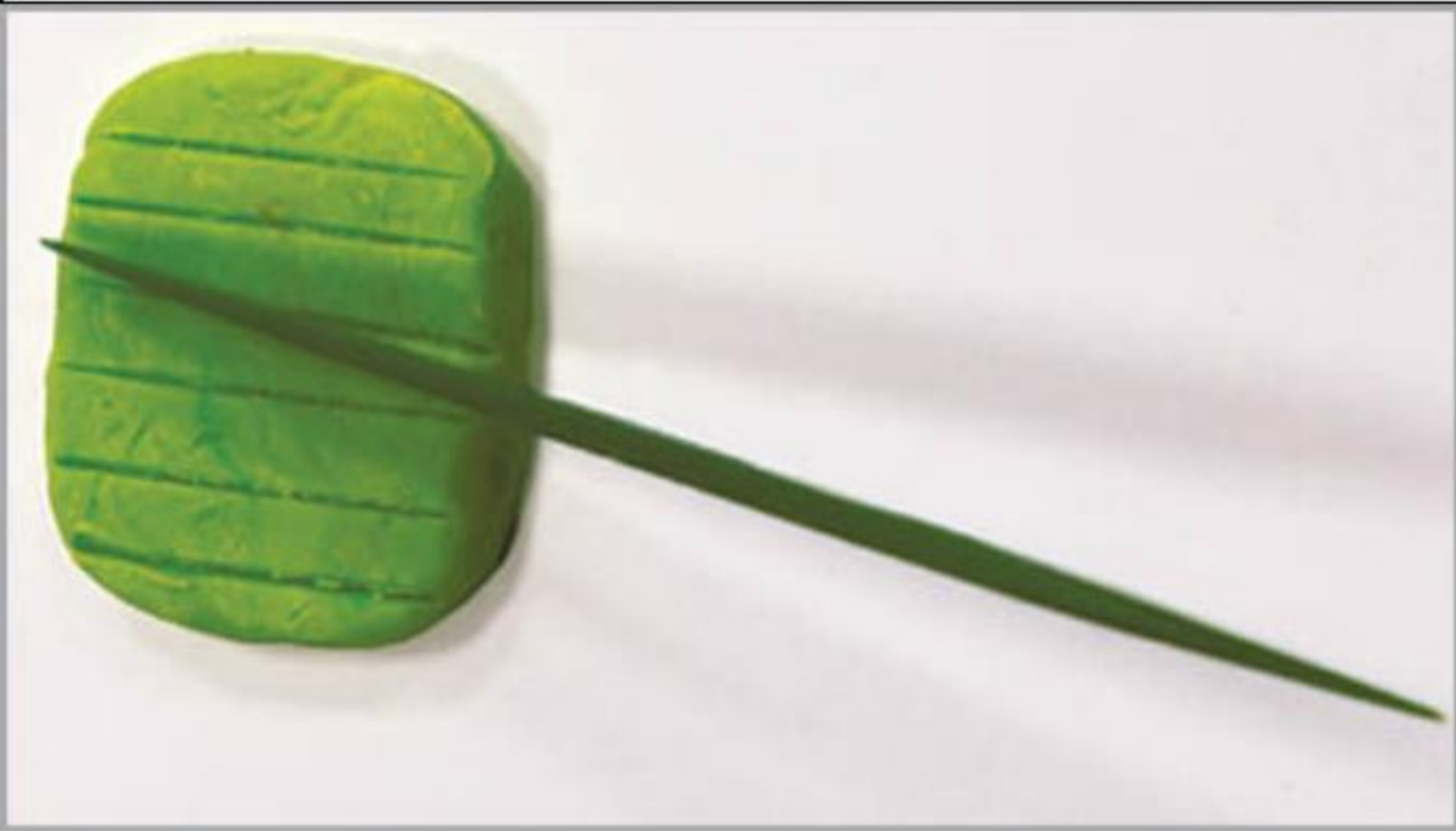

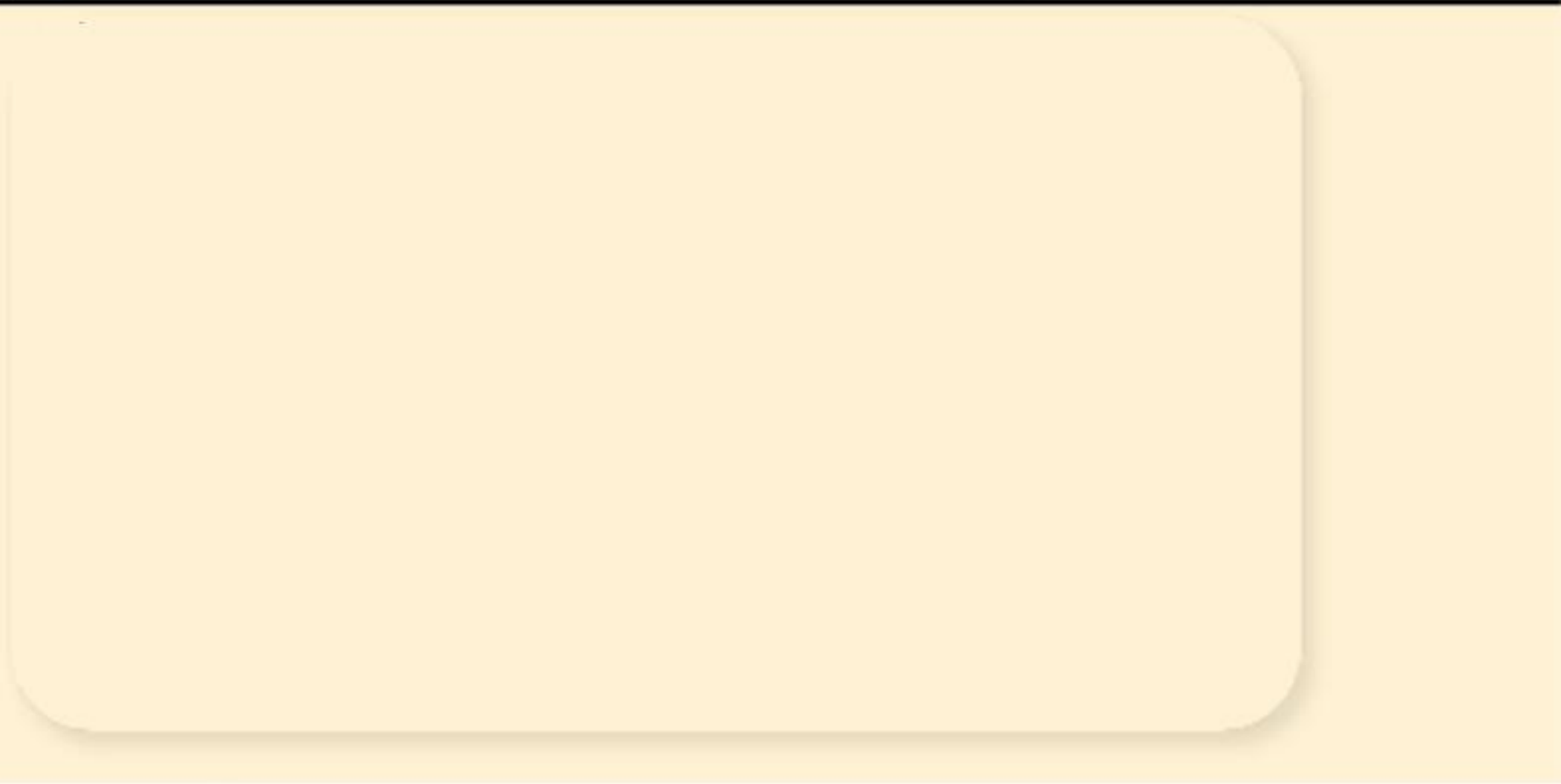
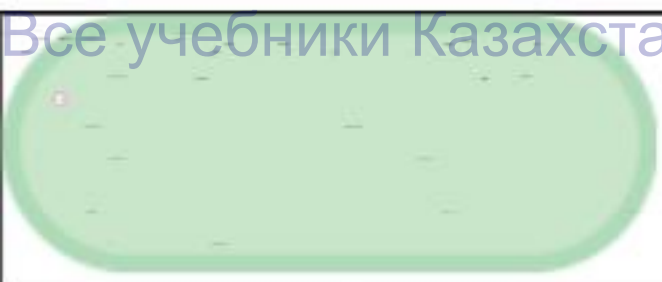

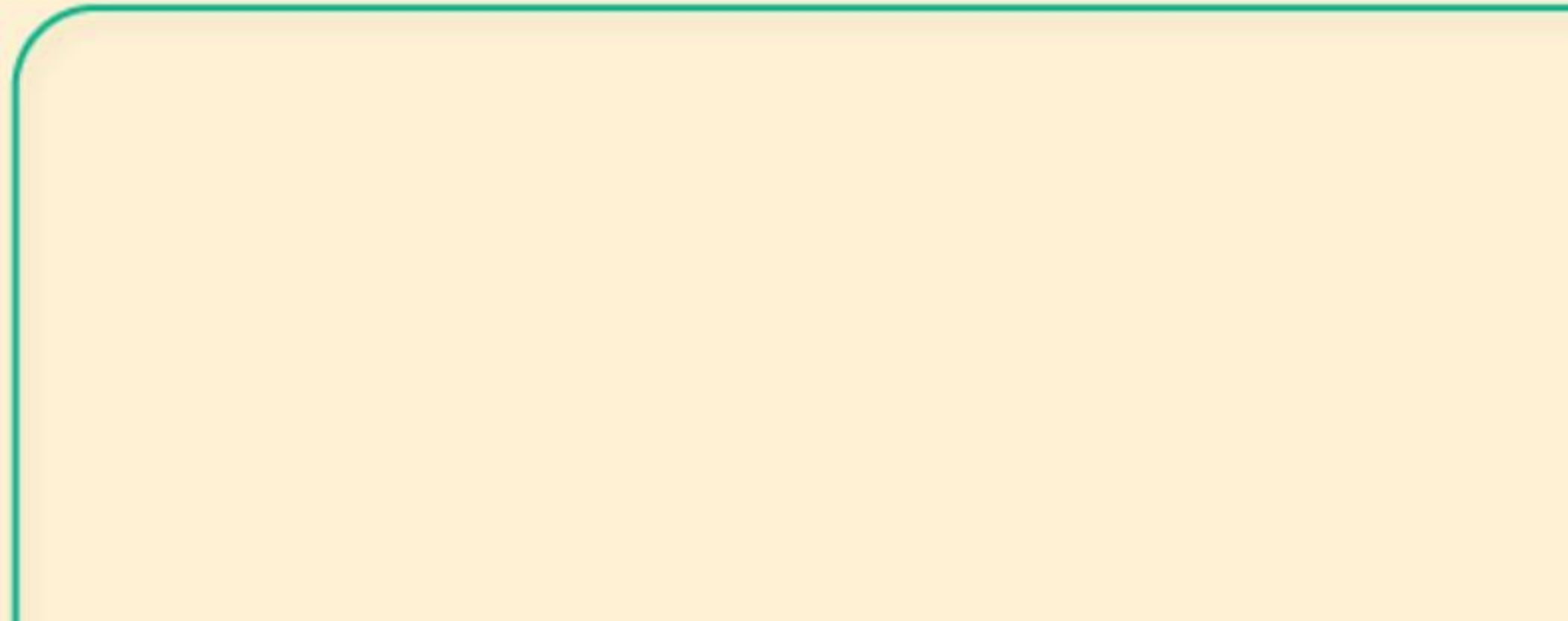

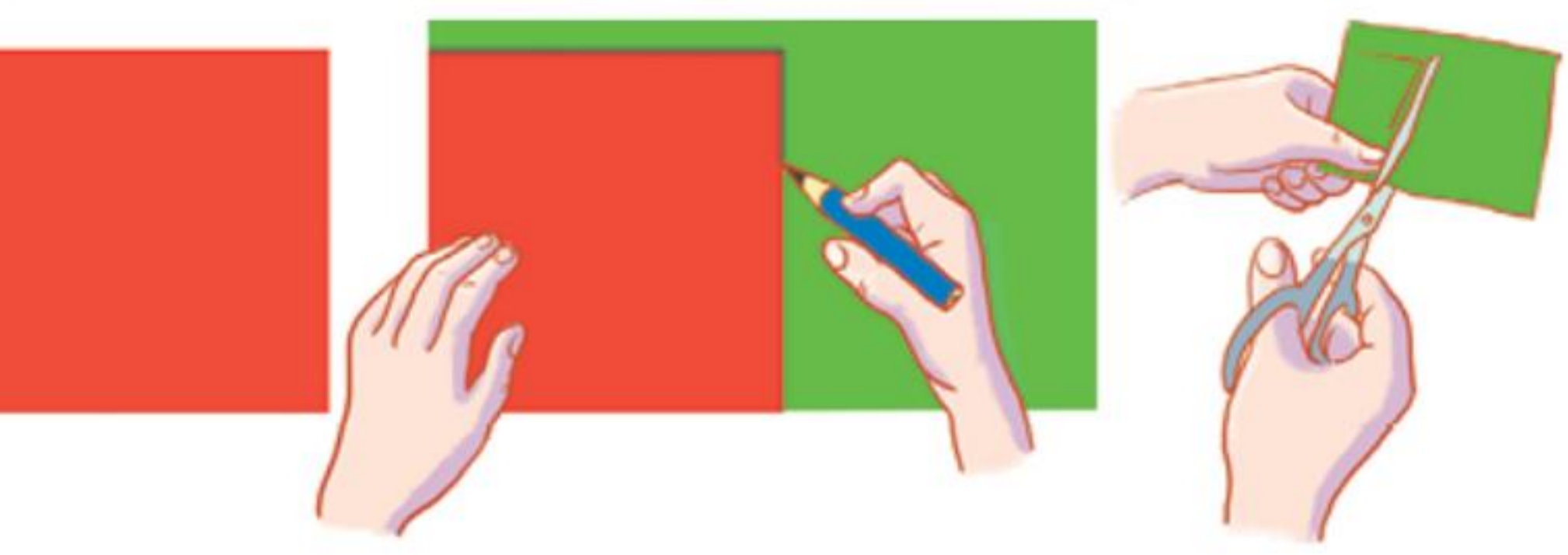
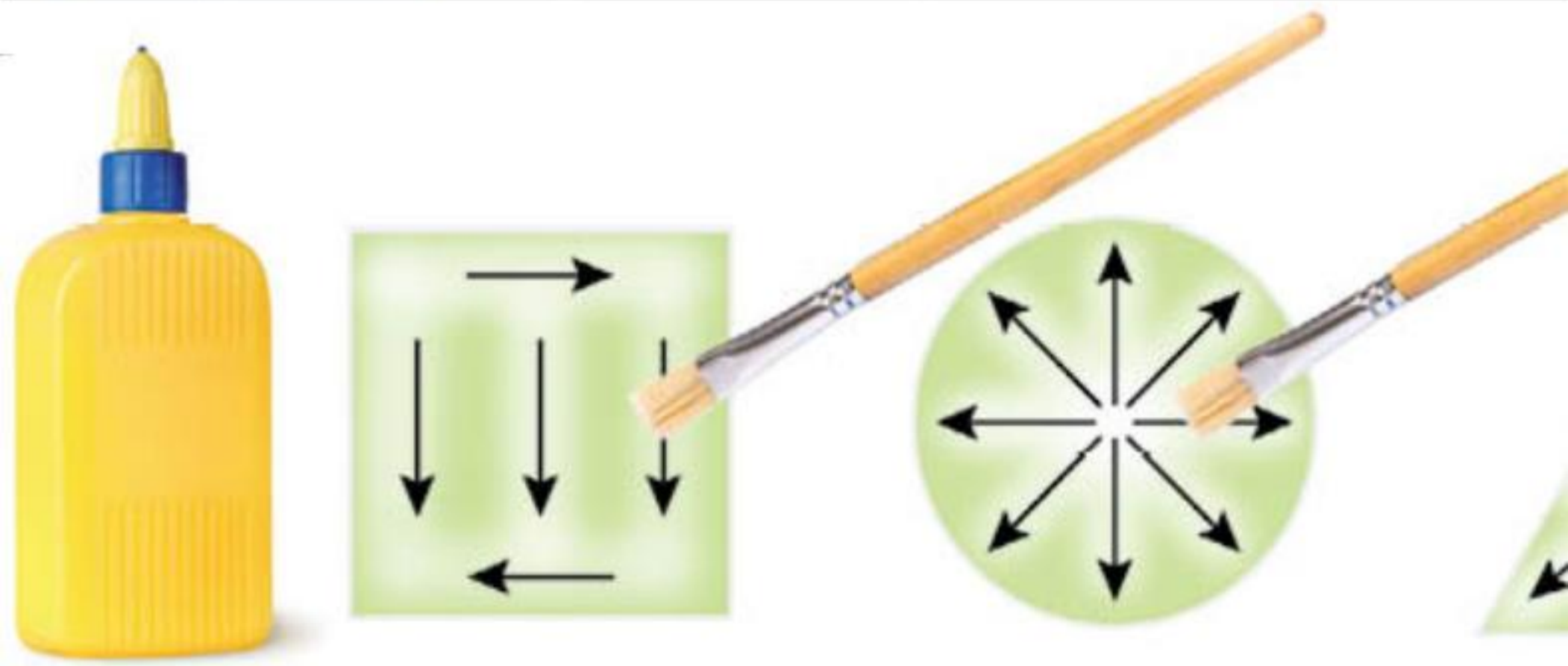

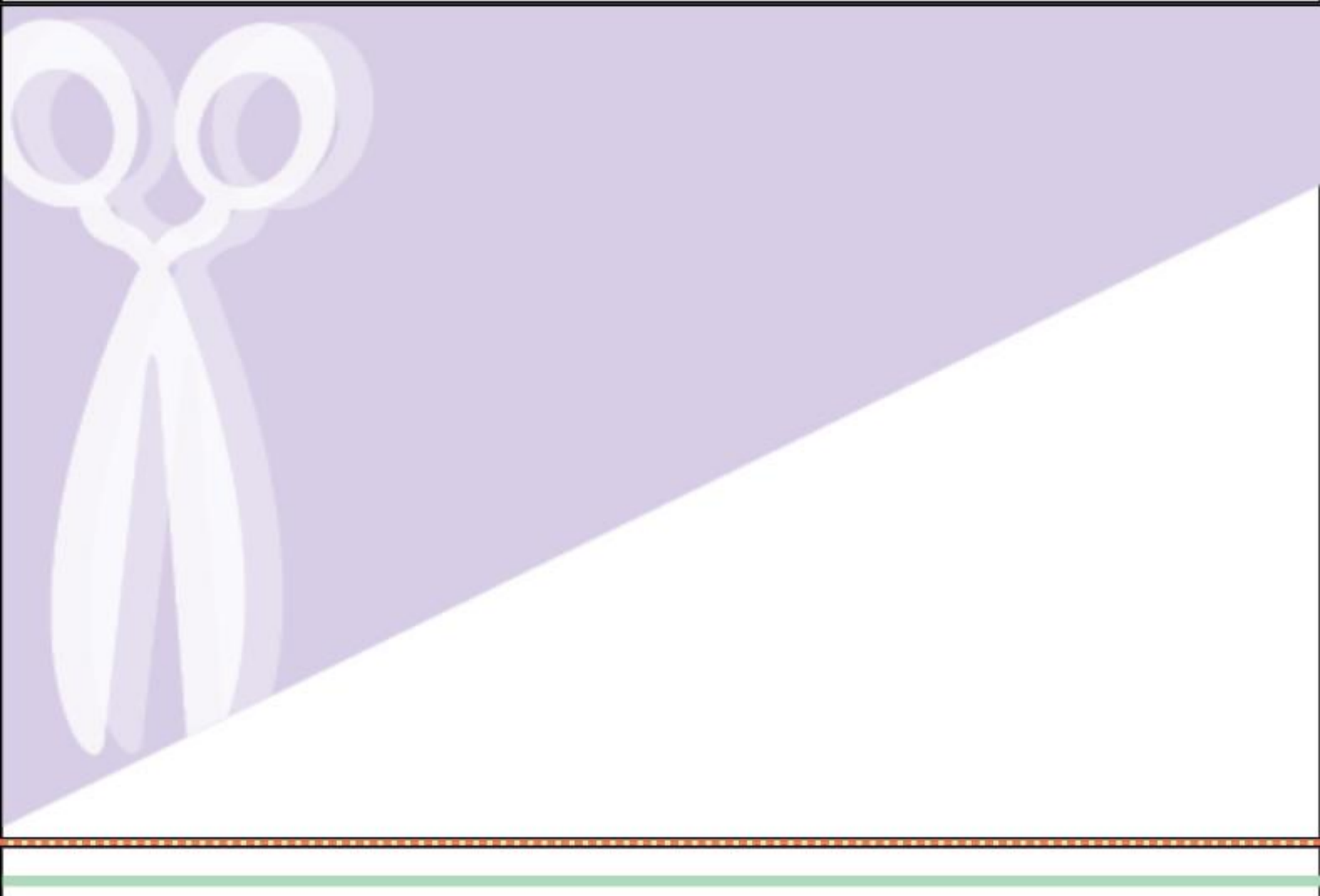

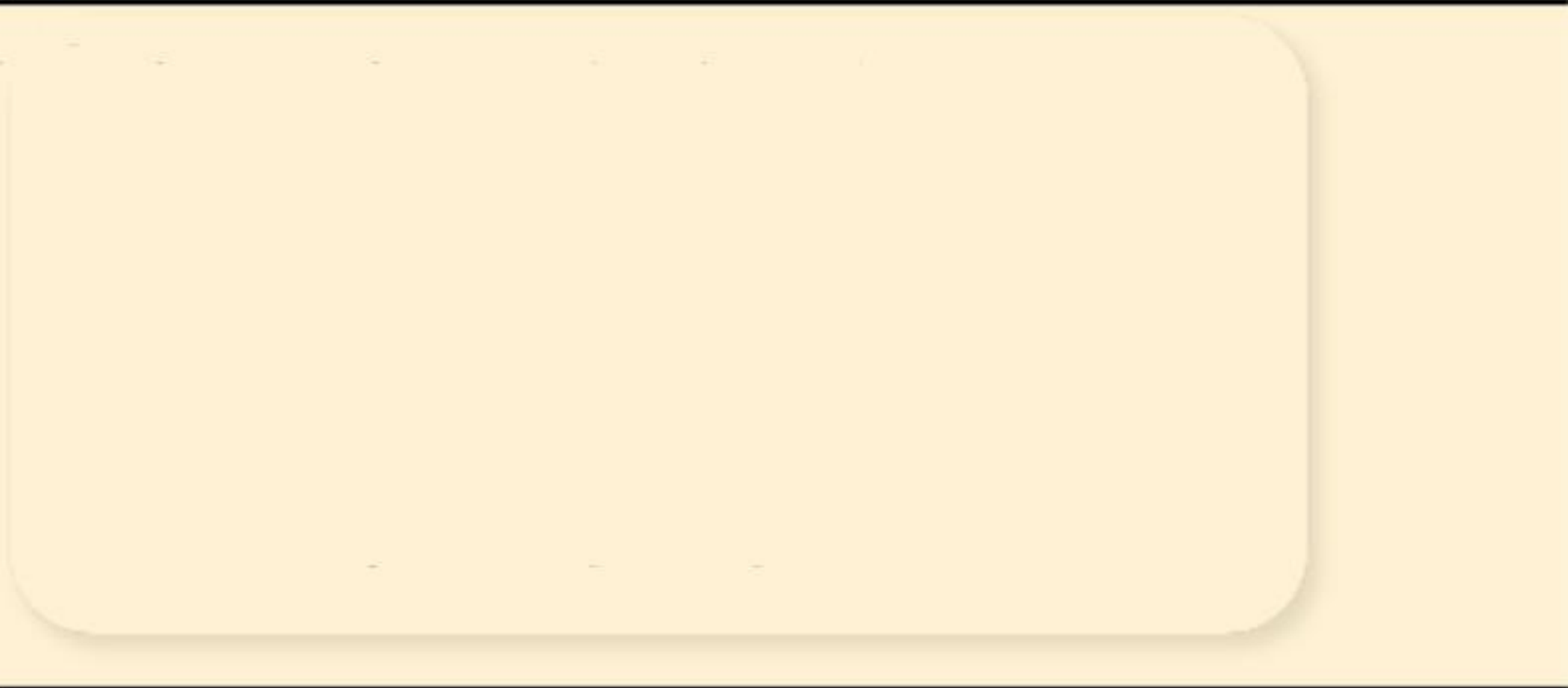
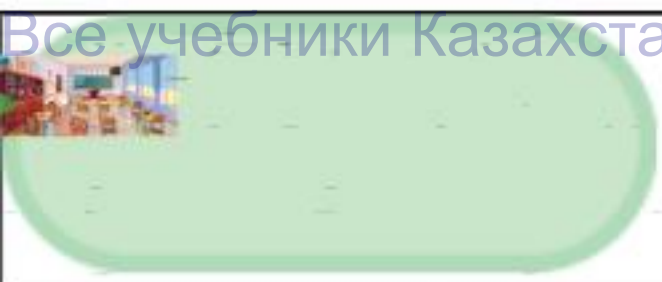

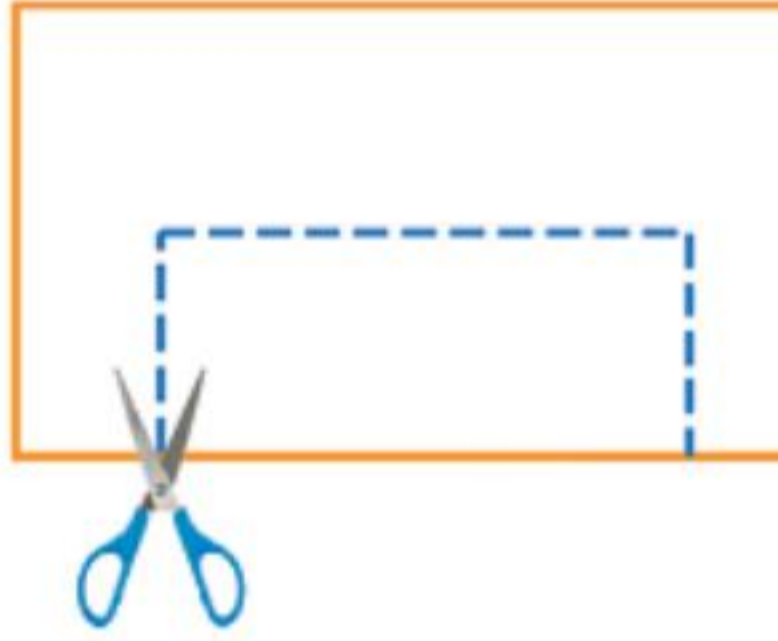

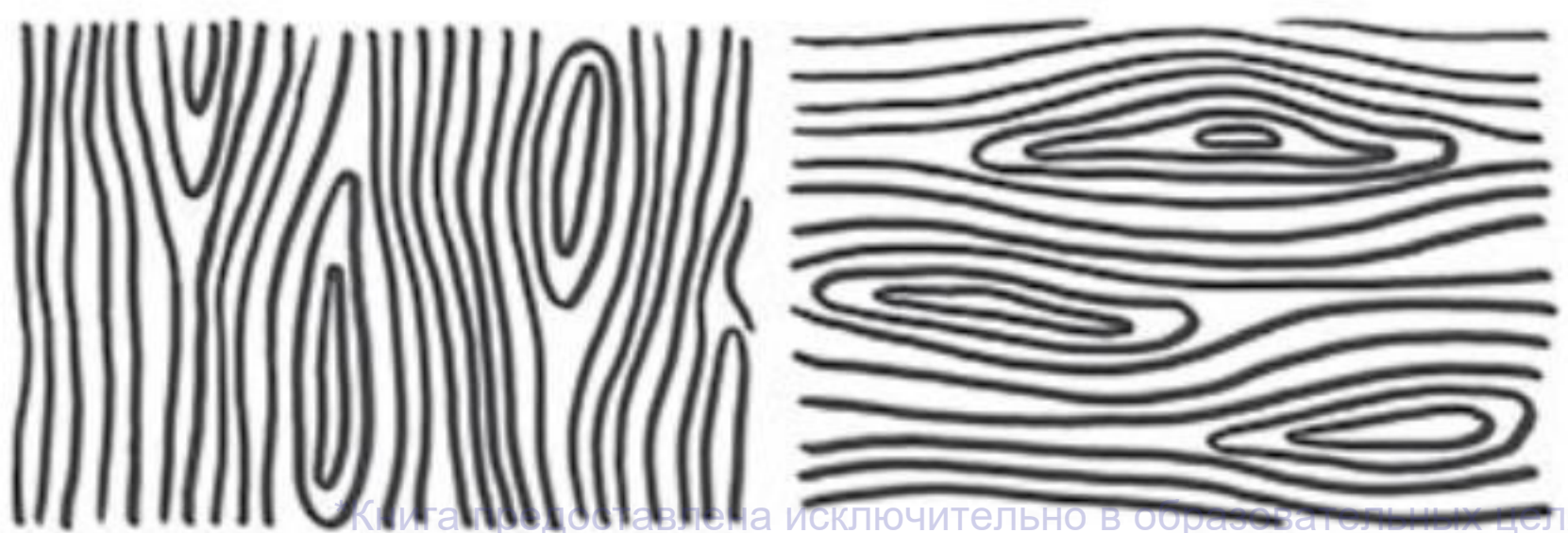

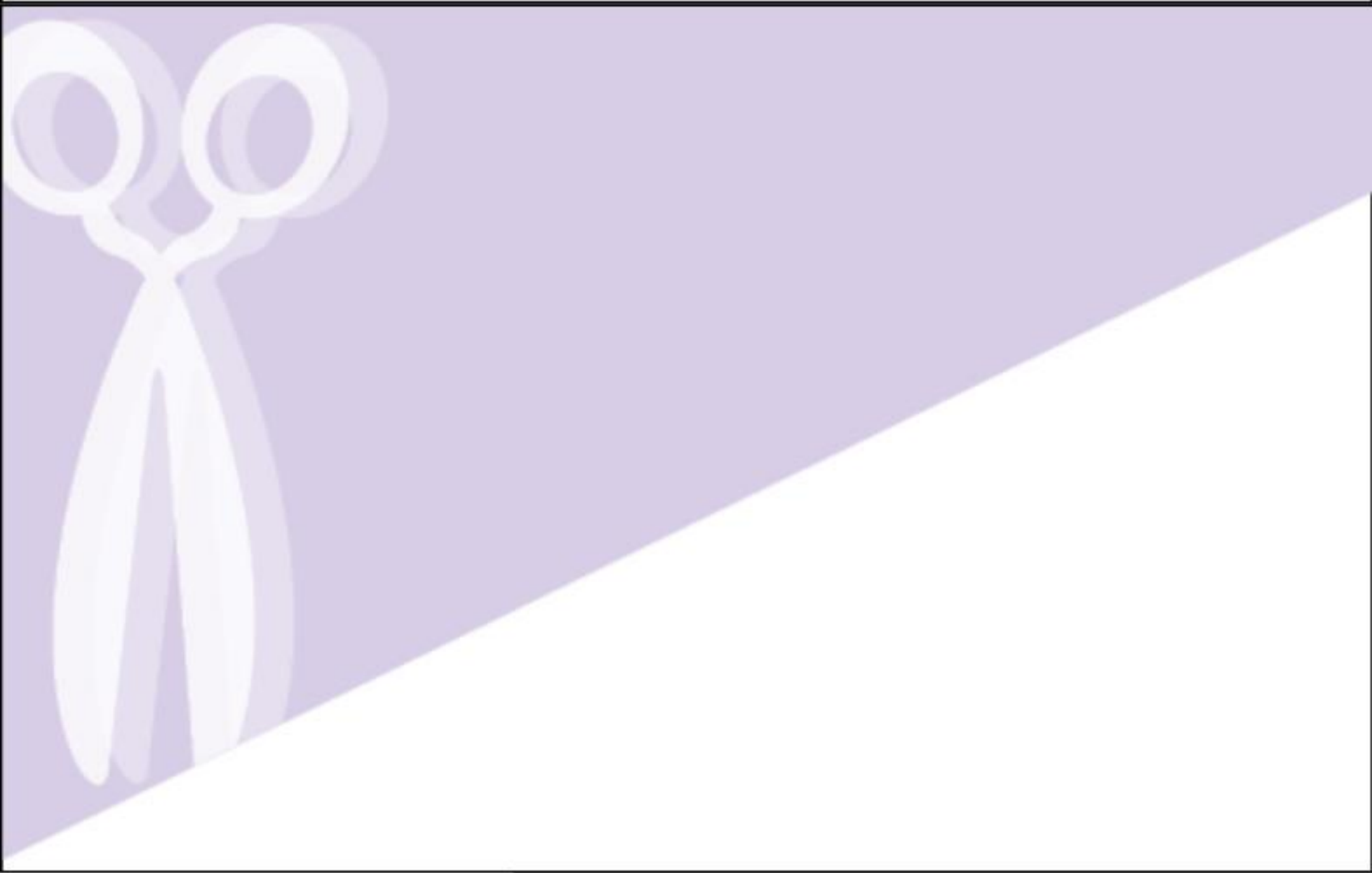

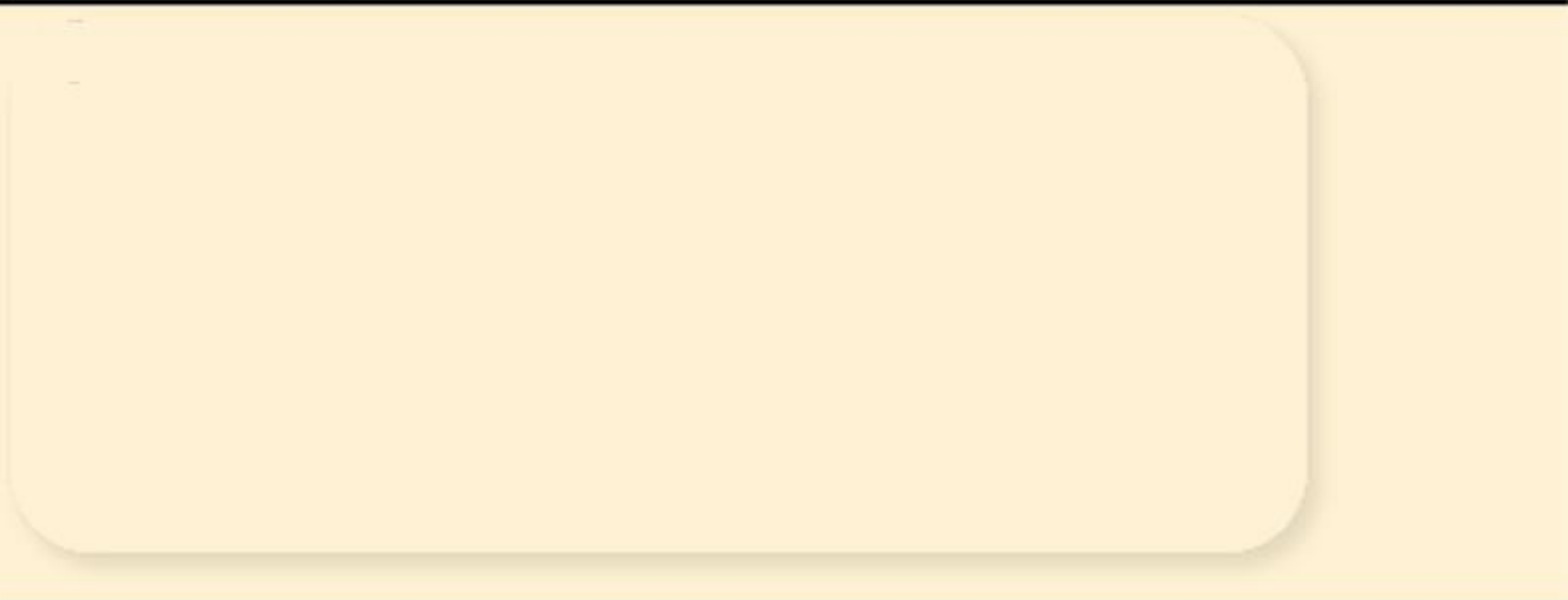

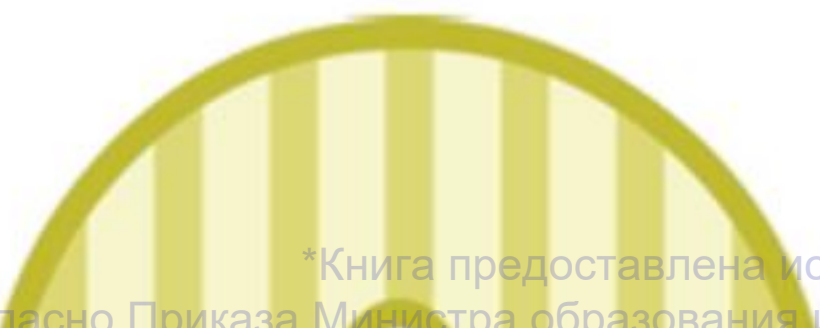

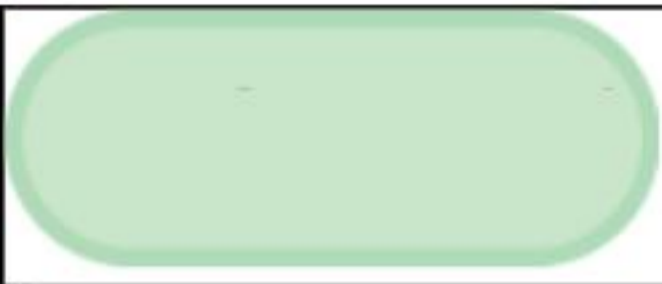

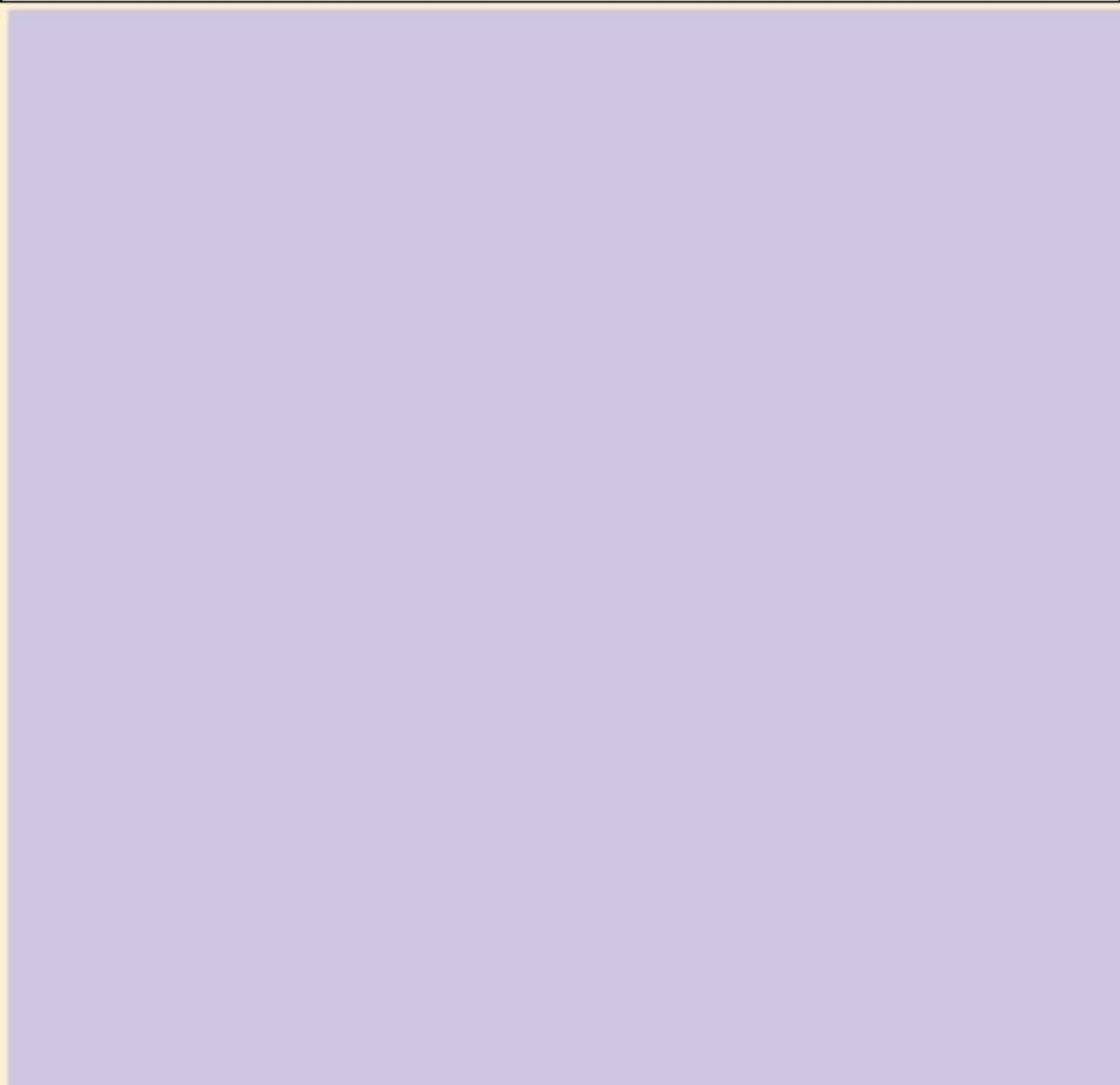

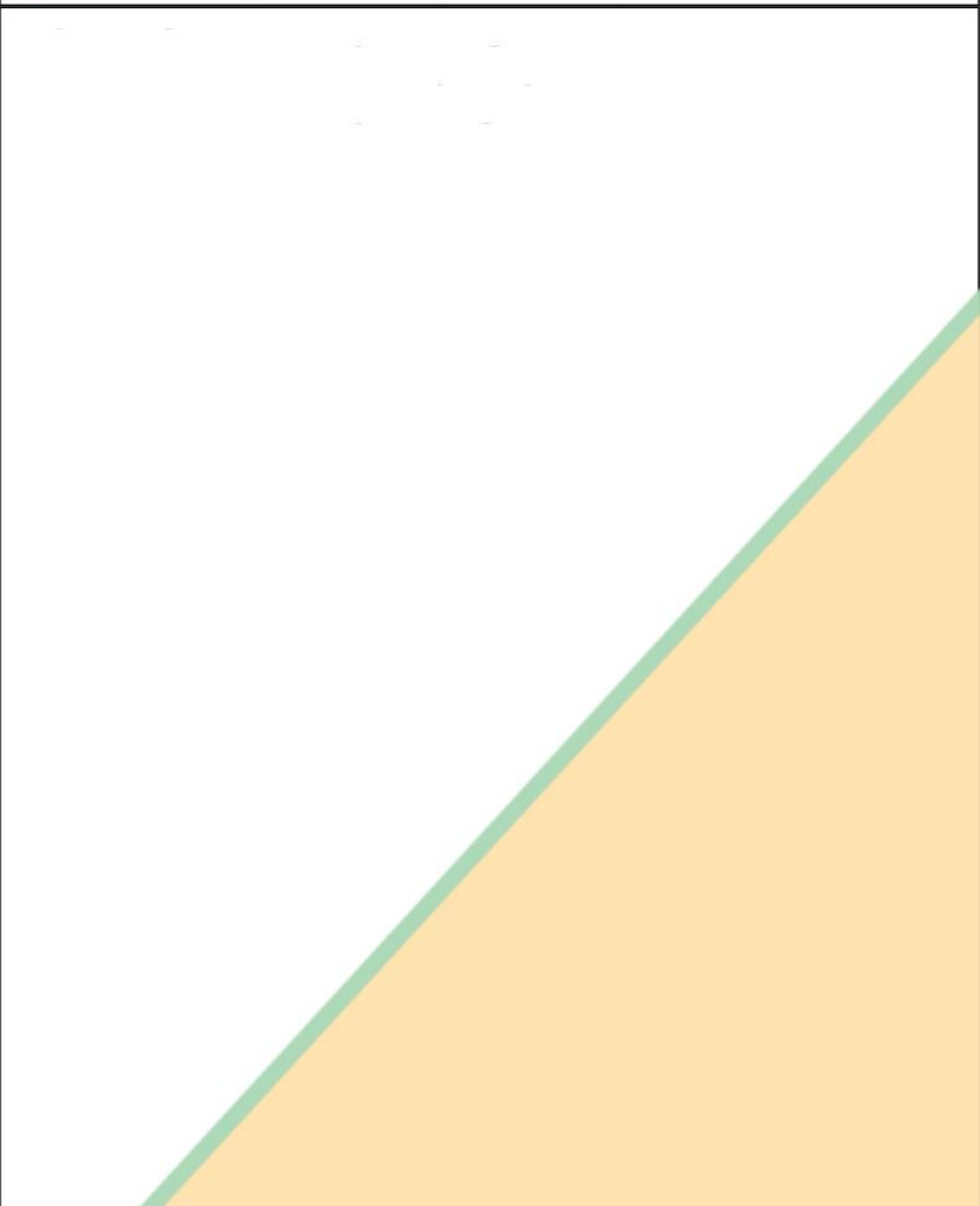
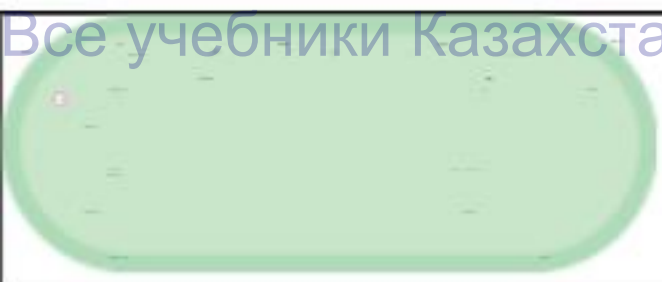
Менің мекте

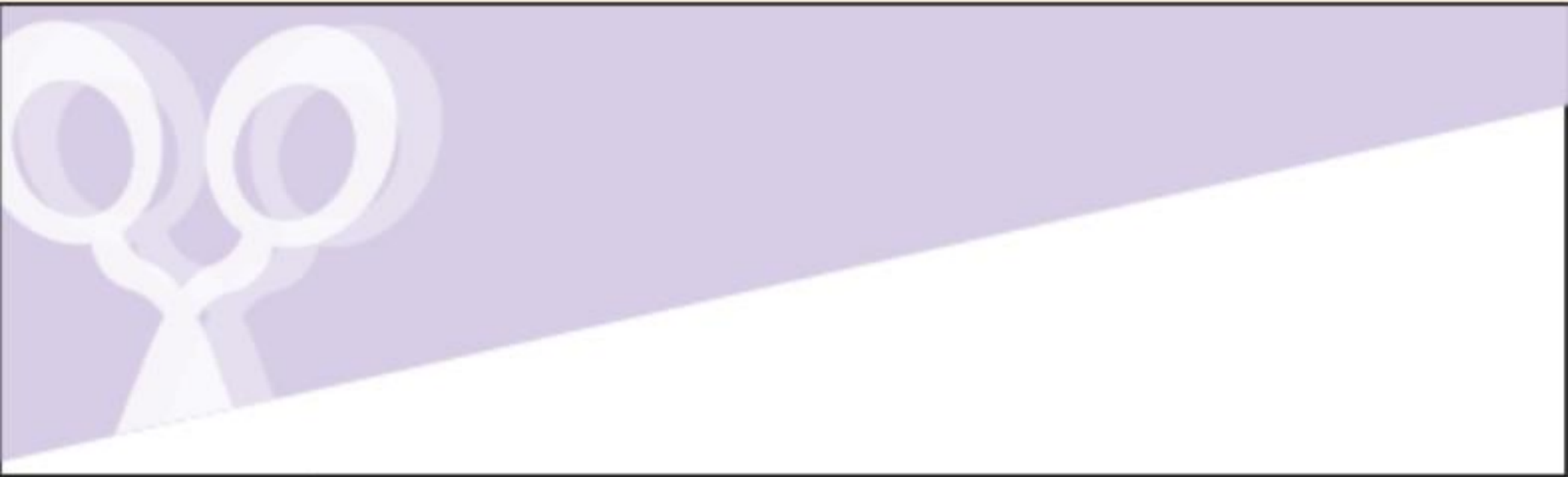

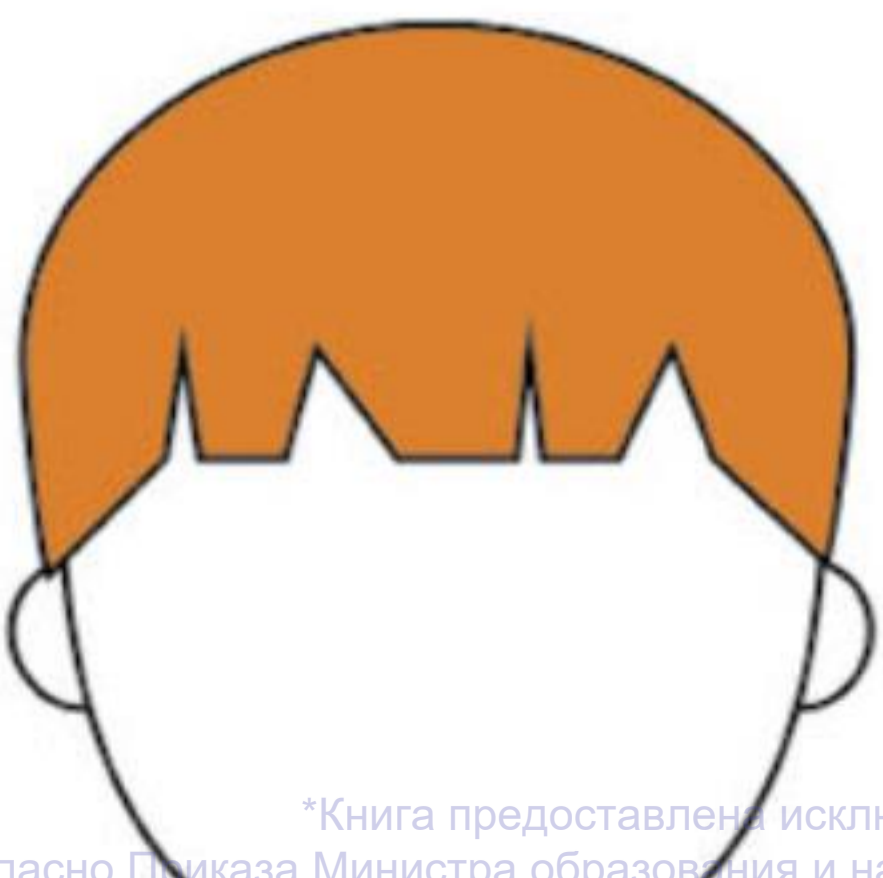
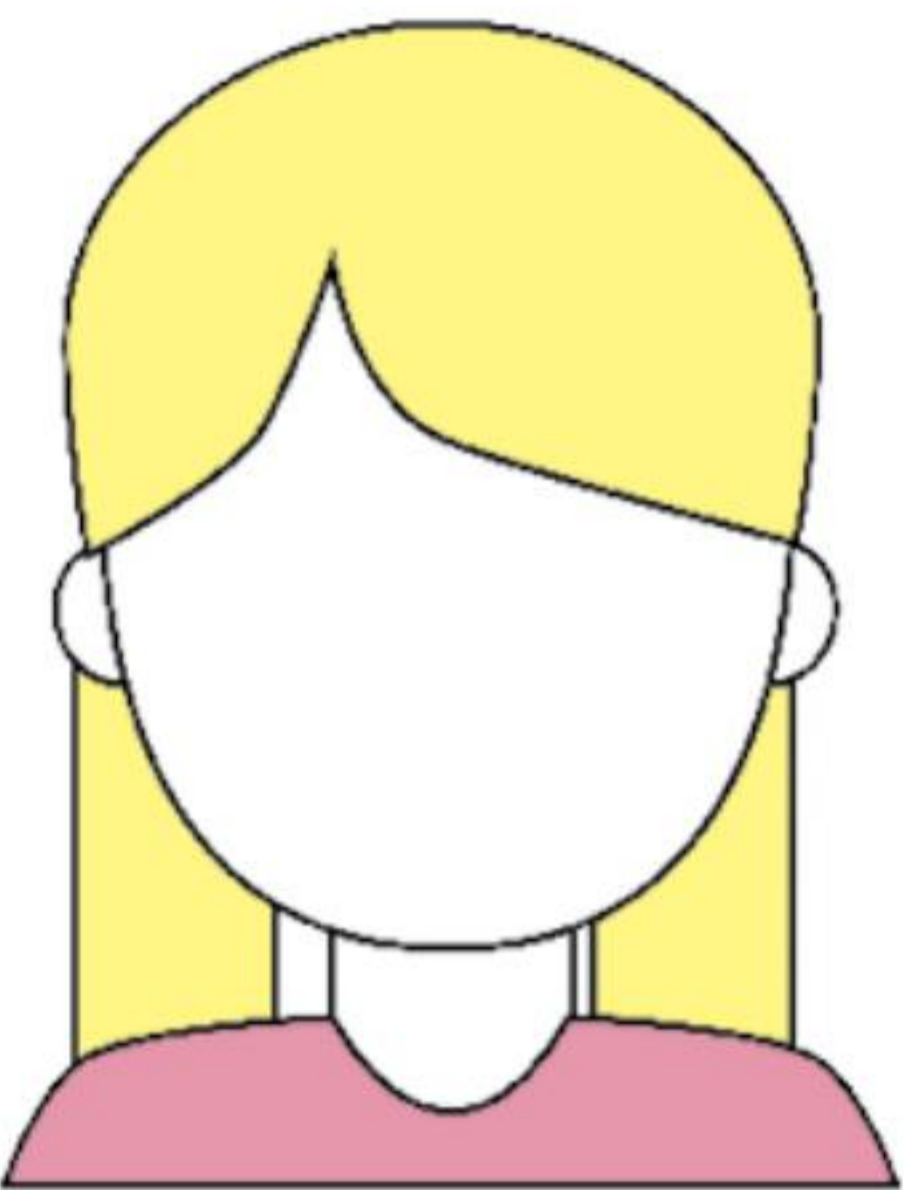
*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях

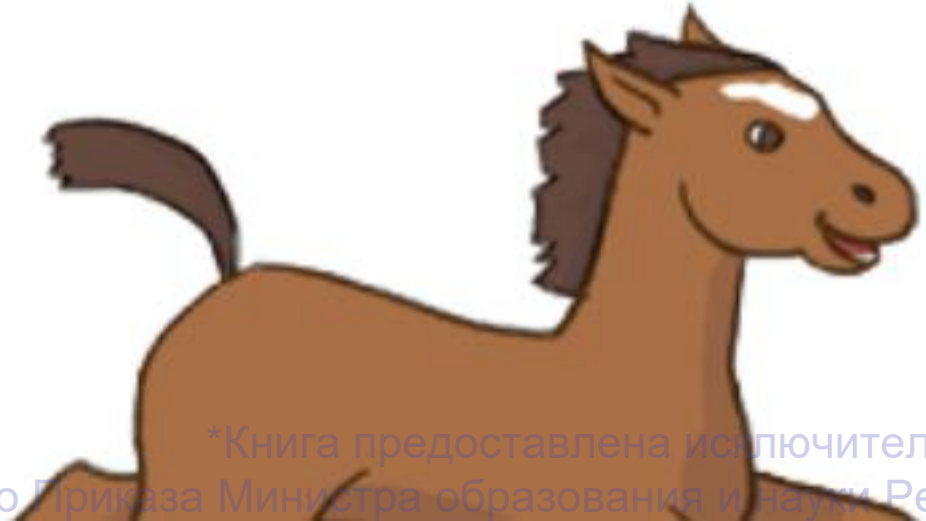
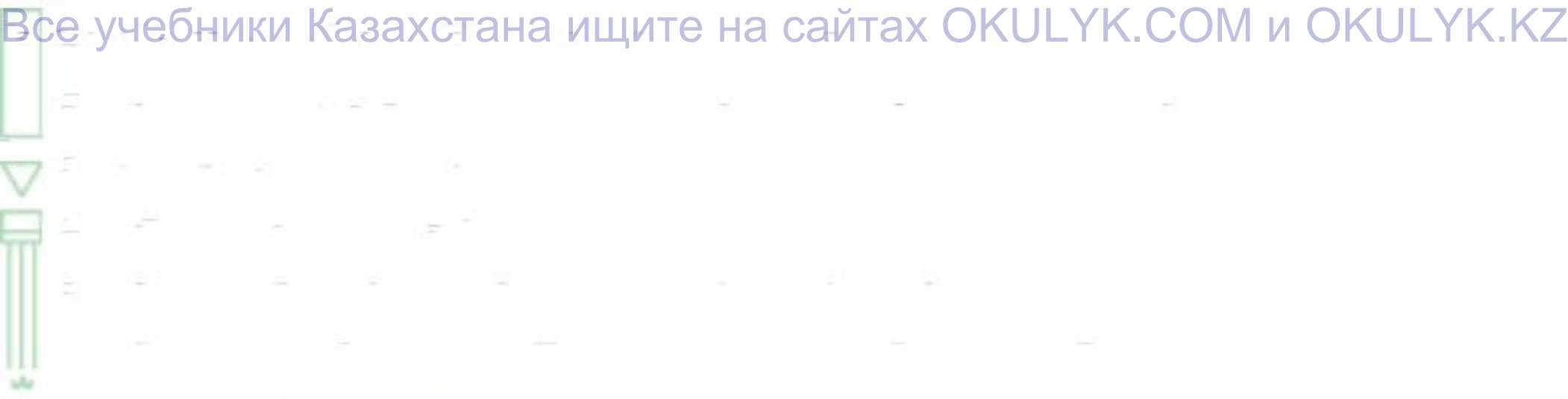

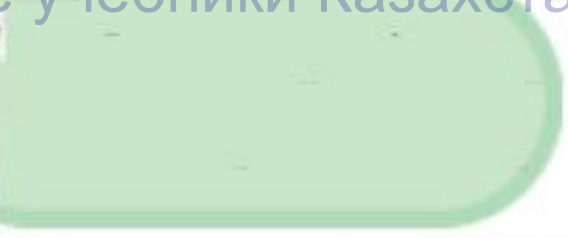

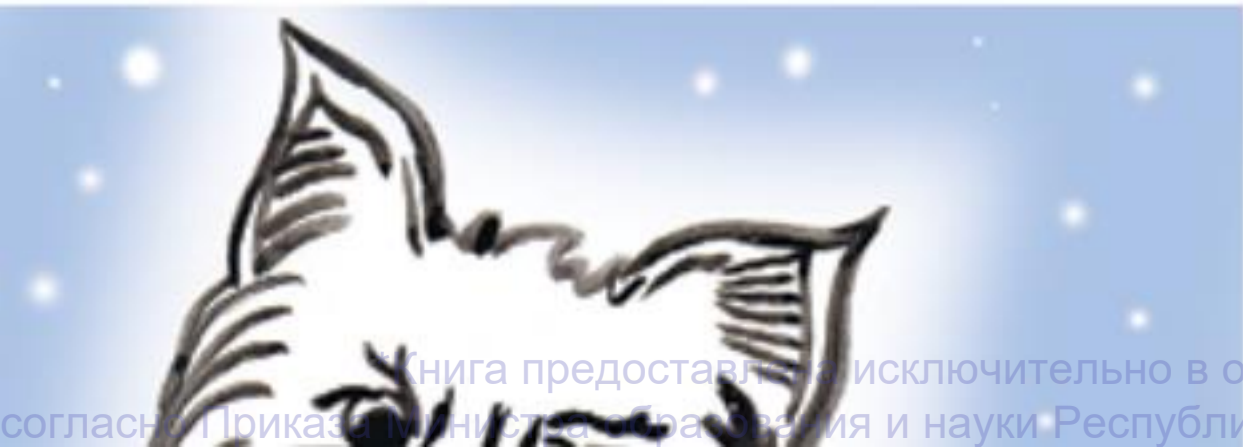
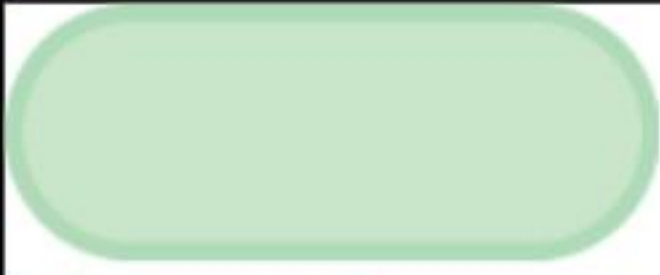

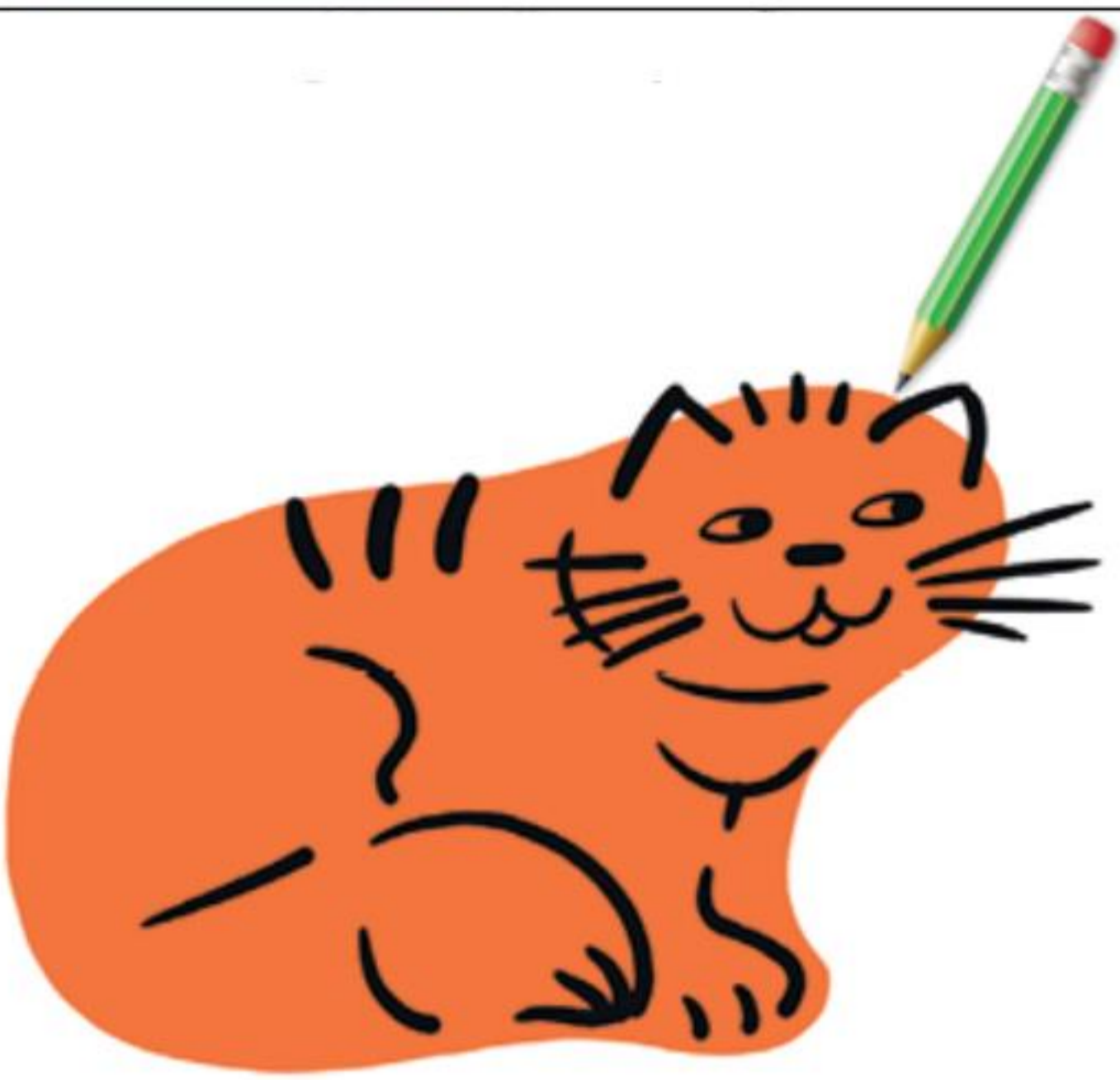

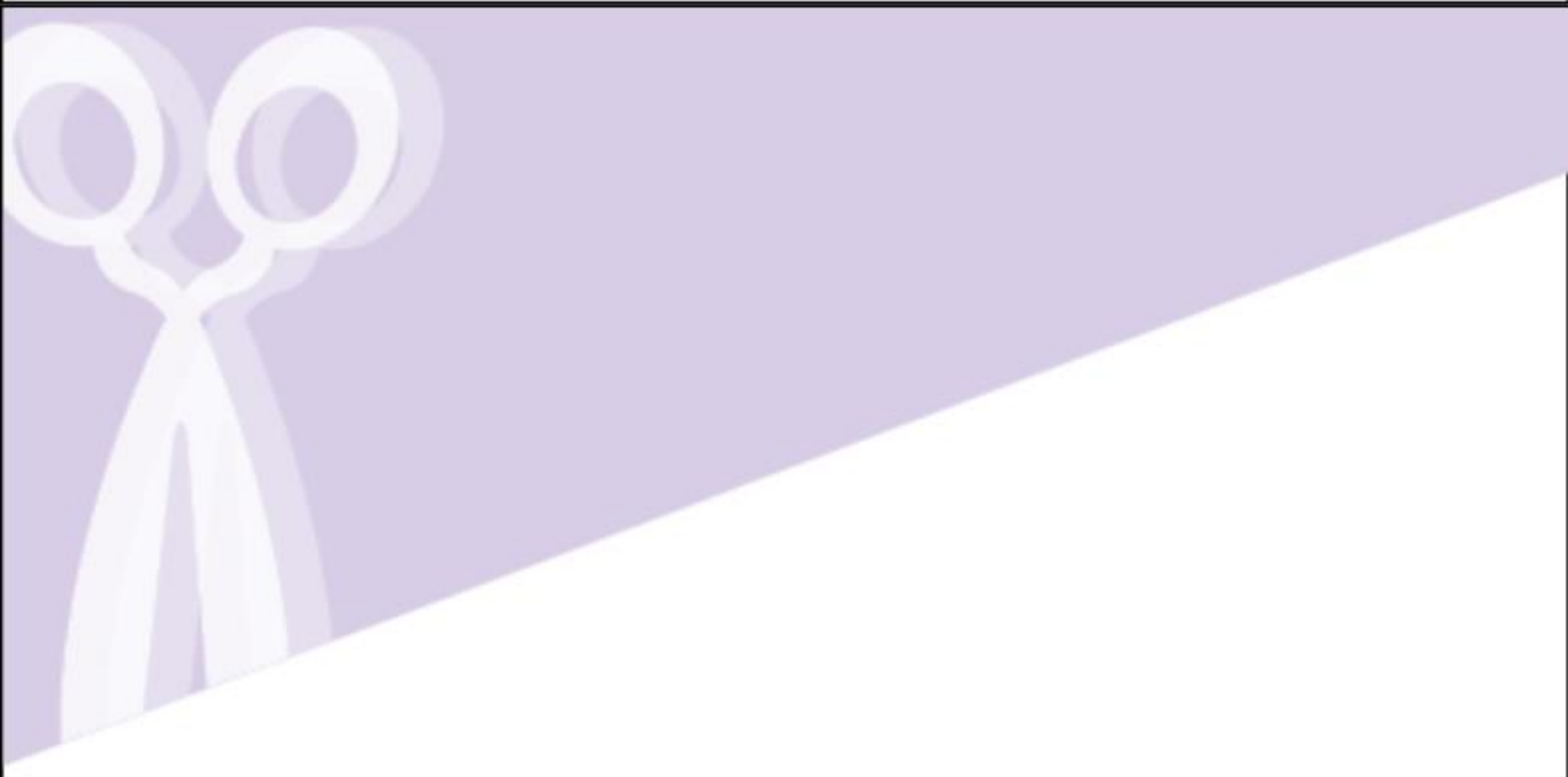

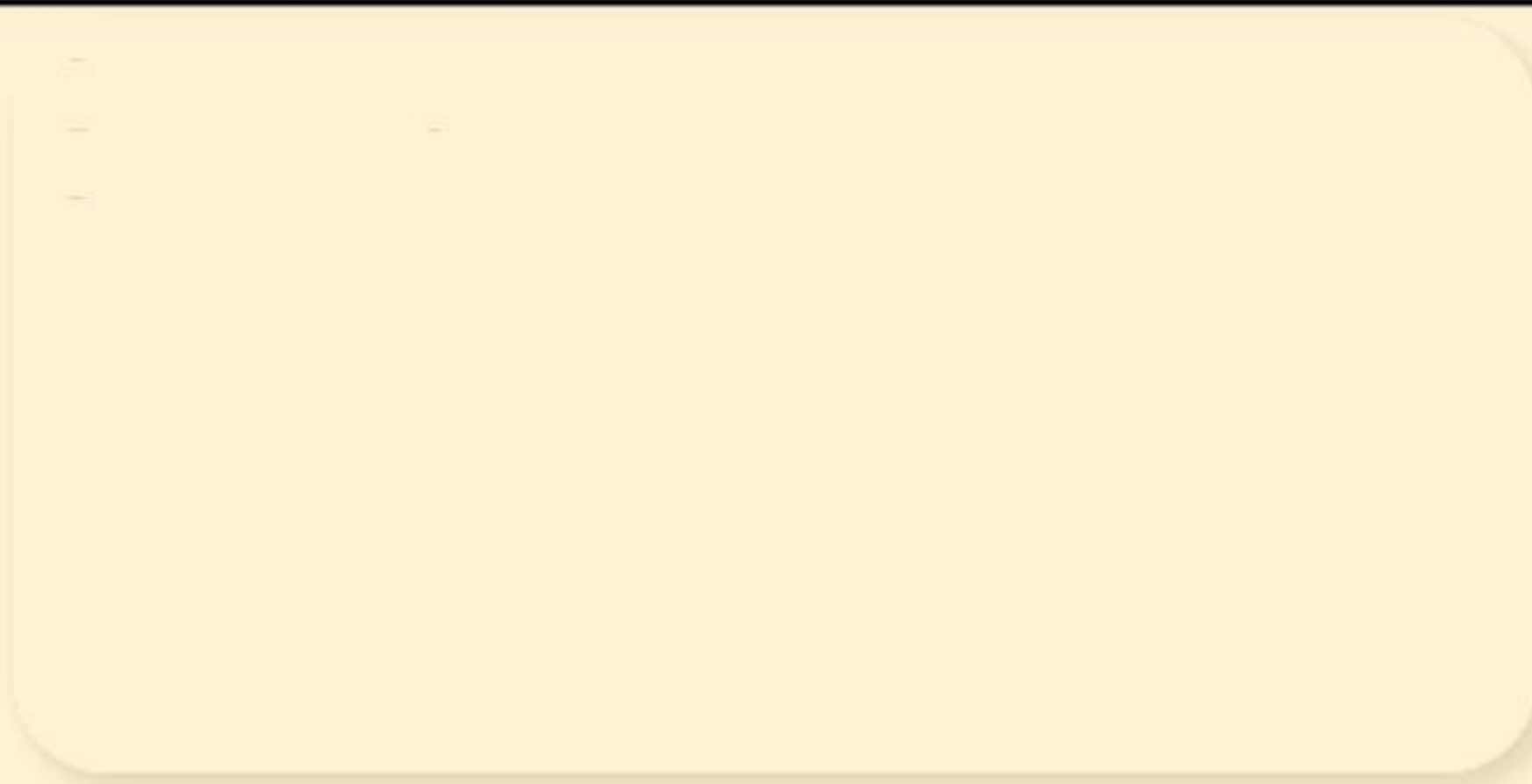

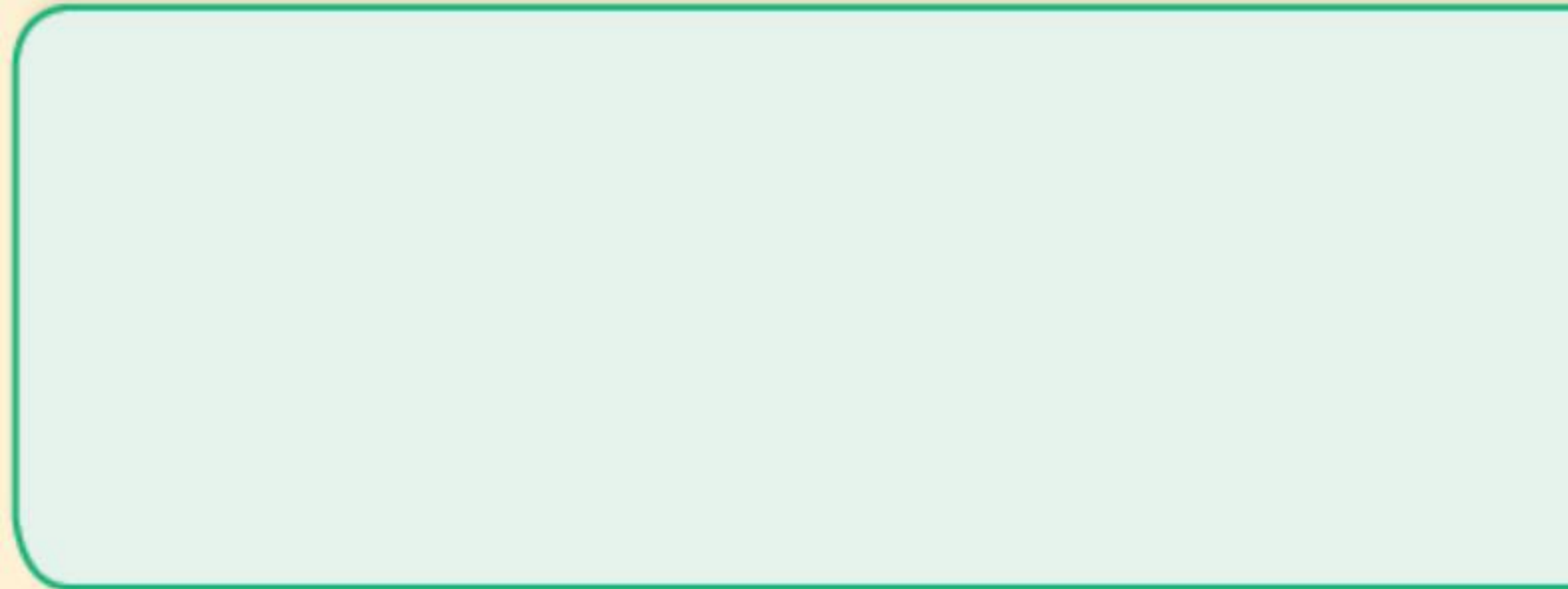

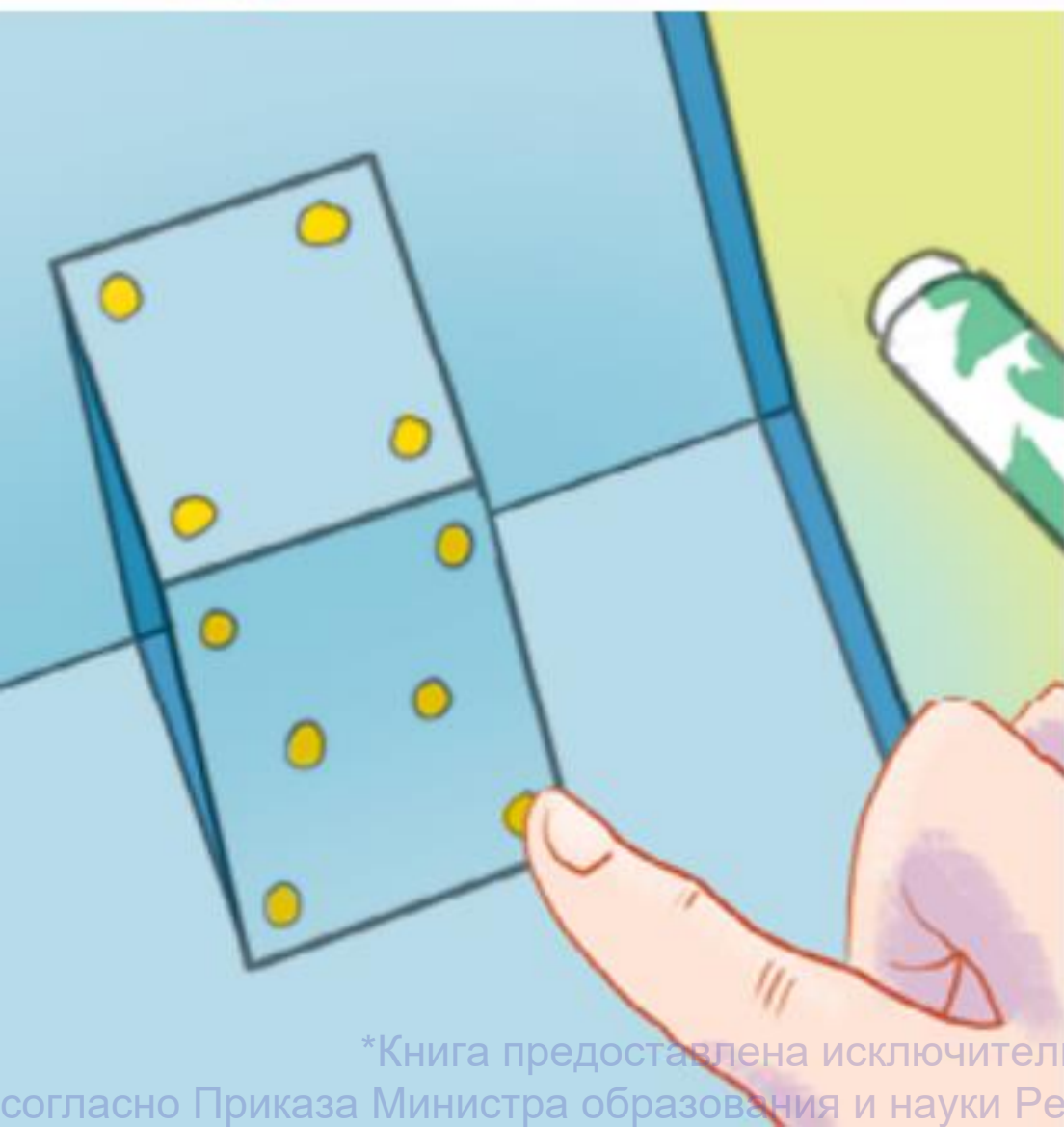

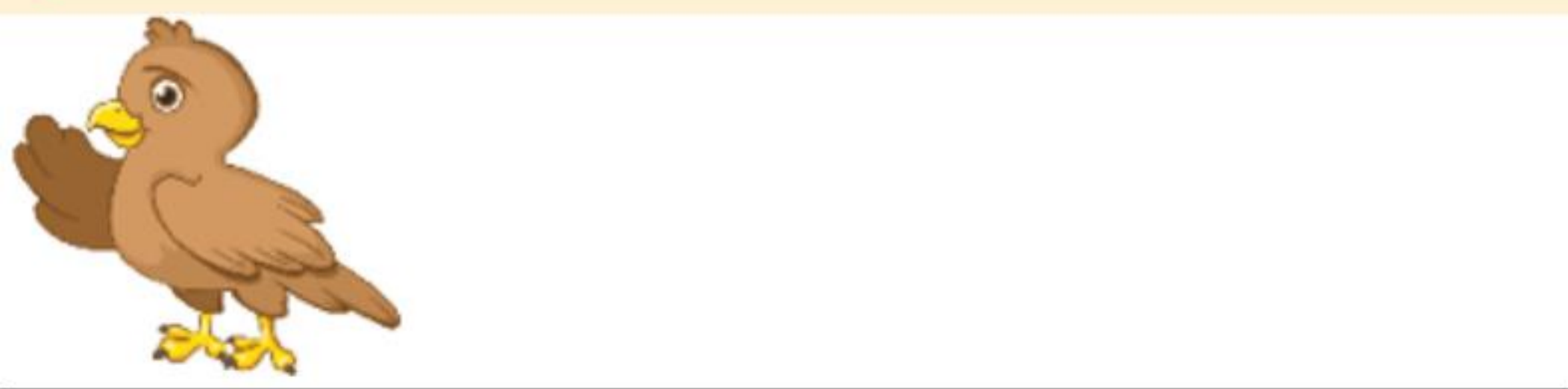
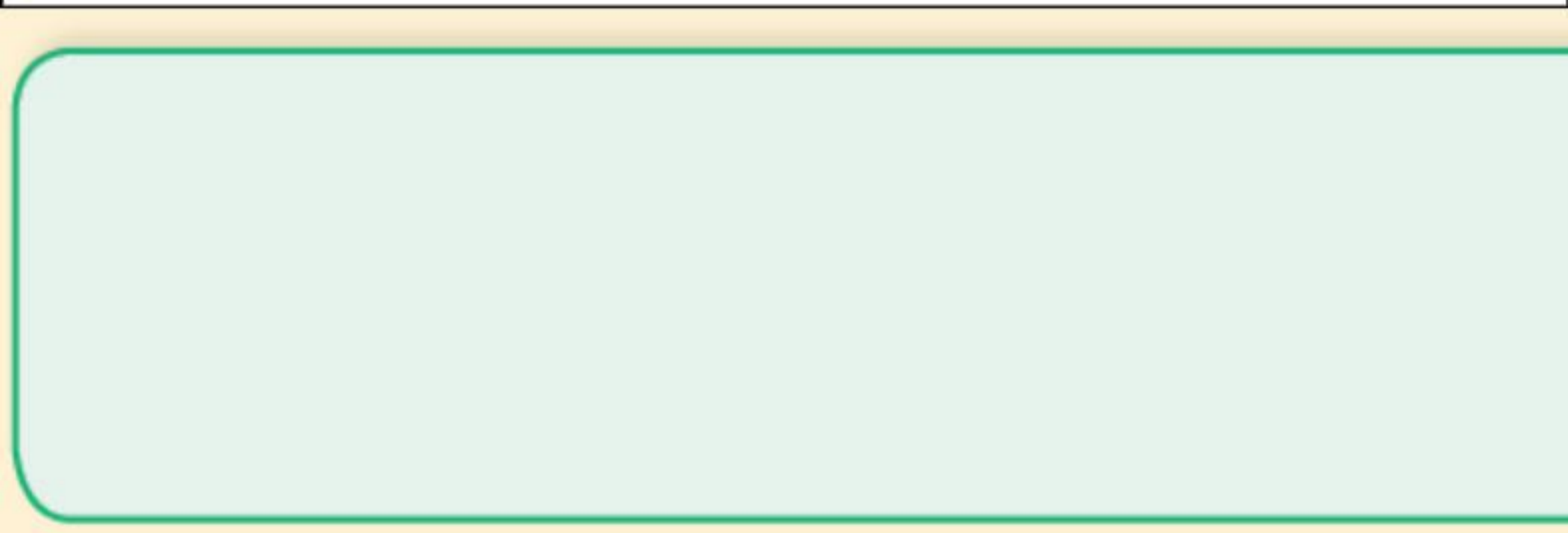
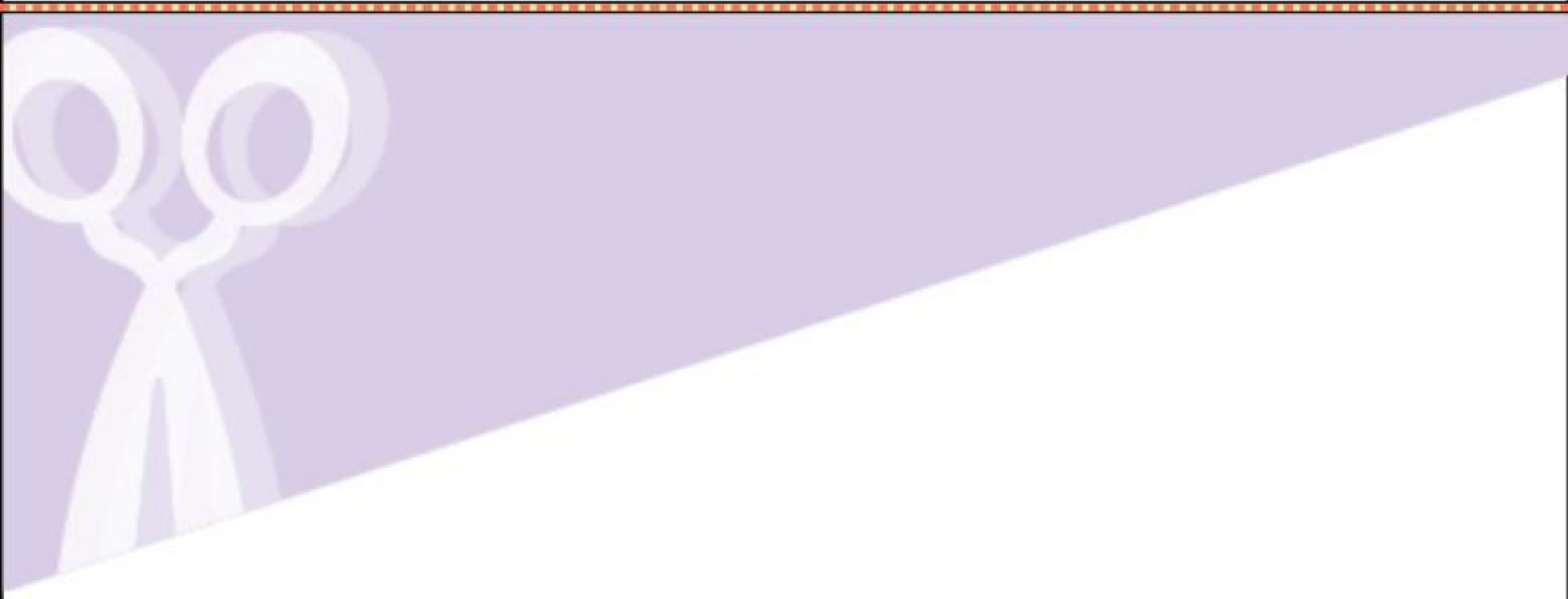

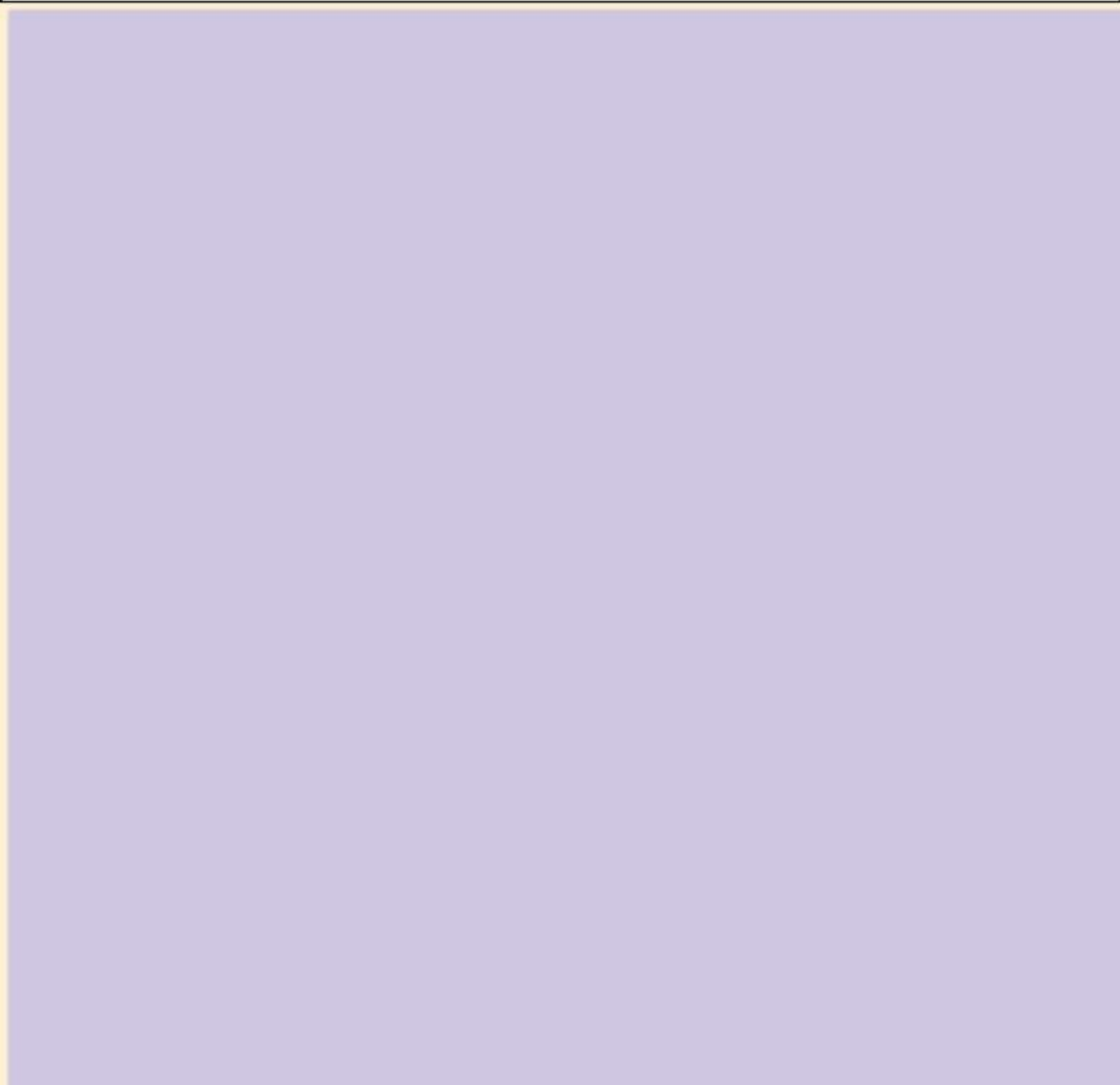

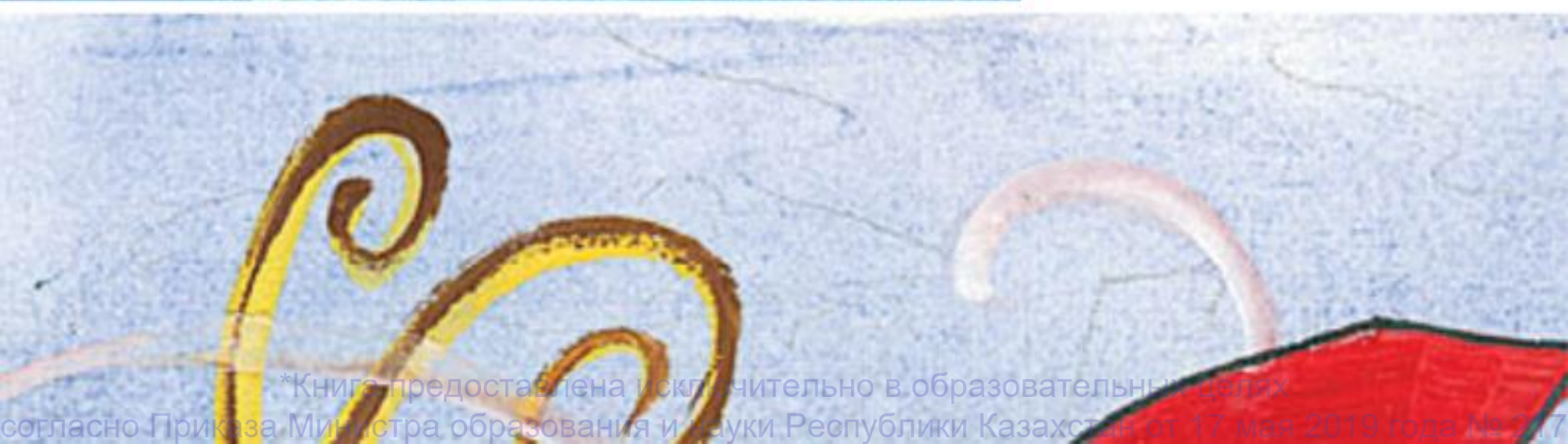

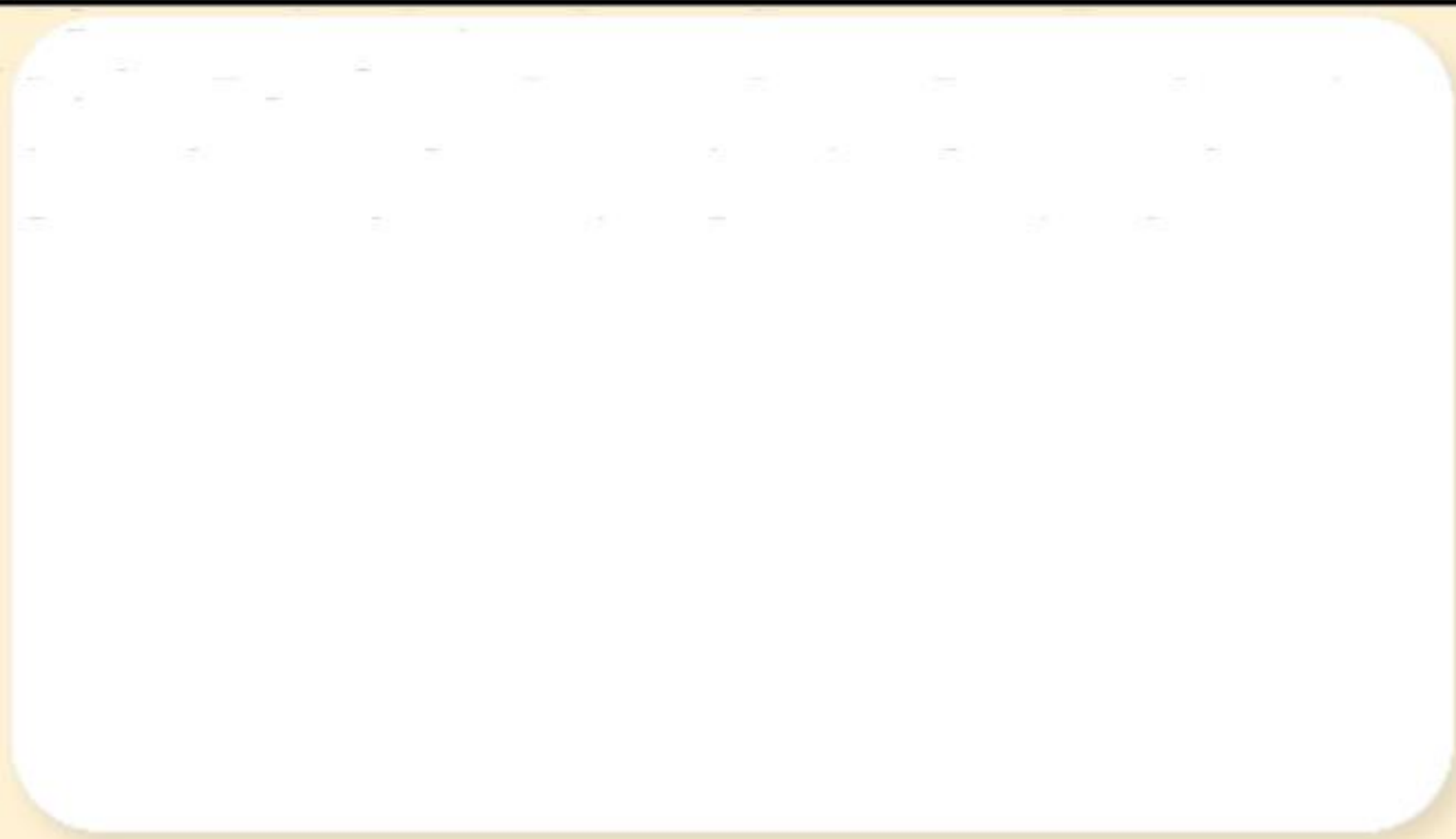

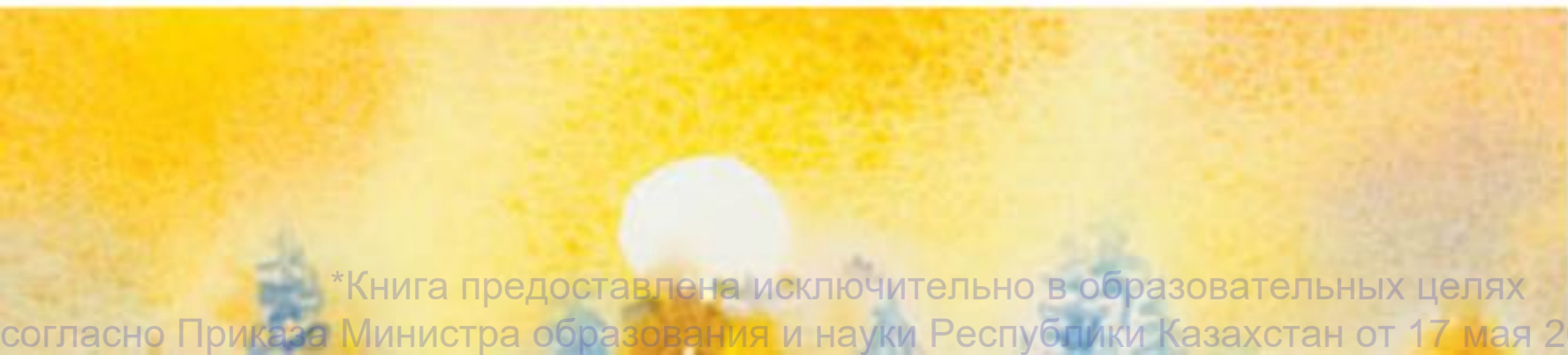

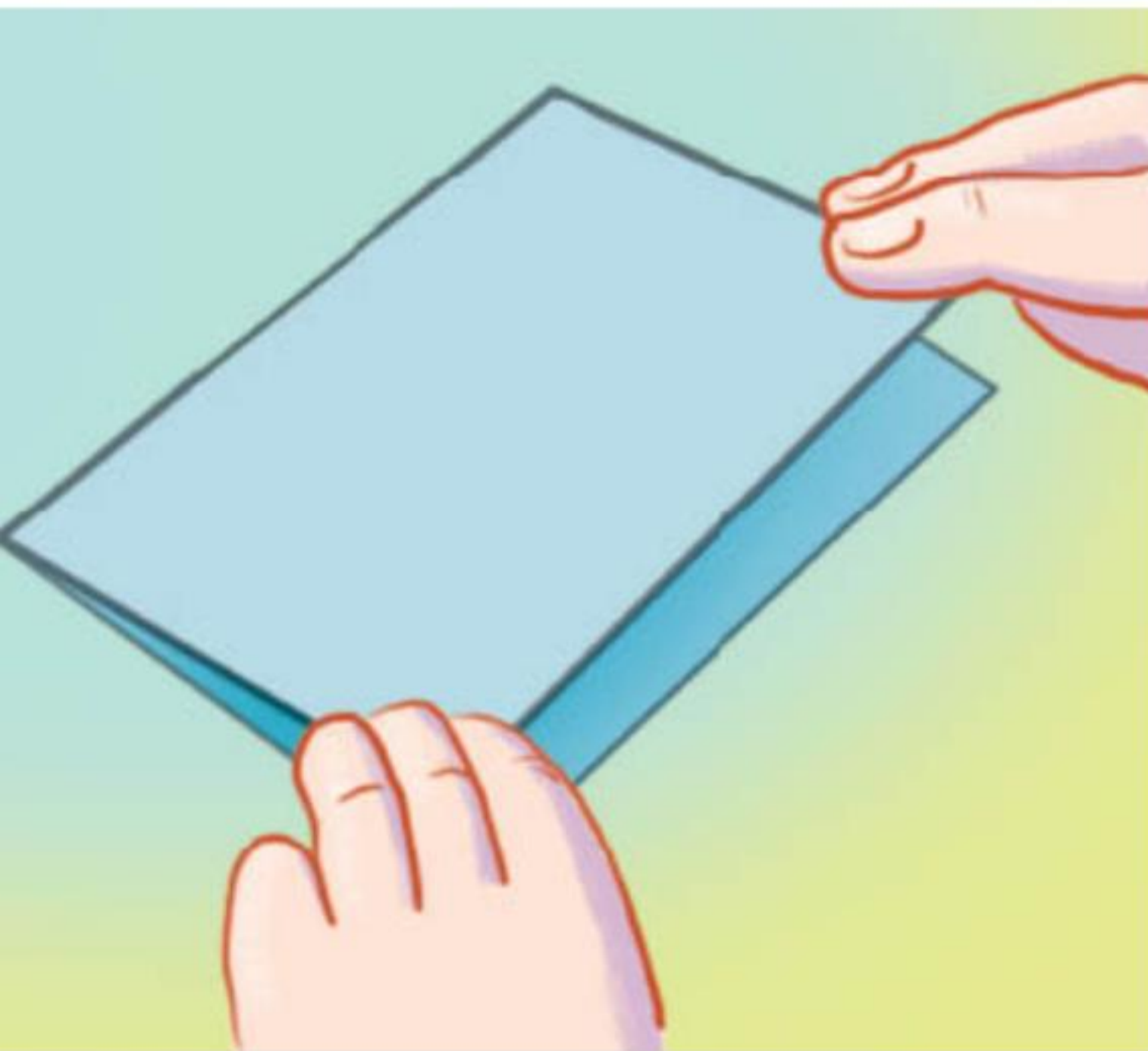
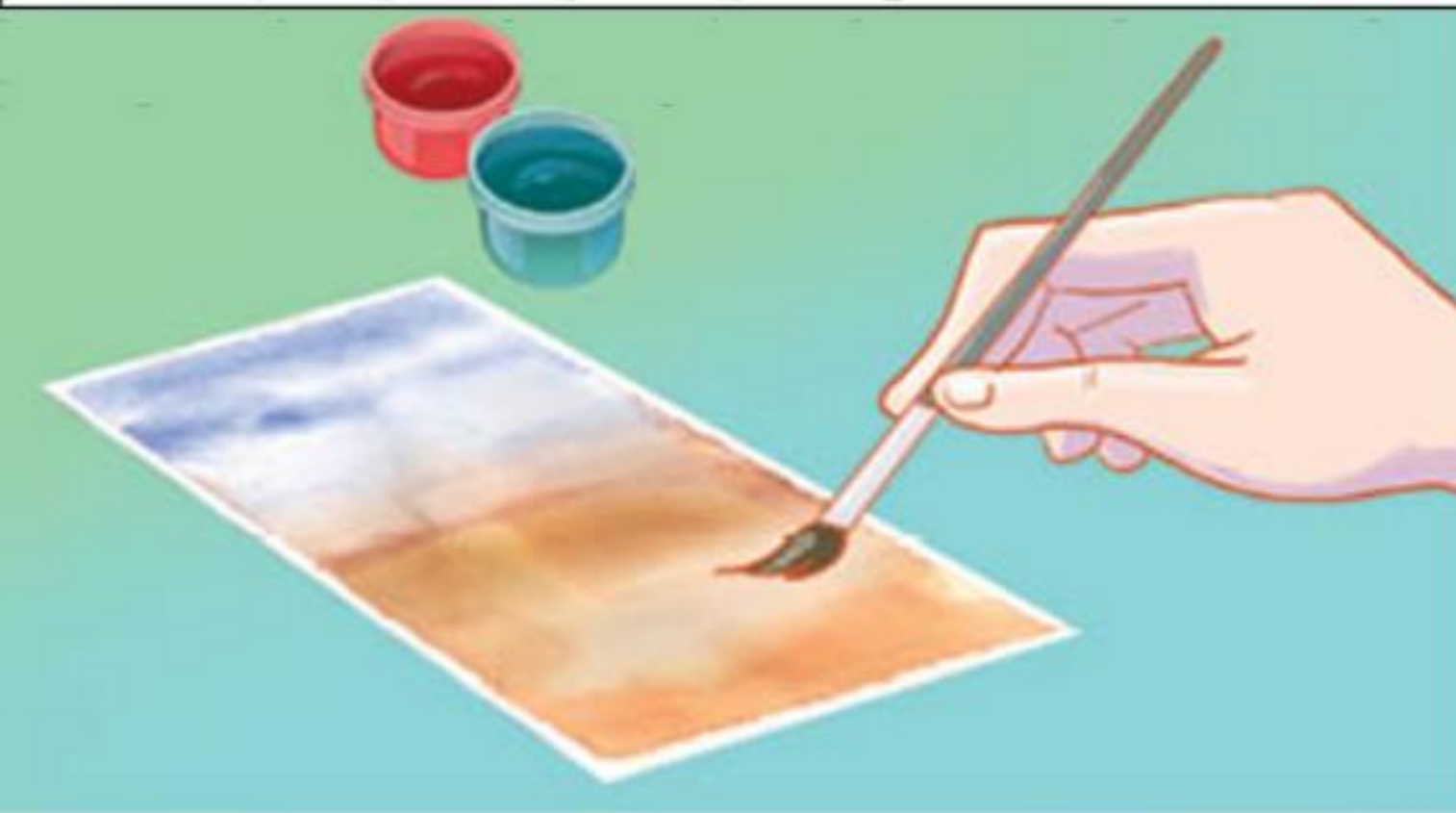

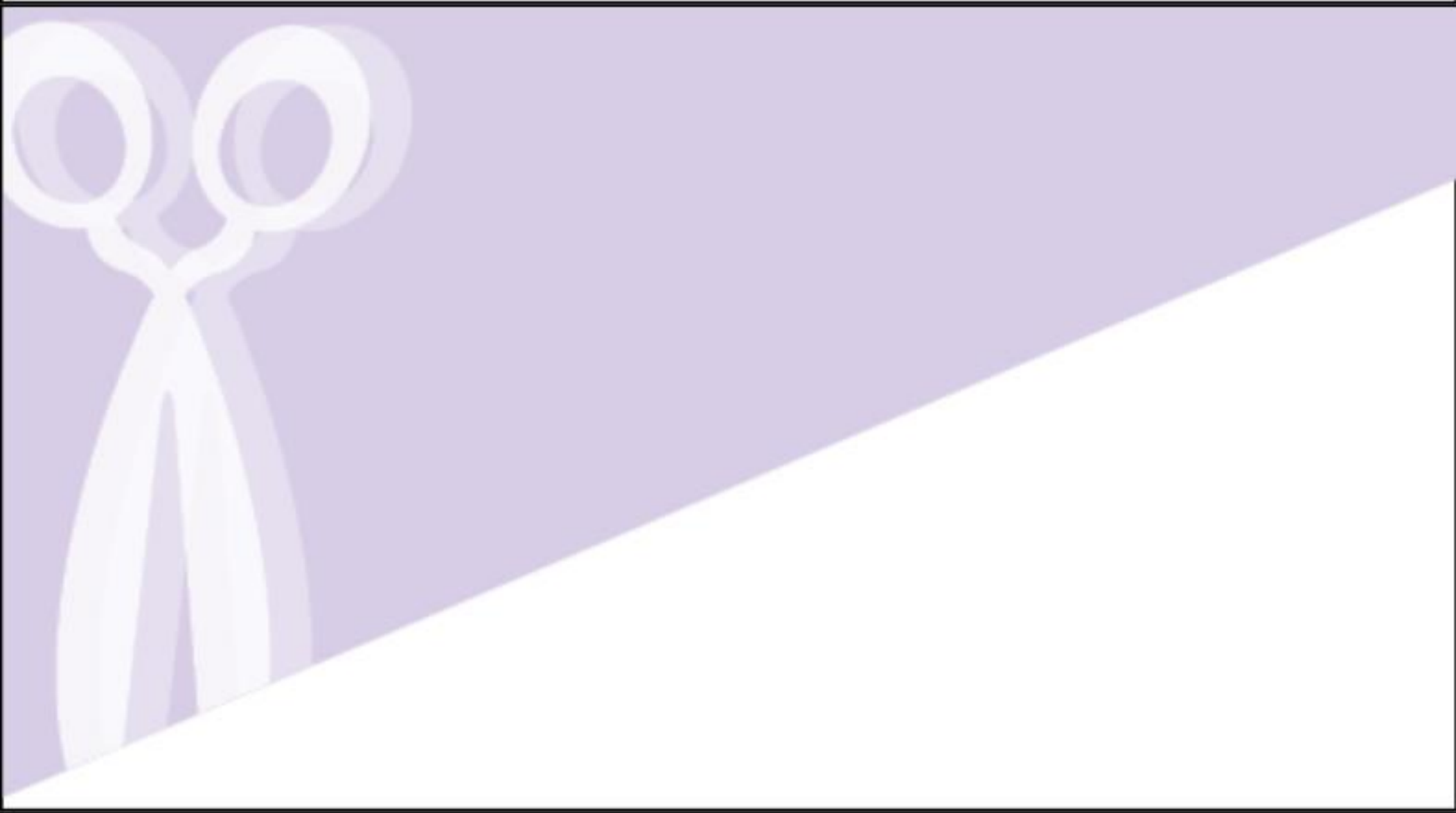

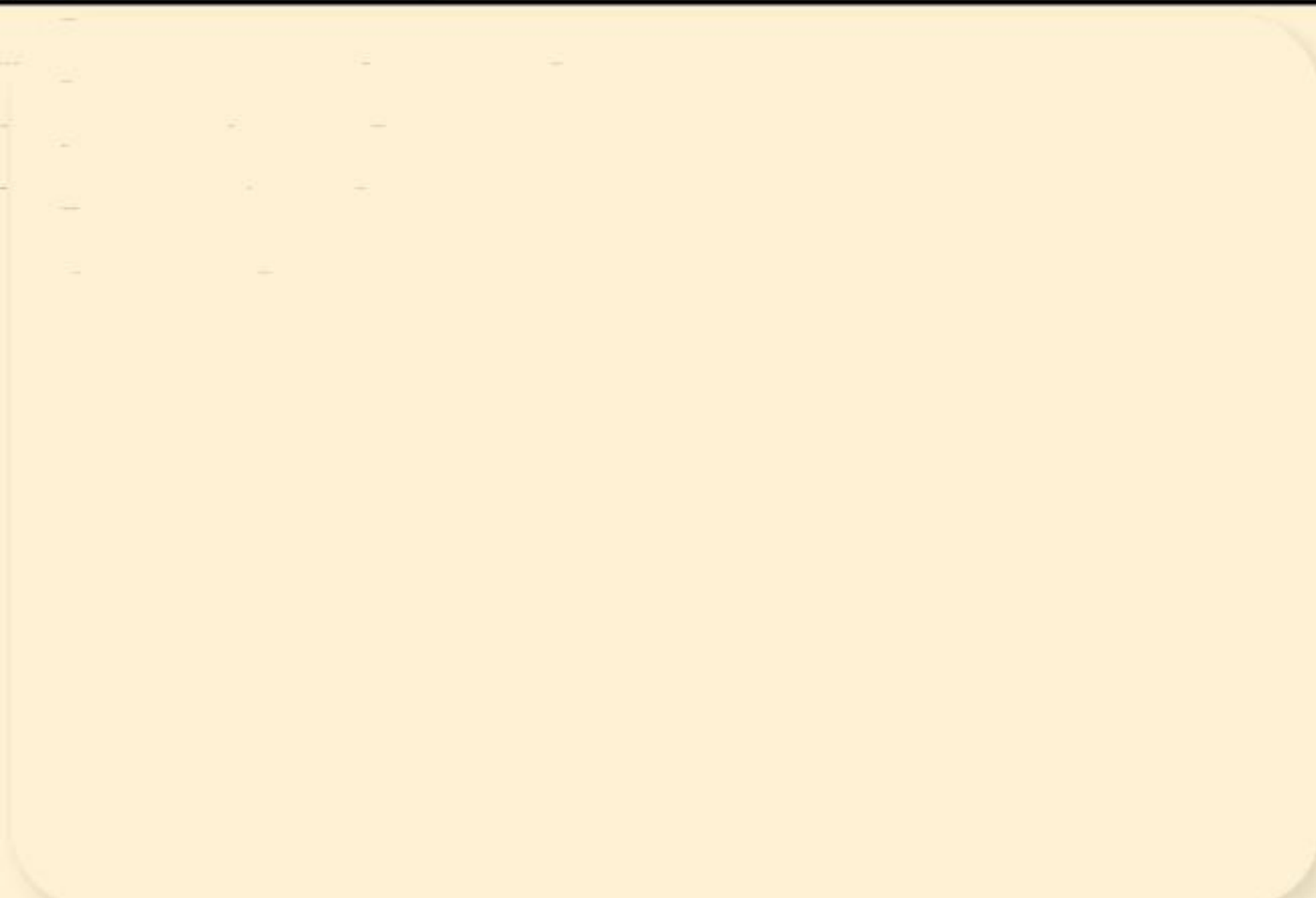

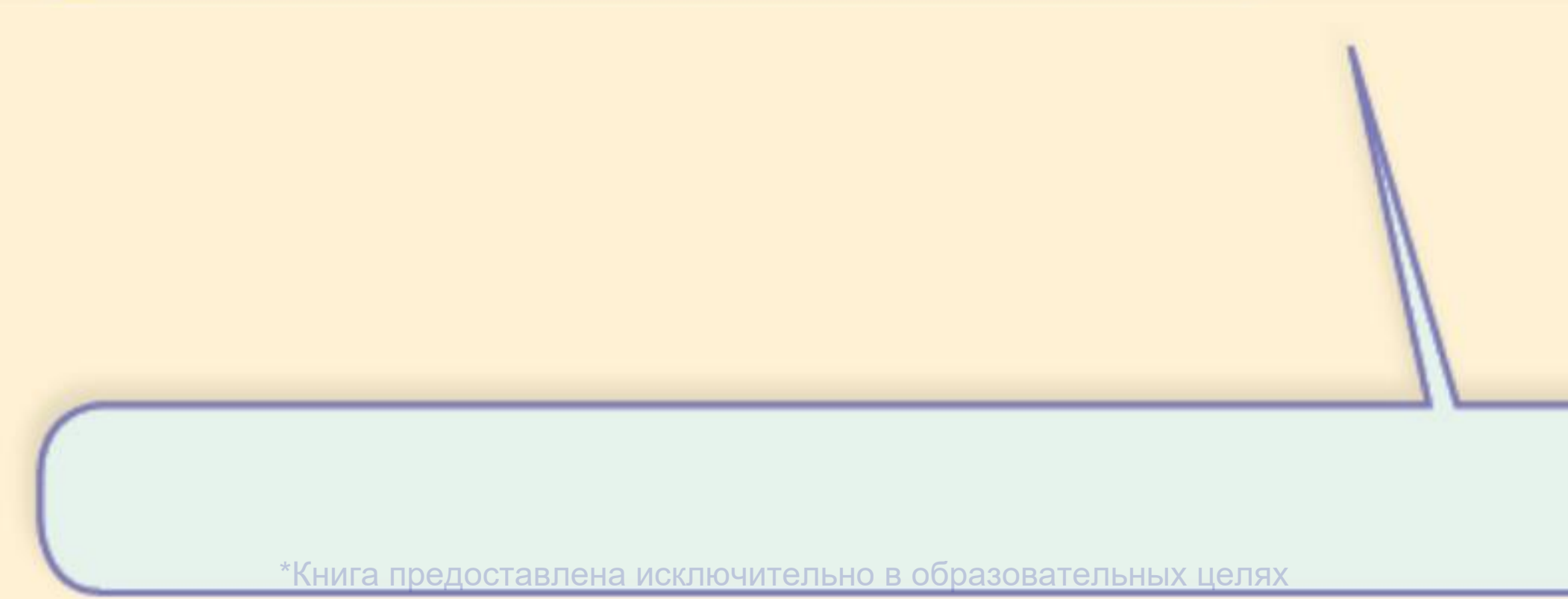
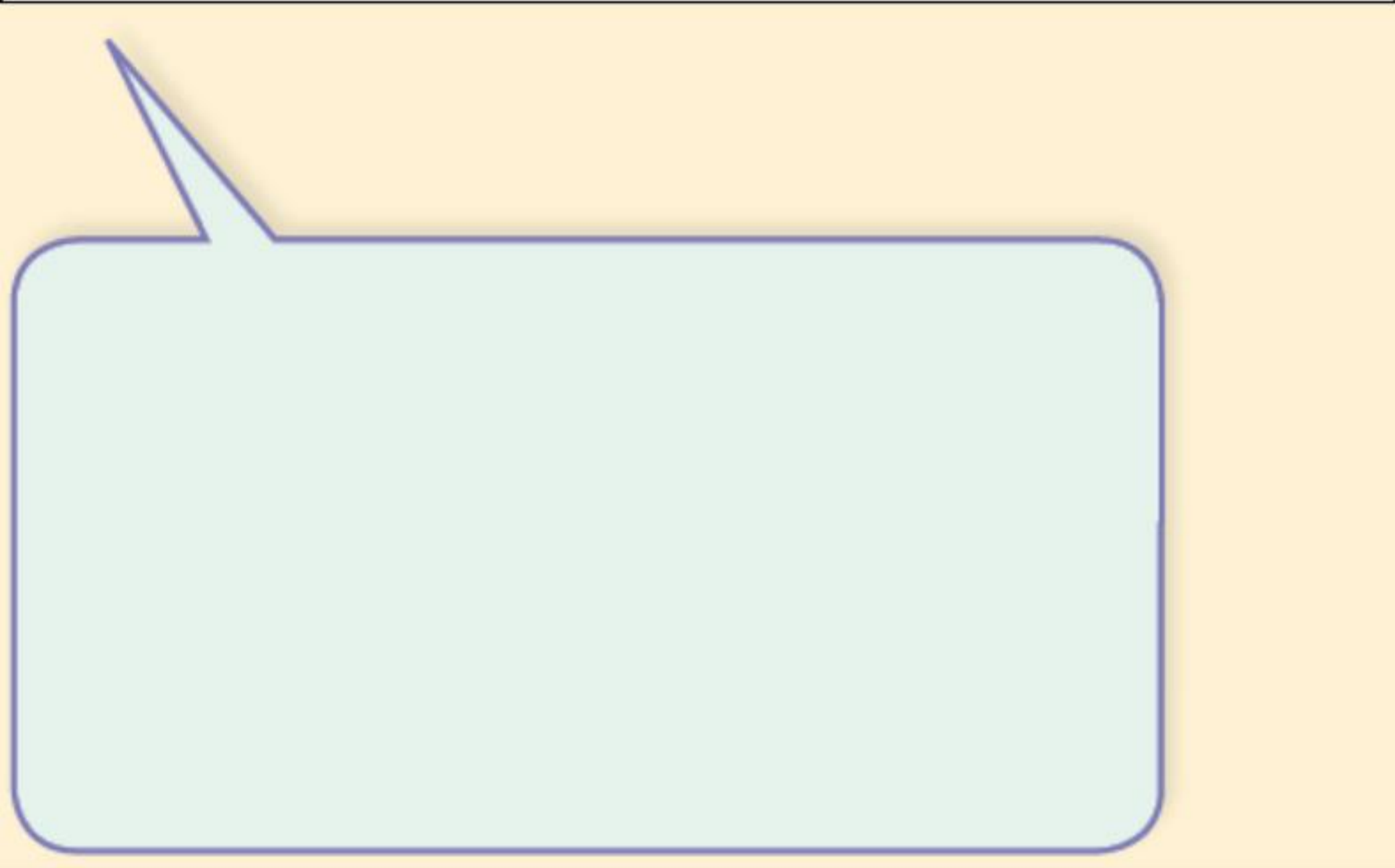

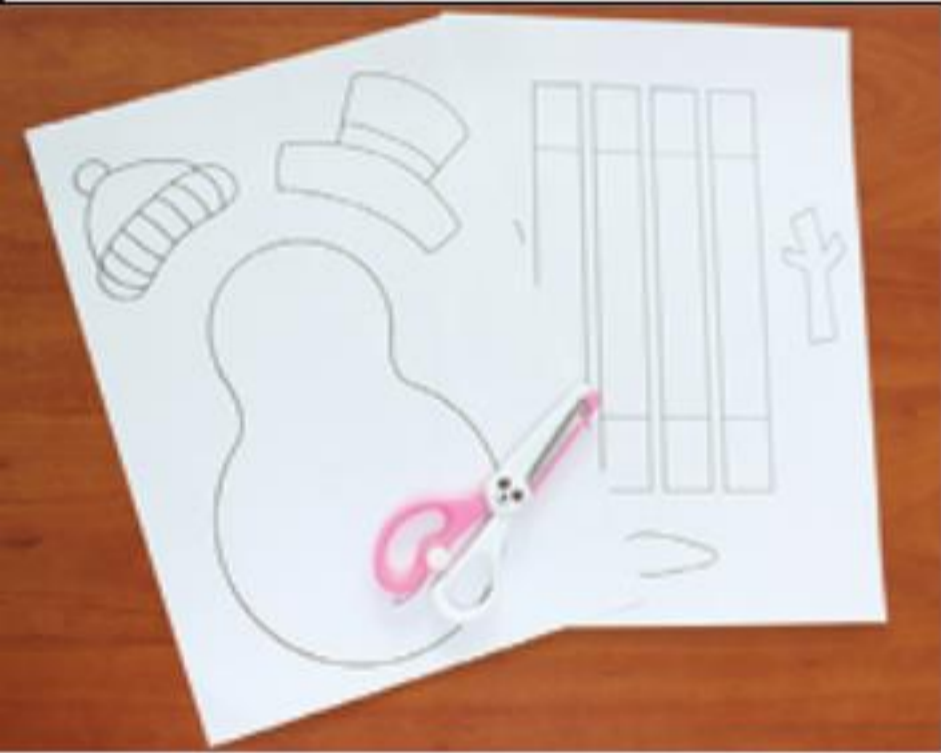

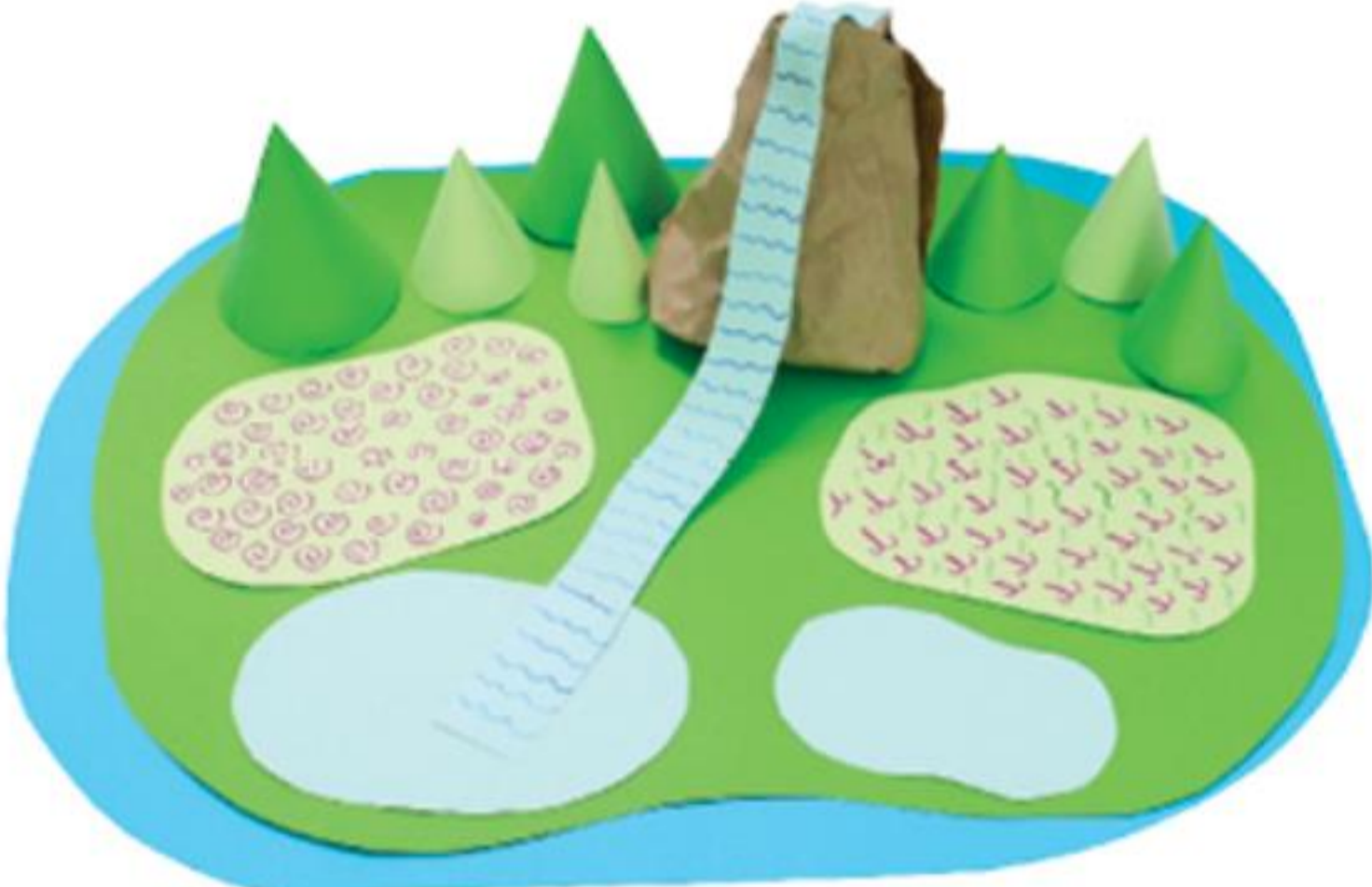

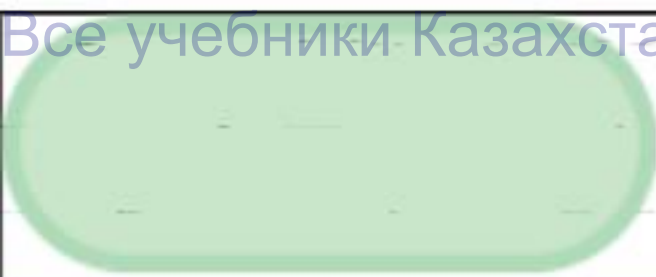

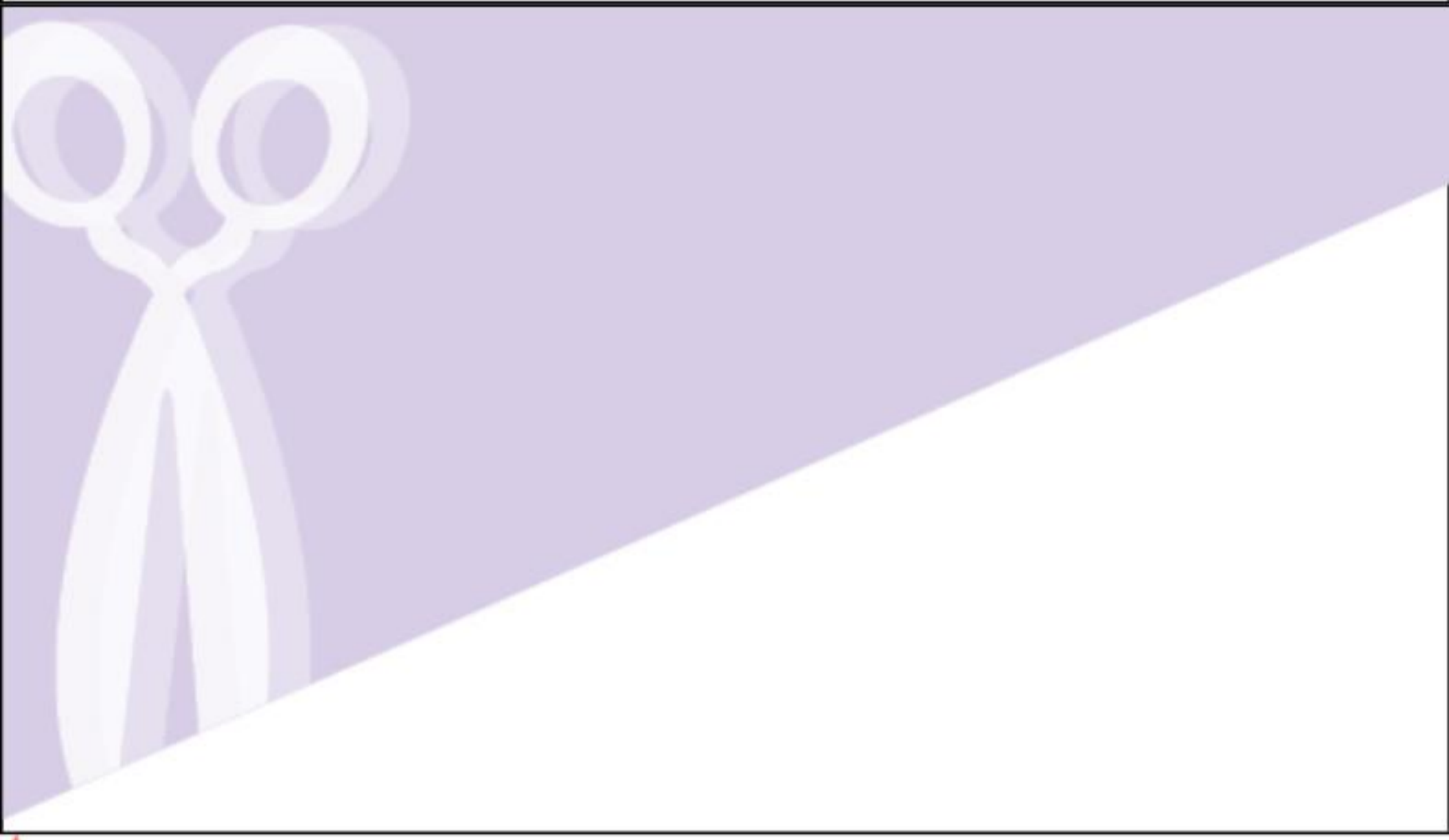
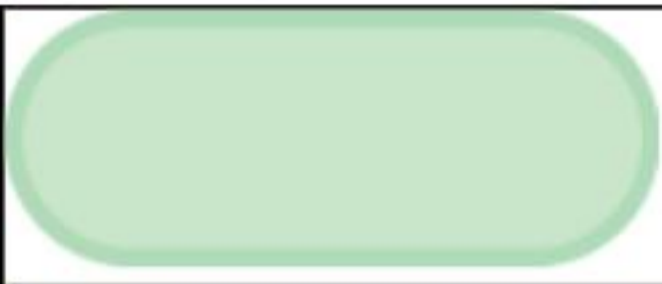

5

САЯХАТ

17-сабақ. Кең далаға саяхат

БҰЛ САБАҚТА

- ұлттық ою-өрнектермен танысасың;
- аяққаптың не екенін білесің.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- өрнек
- симметрия
- ырғақ

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Алан мен Балапан саған Қазақстанға саяхат жасауды ұсынады. Көктемде дала әдемі кілем сияқты болады (89-сурет). Қараңдаршы, далада алуан түрлі түстер бар. Қызыл, сары гүлдер ғажайып өрнек құрайды. **Өрнек** – белгілі бір қашықтықта қайталанған оюлар. Жұмыс дәптерінің 56-бетіндегі тапсырманы орында.

89-сурет. Көктемгі дала

Қоршаған орта сұлулығы тұрмыстық бұйымдарда көрініс тапқан. Бұйымдарды өрнектермен де безендіруге болады (90-сурет).

90-сурет. Бұйымдарды өрнектермен безендіру

Ертеде көшпелілер ыдыстарды көші-қон кезінде **аяққап** деп аталатын арнайы бұйымға салған. Аяққаптарды былғарыдан, киізден немесе матадан жасаған. Оларды өрнектермен безендірген.

ТАПСЫРМАНЫ ОРЫНДА

Аяққаптың суретіне назар аудар (91-сурет):

- Оның пішінін анықта.
- Аяққап әшекейінде қандай түс басым?
- Аяққаптан қандай өрнектерді көрдің?

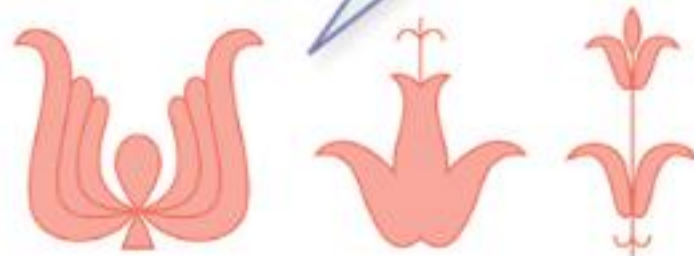
91-сурет. Аяққаптар

Ою-өрнек түрлері

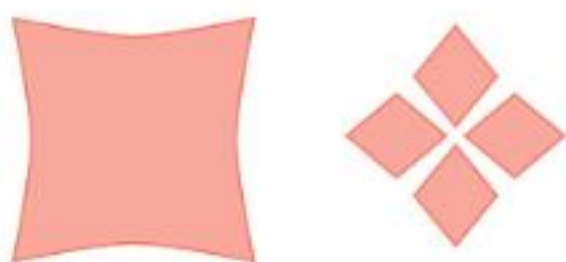
Жануартектес

Өсімдіктектес

Геометриялық

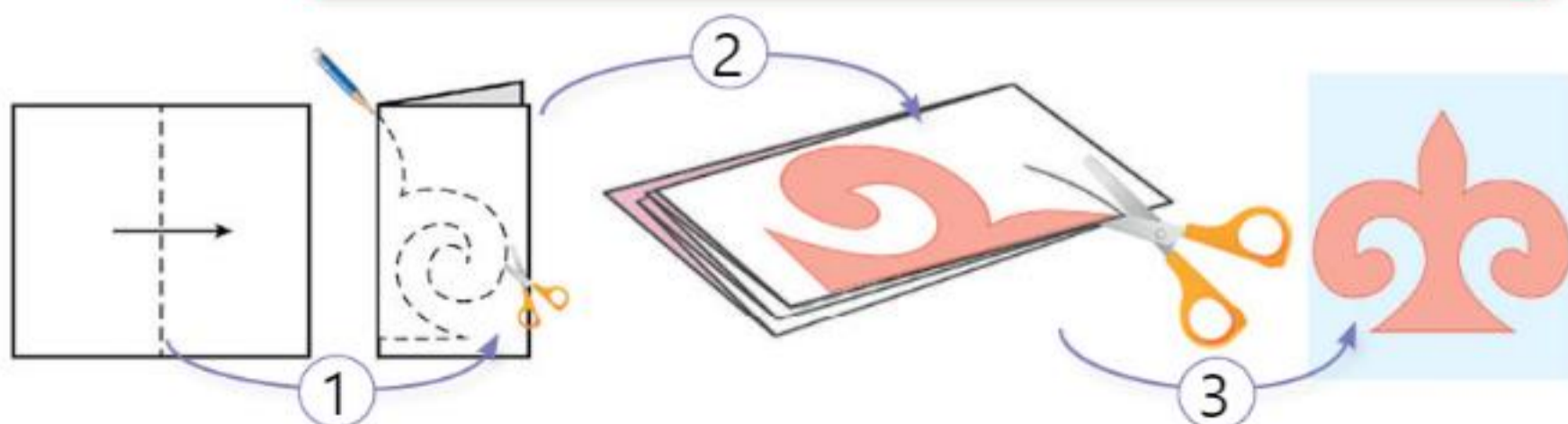
Космогониялық

Өрнектегі бірнеше оюдың қайталанып немесе кезектесіп орналасуын **ырғақ** деп атайды.

Менің оюды қалай жасағанымды қара (92-сурет). Оюдың сол және оң жағының **симметриялы** екендігіне назар аудар.

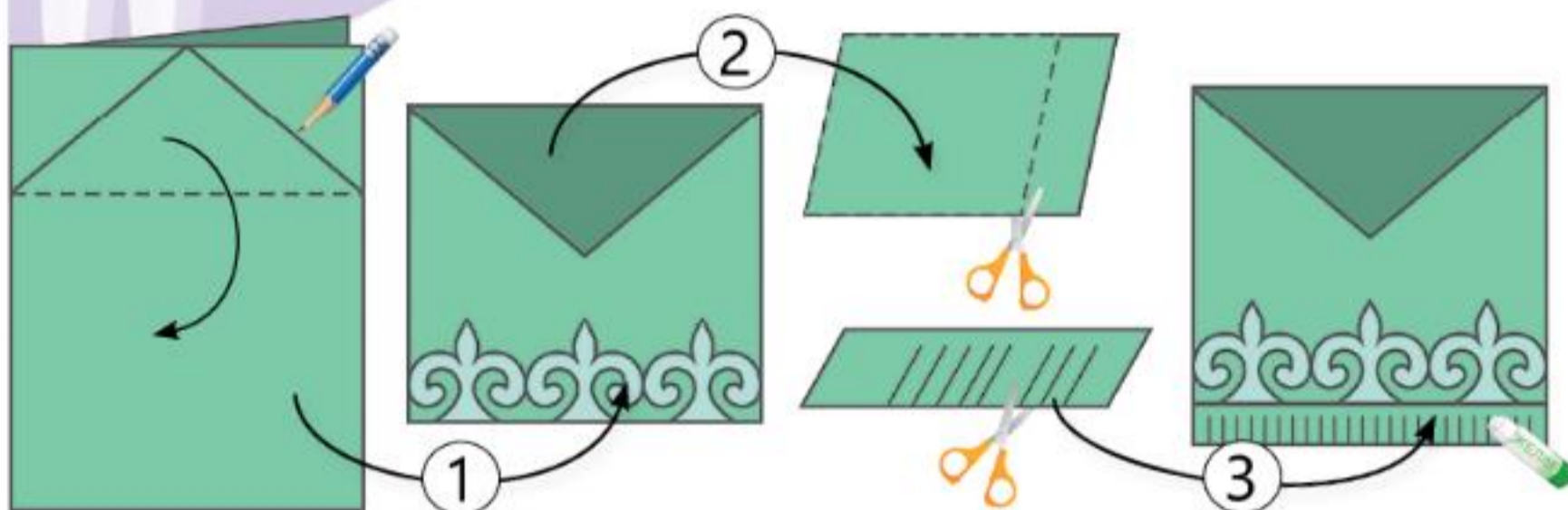

92-сурет. Симметриялы пішін жасау

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Түрлі түсті қағаздан аяққап жаса (93-сурет):

- мұғалім ұсынған ою-өрнекпен аяққапты безендір;
- суретте көрсетілгендей шашақ жаса;
- шашақты аяққаптың шетіне жапсыр.

93-сурет. Аяққап жасау

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Заттарды үстелге дұрыс орналастыр.
- Қайшыны жауып, ұшын өзіңе қаратқан күйде бер.
- Қайшымен жұмыс жасағанда аса ұқыпты бол.

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптасыңмен жұмыстарыңды алмастыр және бағала.

Ұ

Ұқыпты

Қ

Қызықты

Д

Дұрыс

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Адамдар заттарды, бұйымдарды неге ою-өрнекпен әсемдейді?

18-сабақ. Хайуанаттар бағына саяхат

БҰЛ САБАҚТА

- ермексазбен жұмыс жасаудың тәсілдерін білесің;
- шығармашылық жұмыстар жасайсың.

ТИРЕК СӨЗДЕР

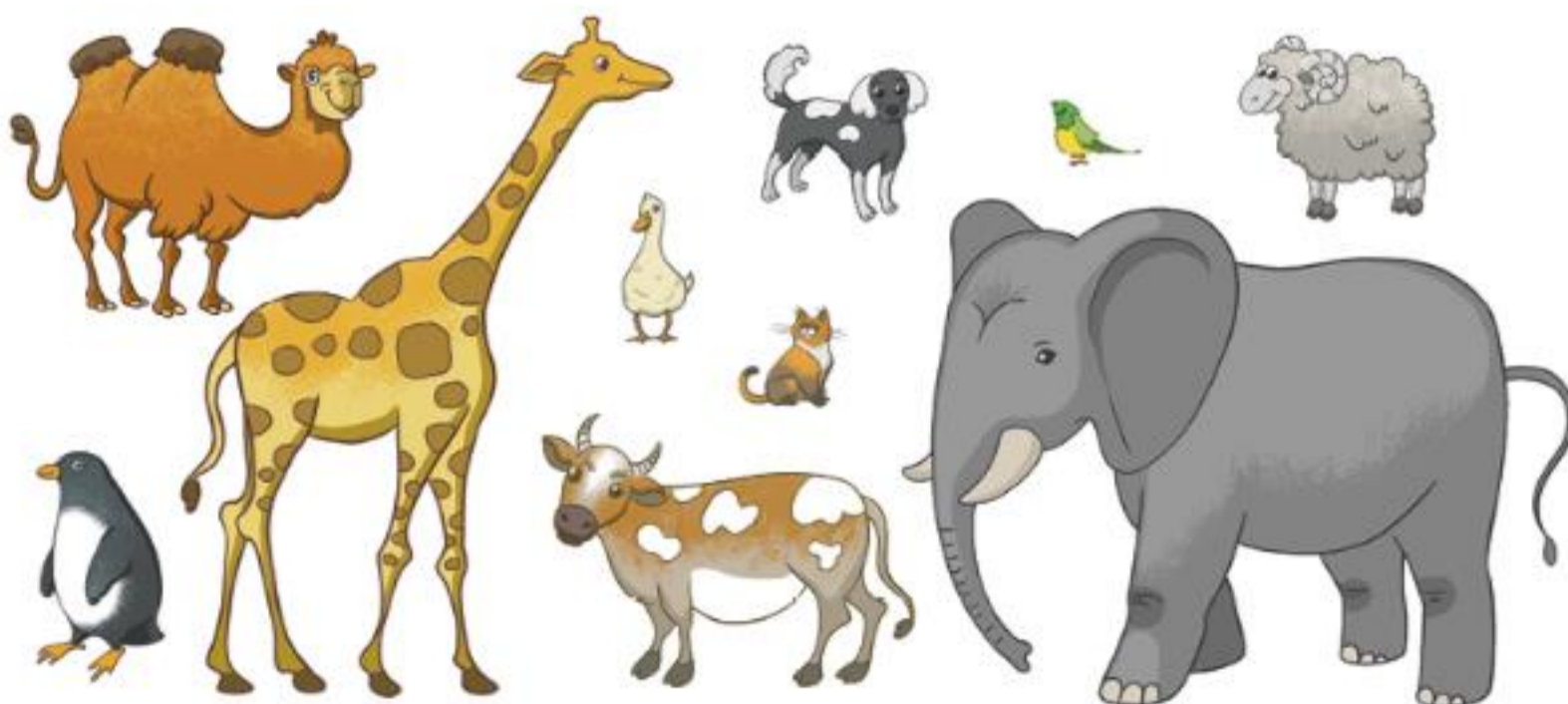
- мүсіндеу
- мүсін
- иілімділік

Ауылда, фермада жылқы, сиыр, қой, түйе және басқа да жануарлар бар. Олар адамның қамқорлығымен тіршілік етеді. Ал қалада жануарларды хайуанаттар бағынан көруге болады.

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

Балапанға хайуанаттар бағындағы жануарлардың ерекшеліктерін анықтауға көмектес (94-сурет):

- Пілдің дене мөлшері қандай?
- Керіктің түйеден айырмашылығы қандай?
- Жануарлар түсінің ұқсастығы мен айырмашылығын айт.

94-сурет. Жануарлар мен құстар

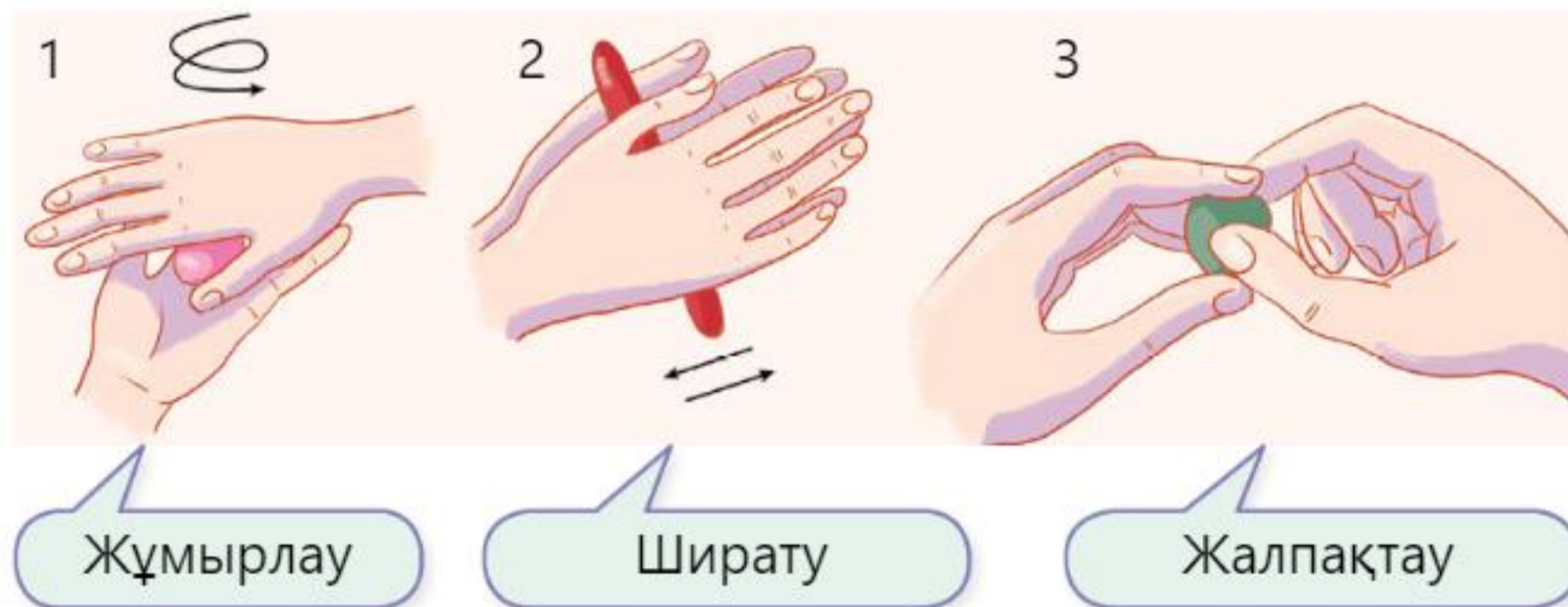
ҮЙРЕНЕ БАСТА

Сыныптастарыңмен бірігіп хайуанаттар бағын жаса (95-сурет). Жануарларды саз бен ермексаздан жасауға болады. Ондай көлемді туындылар **мүсін** деп аталады.

95-сурет.
Сазбен
немесе
ермексазбен
жұмыс

Ермексаздың негізгі қасиеті – **иілімділігі**. Иілімді материалдар деп бұйым жасауға қолайлы материалдарды айтамыз. Ермексазбен жұмыс істегенде әртүрлі тәсілдерді қолдануға болады (96-сурет).

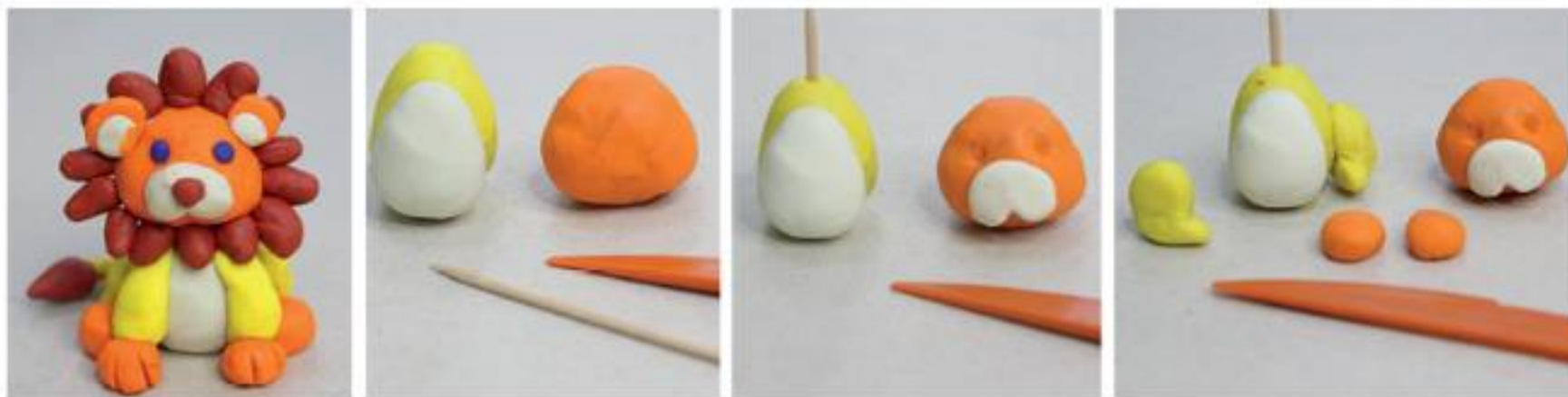

96-сурет. Ермексазбен жұмыс жасау тәсілдері

Кесу – бұл материалды жеке бөліктерге бөлу.

Біріктіру – бөліктерді бір-біріне қосу.

САЯХАТ

97-сурет. Мүсіндеудің құрастыру тәсілі

Мүсіндеудің құрастыру тәсілінде (97-сурет) барлық бөліктерін жеке жасап алып, содан кейін оларды біріктіреді. Мұндай бұйымдар **көлемді пішінде** болады.

Жұмыс дәптерінің 61, 62-беттеріндегі тапсырманы орында.

ТӘЖІРИБЕ ЖҮРГІЗ

- Алан ермексазды бояулар сияқты араластыруға болады деп санайды. Бұған көз жеткіз.
- Екі түсті ермексазды ал. Оларды қосып, қолыңмен иле. Жаңа түс пайда болды ма? Аланның айтқаны дұрыс па?

БЕЙНЕМАТЕРИАЛДЫ КӨР

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Жұмыс кезінде бетіңе, көзіңе және киіміңе қолыңды тигізбе.
- Жұмыс жасап болған соң қолыңды жу.

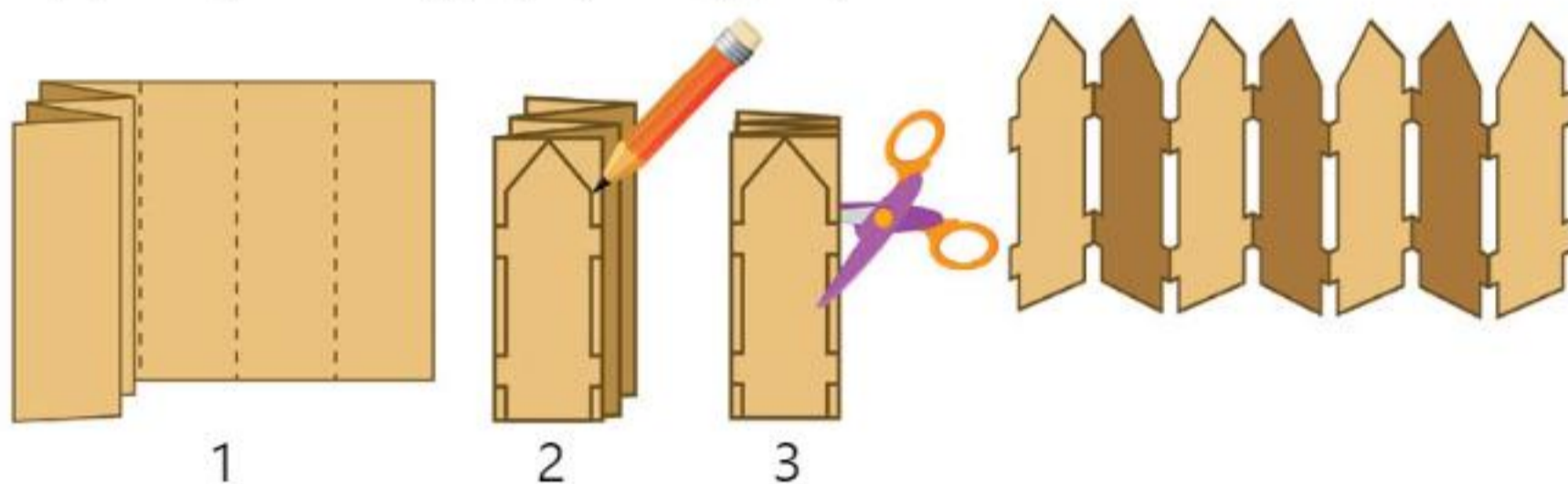
ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Сыныптастарыңмен бірлесіп «Хайуанаттар бағы» шығармашылық жұмысын орындаңдар. Ол үшін:

1-қадам

- Жұмыс жасауға арналған орынды әзірлеңдер.
- Материалдар мен қажетті құралдарды таңдаңдар.
- Ермексаздан жануардың мүсінін даярлаңдар.

2-қадам. Шарбақ түріндегі жануарларға арналған қоршау жасаңдар (98-сурет).

98-сурет. Қағаздан қоршау жасау

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Аңдарды хайуанаттар бағына орналастырыңдар. Бүкіл сыныптың жасағандарын бір жерге жинаңдар. Сыныппен бірлесіп атқарған істеріңнің нәтижесін талқылаңдар және оған баға беріңдер.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Ермексазбен жұмыс істеудің қандай жаңа дағдыларын қалыптастырдың?

Шар тәрізді домалақтау

Кесіп бөлшектеу

Желіммен жапсыру

Жіп тәрізді ширату

19-сабақ. Таңғажайып көліктер

БҰЛ САБАҚТА

- көлік түрлерімен танысасың;
- көлік түрлерін қалай жасауға болатынын білесің.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- көлік түрлері
- дрон

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Көліктер әртүрлі болады. Көліктер қайда жүретіндігіне байланысты бірнеше түрге бөлінеді:

жерүсті көліктері – жер үстімен қатынайды;

әуе көліктері – ауа арқылы қатынайды;

су көліктері – су үстімен немесе су астымен қатынайды;

жерасты көліктері – жер астымен (метро) қатынайды.

Көліктің барлық түрлері адамға пайдасын тигізеді:

жолаушы көлігі – қалада да, ауылда да адамдарды баратын жеріне жеткізеді;

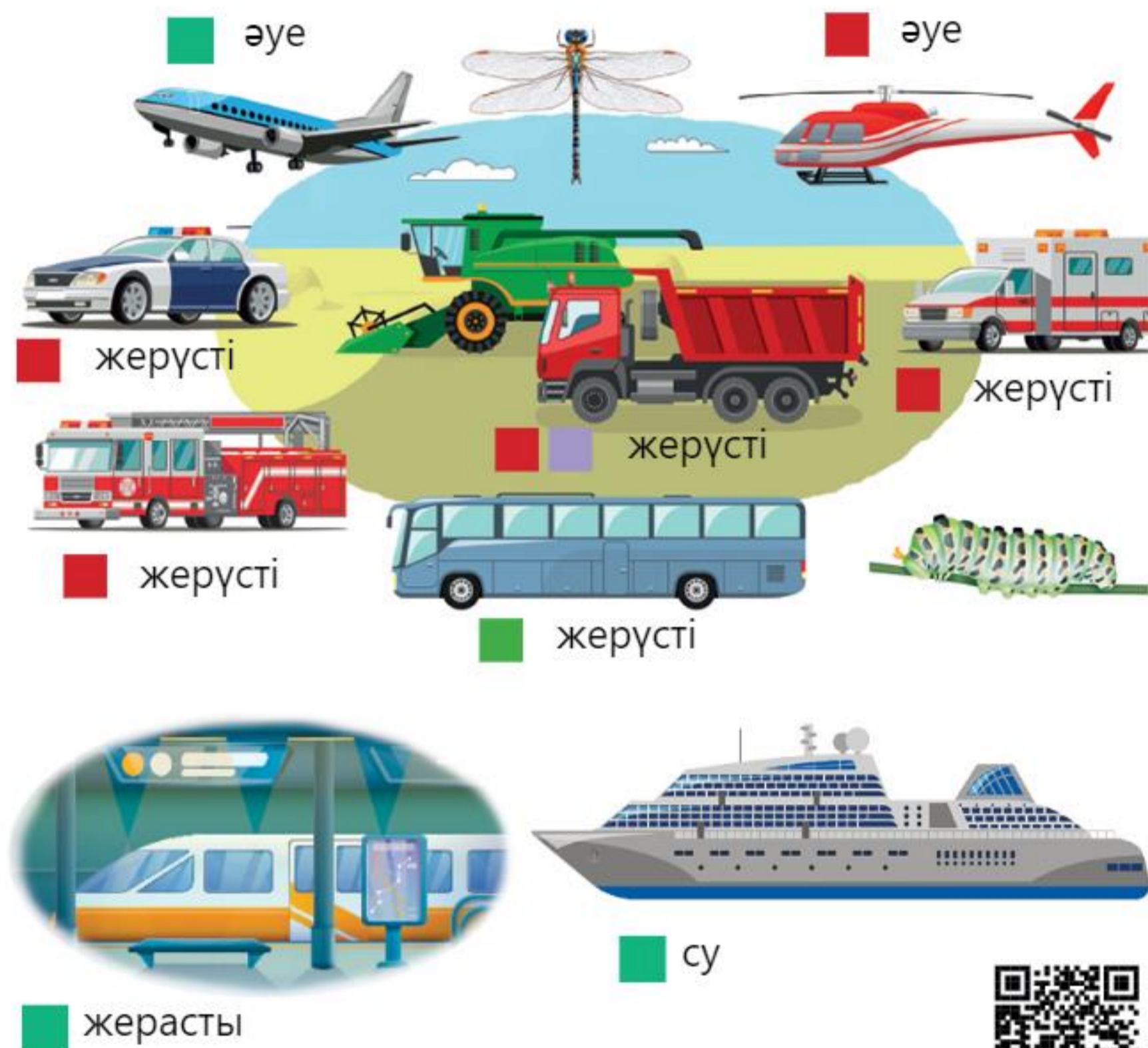
жүк көлігі – әртүрлі тауарлар, жануарлар, азық-түлік түрлерін тасымалдайды. Ауылшаруашылық өнімдерін фермадан қалаға жеткізеді;

арнайы көліктер – қиын жағдайға тап болған адамдарға көмектесуге қажет. Олар: жедел жәрдем, полиция және өрт сөндіру мәшинелері.

ОЙЛАН ДА, ЖАСА

- Күнделікті өмірде көліктің қандай пайдасы бар?
- Ауылға қандай көлік керек? Ал қалаға ше?
- Балапан неге көлік түрлерінің жанына жәндіктерді қосты деп ойлайсың (99-сурет)?

99-сурет. Көліктер

Жүргізуші – жауапты мамандық. Ол көліктерді басқарады.

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

- Балапан көлік түрін жасады. Ол қандай бөліктен тұрады (100-сурет)?

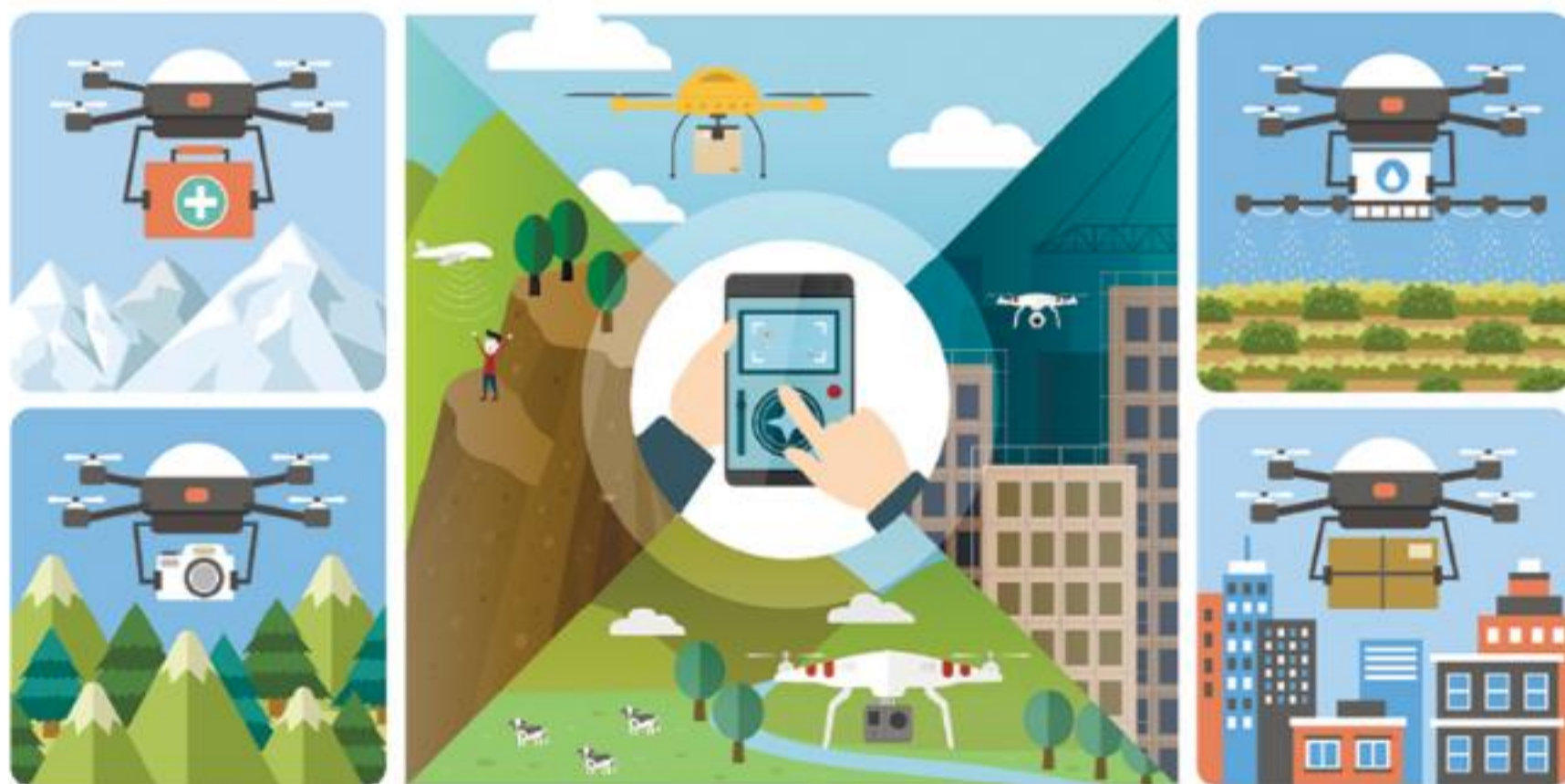

100-сурет. Көлік

- Балапан мәшине пішінін қай жәндіктен алды?
- Осы көлік түрінің терезесі мен дөңгелегінің пішіні қандай?

Қазір ұшқышсыз көлік түрлері бар. Оларды **дрон** деп атайды. Олар да адамға көмектеседі.

- Қай суретте жүк дроны көрсетілген?
- Дронның арнайы түрлері адамға қалай көмектесе алады (101-сурет)?

101-сурет. Дрондар – адамдардың заманауи көмекшілері

ҮЙРЕНЕ БАСТА

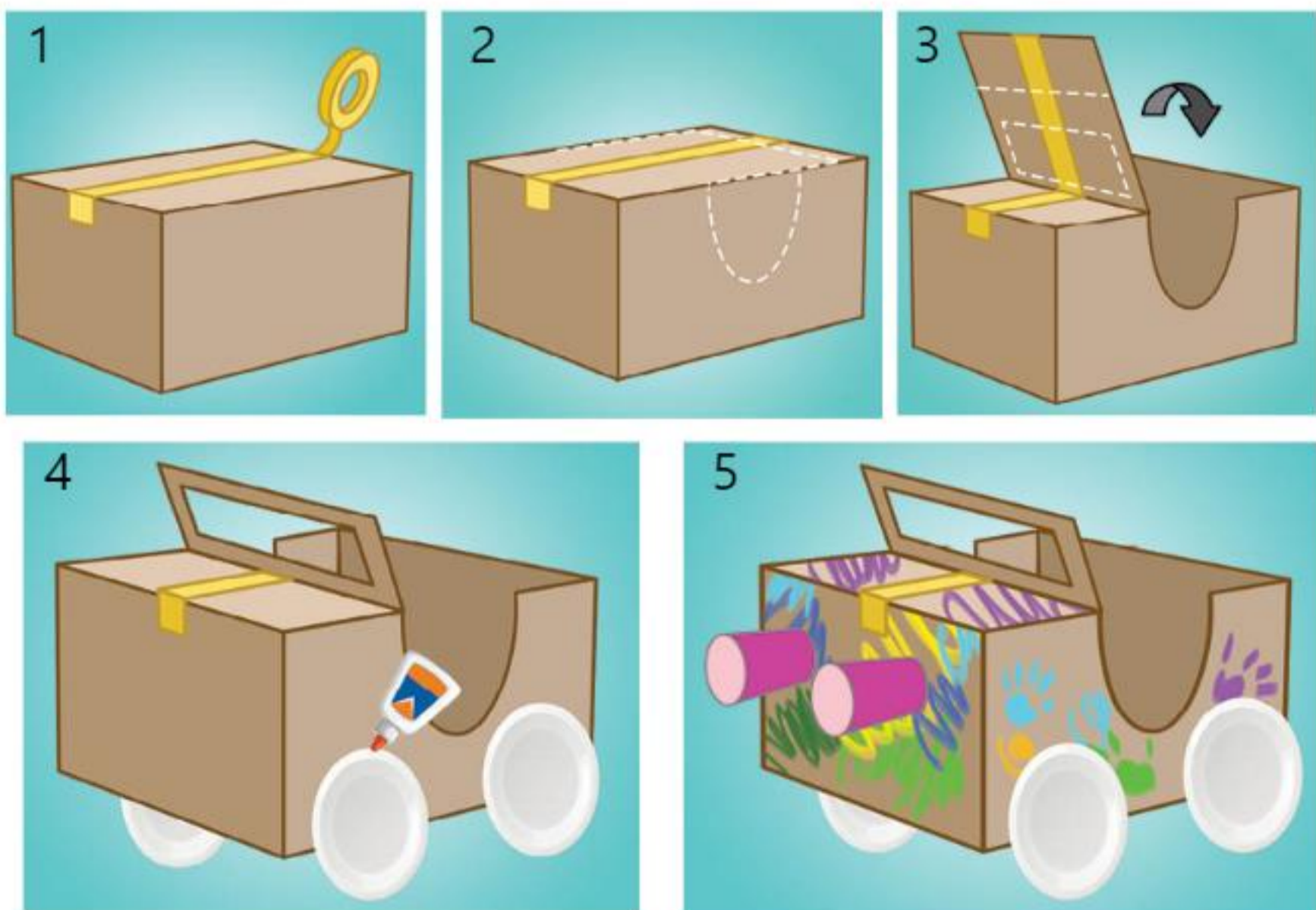
Көлік түрлерін әртүрлі қағаздан жасауға болады.
Қатырма қағаз – қалың және өте қатты қағаз.

Қағазды сақта! Жұмыс барысында қағазды үнемдеп пайдалан. Ол ағаштан жасалады. Ал ағаштарды қорғау керек.

Қатырма қағаздан көлік жасау ретін қарап шық (102-сурет):

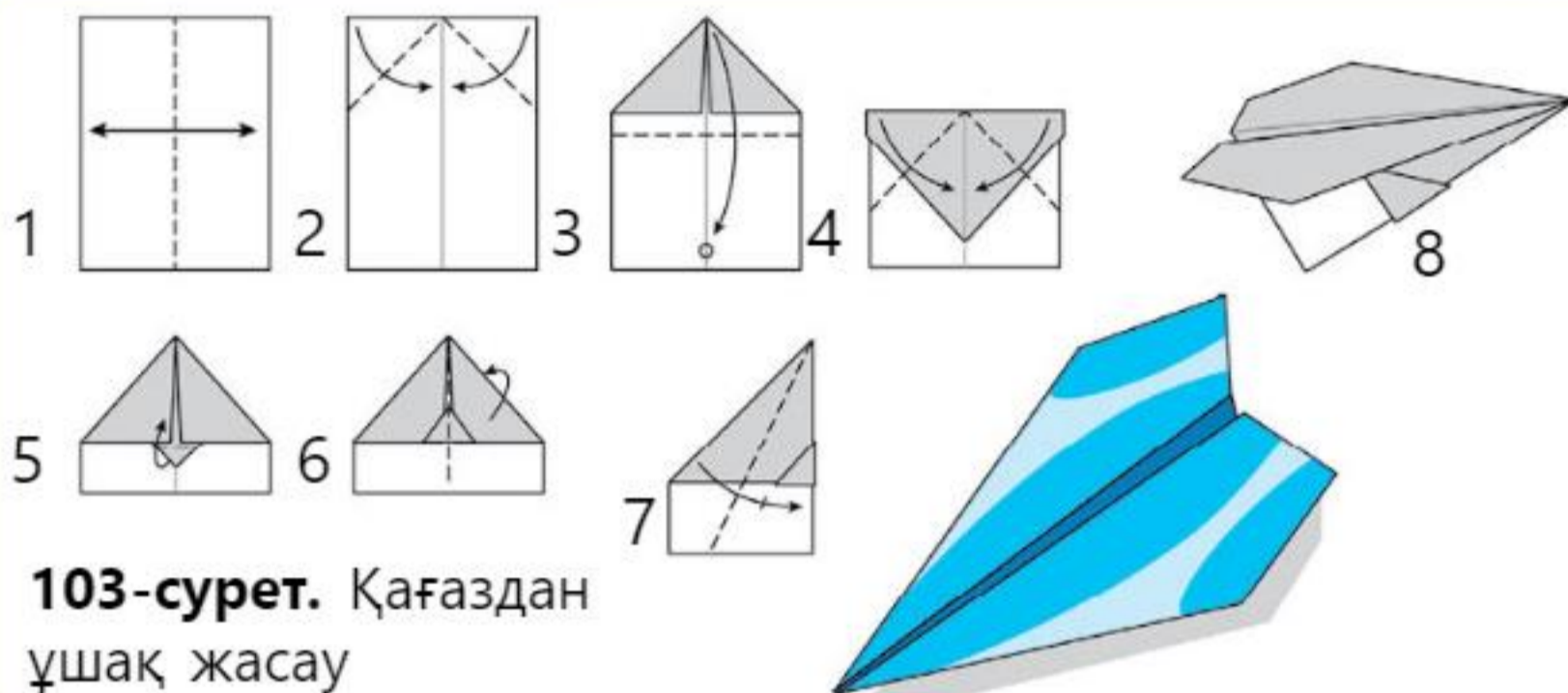
- Сыныптастарыңмен жұптасып жұмыс кезеңдерін талқылаңдар.
- Жұмысқа қандай материалдар мен құралдар қажет?

102-сурет. Қораптан көлік жасау

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Оригами техникасын қолданып, қағаздан ұшақ үлгісін жаса (103-сурет).

103-сурет. Қағаздан ұшақ жасау

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптасыңа сұрақ бойынша өзің жасаған көлік жайлы айтып бер:

- Ол неге арналған?
- Оны жасау үшін қандай материалдар қолдандың?
- Бөлшектерді қалай біріктірдің?

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Неге көлік құралдары бір-бірінен өзгеше болады?
- Үзіліс кезінде сыныптастарыңмен қағаздан жасаған ұшақтарыңның ұшу қашықтығы бойынша жарыс ұйымдастырыңдар.
- Жұмыс дәптерінің 66, 67-беттеріндегі тапсырманы орында.

20-сабақ. Ғарышқа саяхат

БҰЛ САБАҚТА

- аспан денелерінің түстері мен түрлері туралы білесің;
- ғаламшар фактурасын жасауды үйренесің;
- ғарыштық пейзаждың суретін саласың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- ғарыш
- аспан денелері
- ғаламшарлар

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Аланмен бірге ғарышқа саяхат жасайық (104-сурет).

104-сурет. Ғарыш бейнелері

Ғарыш – бұл біздің Жерімізді қоршайтын шексіз кеңістік. Ғарышта **аспан денелері** болады. Олар: Күн, жұлдыздар, **ғаламшарлар**, құйрықты жұлдыздар.

ТАПСЫРМАНЫ ОРЫНДА

Ғарыш пейзажын бейнеле (105-сурет).

- Шырмалған жіптерді парақтың бетіне қой.
- Үстіне басқа таза парақты жап.
- Оны түрлі түсті қарындашпен немесе бормен боя.

105-сурет. Қарындаштармен және жіптермен тәжірибе

Сен ерекше бейнені даярладың. Оны ғарыш пейзажының фонын немесе ғаламшарды жасау үшін пайдалануға болады.

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

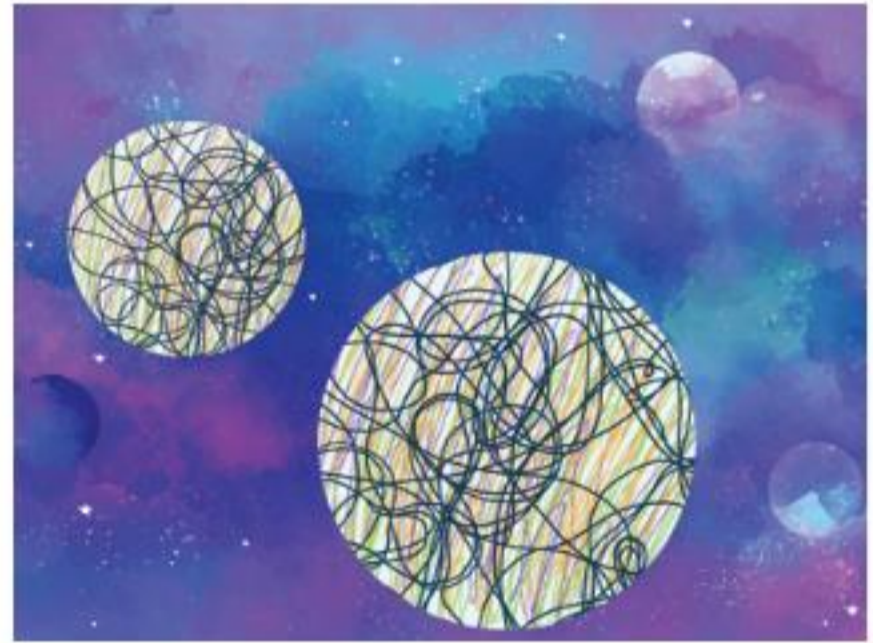
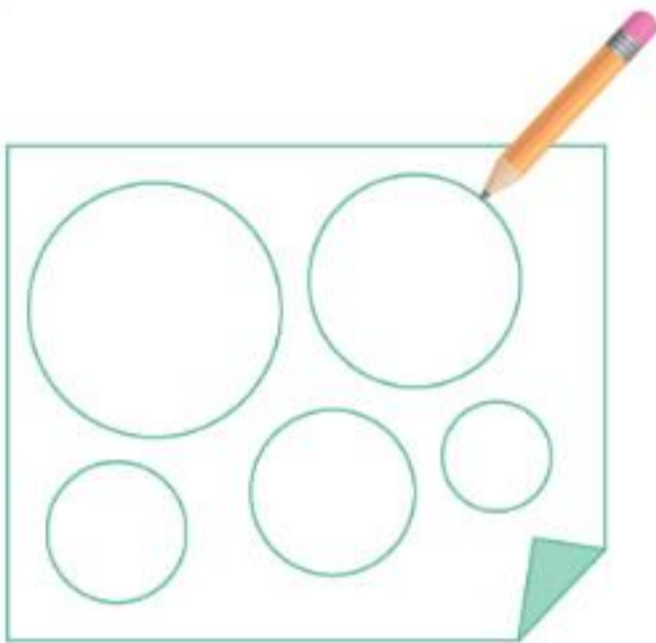
- Ғаламшарлардың пішіндері қандай (106-сурет)? Жердің өзге ғаламшарлардан айырмашылығы неде?

106-сурет. Күн жүйесі

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

- Ғарыш текстурасы салынған қағазға дөңгелек қимаульгілермен шеңберлер сыз.
- Бұл ғаламшардың үлгісін қайшымен қиып ал.
- Қара түсті қатырма қағазға бояуды шашыратып жұлдыздарды бейнеле.
- Бояу құрғаған соң, оған ғаламшарларды жапсыр (107-сурет).

107-сурет. Ғарыш пейзажын жасау

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Күннің суретімен өз жұмысыңды бағала. Бұлайша бағалауыңның себебін түсіндір.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- «**Менің ғарышқа саяхатым**» тақырыбындағы жұмыстар көрмесін қалай безендіруге болатынын ойлан.
- Жұмыс дәптерінің 71, 73-беттеріндегі тапсырмаларды орында.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

Саяхат тарауын оқып-үйрену барысында:

- ұлттық ою-өрнек түрлерімен таныстың;
- түрлі түсті қағаздан аяққап жасадың;
- иілімді материалдармен жұмыс істеу тәсілдерін білдің;
- табиғи және иілімді материалдардан жануарлардың бейнесін жасадың;
- қолдағы бар материалдардан ғажайып көлік құралын жасадың.

Алан саған Марсқа ойша ғарыштық саяхат жасауды ұсынады. Саяхат кезінде сен осы ғаламшардың тұрғындарын кездестірдің делік. Сен оларға өз ғаламшарың, қалаң немесе ауылың туралы айтып бере аласың. Тіпті оларға өзің даярлаған бұйымдарды сыйлауыңа да болады.

Түсіндір:

- Аяққап саған тарихымыз туралы не айтуға көмектеседі?
- Ғарыштық саяхатта аяққап не үшін қажет болуы мүмкін?

Көрсет:

- Қазақстан қай ғаламшарда орналасқан (108-сурет)?

108-сурет. Ғаламшарлар

Ұсын:

- Ғарышкемесін қалай жасауға болады?
- Ермексаздан Жер ғаламшарын қалай жасауға болады?
- Ғарышкемесін безендіру үшін ою-өрнекті қалай пайдалануға болады?

6

САЛТ-ДӘСТҮР ЖӘНЕ
АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ

21-сабақ. Қазақ халқының дәстүрлері

БҰЛ САБАҚТА

- қазақ халқының дәстүрлі сәндік қолөнер бұйымдарымен танысасың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- дәстүр
- ауыз әдебиеті
- зергер

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Ежелден көшпелі қазақ елінде дәстүрлі өрнектермен безендірілген сәндік бұйымдар мол болды (109-сурет). Әртүрлі заттардың безендірілуін **әшекейлеу** деп атайды. Жұмыс дәптерінің 76-бетіндегі тапсырманы орында.

109-сурет. Сәндік бұйымдар

Бұл бөлімде сен қазақтың өнердегі дәстүрлерімен танысасың. **Дәстүр** дегеніміз – ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан құндылықтар. **Ауыз әдебиеті** – бұл халықтың шығармашылығы, оның тілі, өлең-жырлары, аңыздары, ертегілері мен музыкасы, дәстүрі, наным-сенімдері.

Сандықтарды ою-өрнектермен әшекейлеген.

Ағаш ыдыстарға ою-өрнектер ойып салынған.

Қазақтың сырға, білезік секілді әшекей бұйымдары әсем ою-өрнектерімен таңдандырады. Оларды **зергерлер** жасаған.

Музыкалық аспаптарда ою-өрнектермен безендірілген.

Қазақтың ұлттық киімдері де түрлі түсті оюларымен ерекшеленеді.

САЛТ-ДӘСТҮР ЖӘНЕ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ

Ою-өрнекпен безендіру барлық халықтарға тән. Ою-өрнектер арқылы адамдар өздерінің дәстүрлері мен құндылықтарын жеткізуге тырысты.

ОЙЛАН ДА, ЖАСА

Ою-өрнектерді қарап шық (110-сурет). Олар неге ұқсайды? Оларды табиғаттағы немен салыстыруға болады? Аланға қателерді табуға көмектес. Оюлар мен фотосуреттердің сәйкестігін тауып, айтып бер.

Жұлдыз

Гүл

Өркеш

Күн

110-сурет. Ою-өрнектер мен табиғат нысандары

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Тірі табиғат нысандарына ұқсайтын ою түрін ойлап тап.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Сыныптастарыңа бүгінгі сабақтан не білгенің туралы айтып бер.

22-сабақ. Музыкалық аспаптар жасау

БҰЛ САБАҚТА

- кейбір музыкалық аспаптармен танысасың;
- музыкалық аспап жасайсың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- домбыра
- қобыз
- дауылпаз
- жетіген
- үлгі

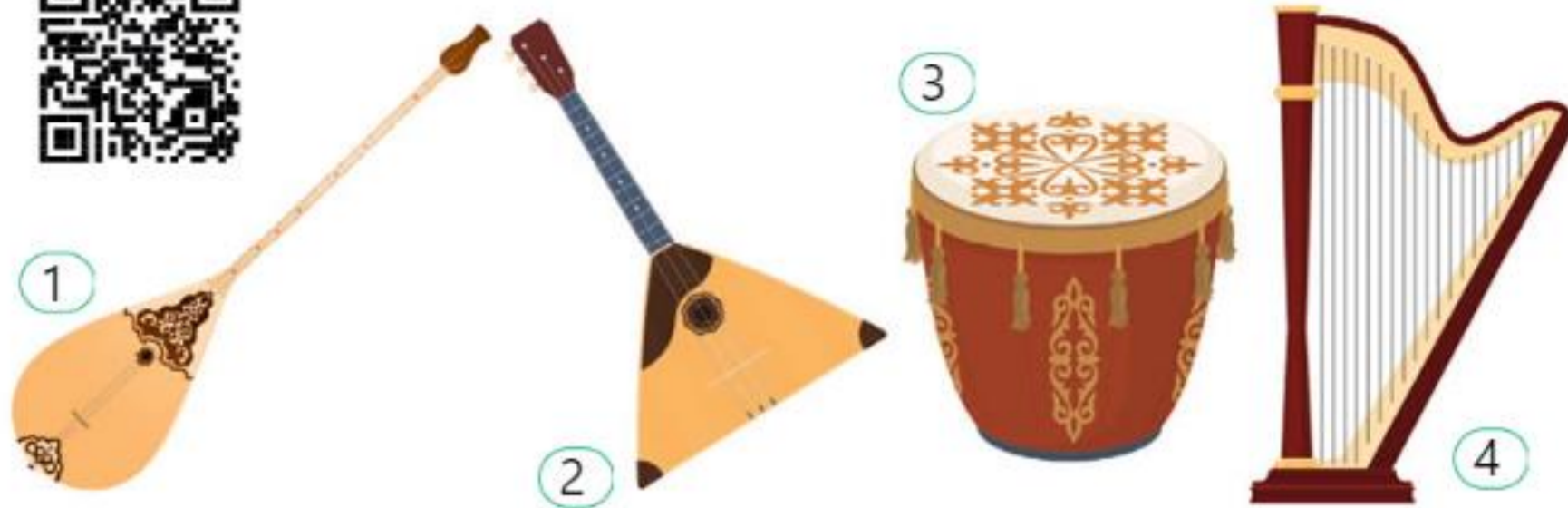
ҮЙРЕНЕ БАСТА

Домбыра үнін естіген кезде, көз алдыңа жусанды далада жайылған жылқы үйірі елестейді. Ал қобыздың үні терең ойға жетелейді.

Алматы қаласында қазақ музыкалық аспаптары сақталған музей бар. Музей атақты халық сазгері Ықылас Дүкенұлы есімімен аталады (111-сурет).

111-сурет. Ықылас атындағы Халық музыкалық аспаптар музейі

112-сурет. Музыкалық аспаптар

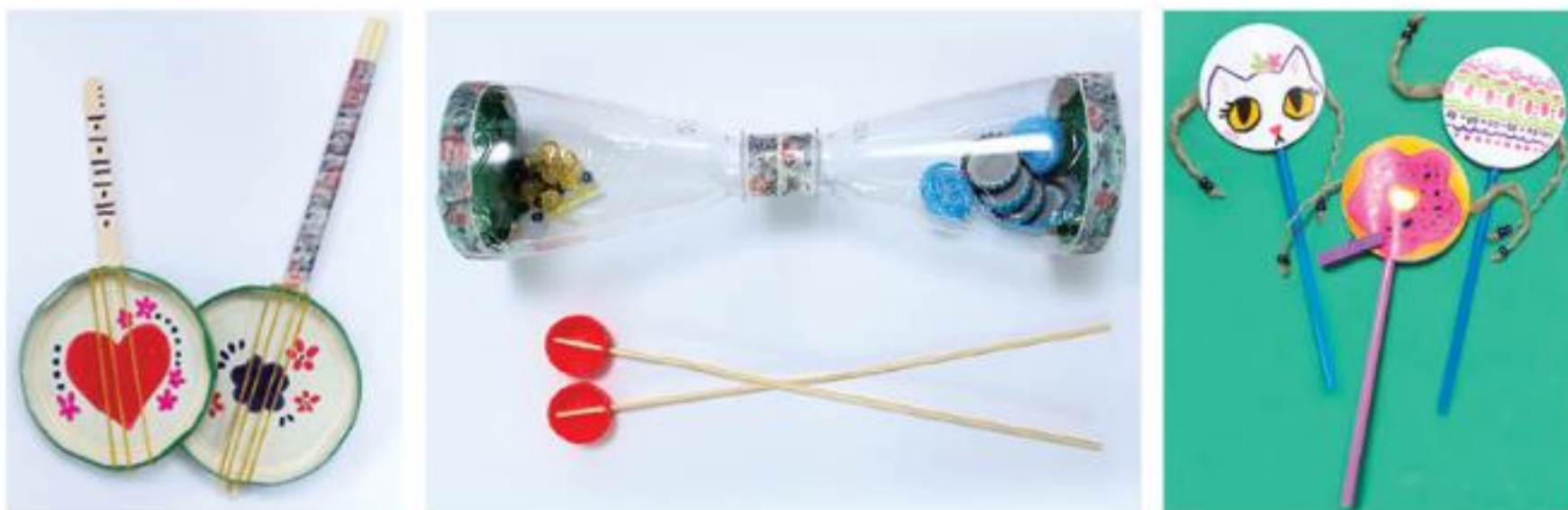
1. **Домбыра** – ішекті шертпелі аспап.
2. **Балалайка** – үш ішекті шертпелі аспап.
3. **Дауылпаз** – ұрмалы музыкалық аспап.
4. **Арфа** – ішекті шертпелі аспап.

ТАПСЫРМАНЫ ОРЫНДА

Суреттерді қарап шық (113-сурет). Олар қолда бар заттардан жасалған. Мұндай музыкалық аспаптарды сен неден жасар едің?

Жұмыс дәптерінің 78-бетіндегі тапсырманы орында.

113-сурет. Қолда бар материалдардан жасалған музыкалық аспаптар

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Музыкалық аспаптардың бірін таңдап, оны жаса.

1-нұсқа

Жетіген (114-сурет) – қазақтың жеті ішекті музыкалық аспабы. Әр ішектің астына асықтар қойылған. Оларды жылжыту арқылы ішектердің сазын келтіреді.

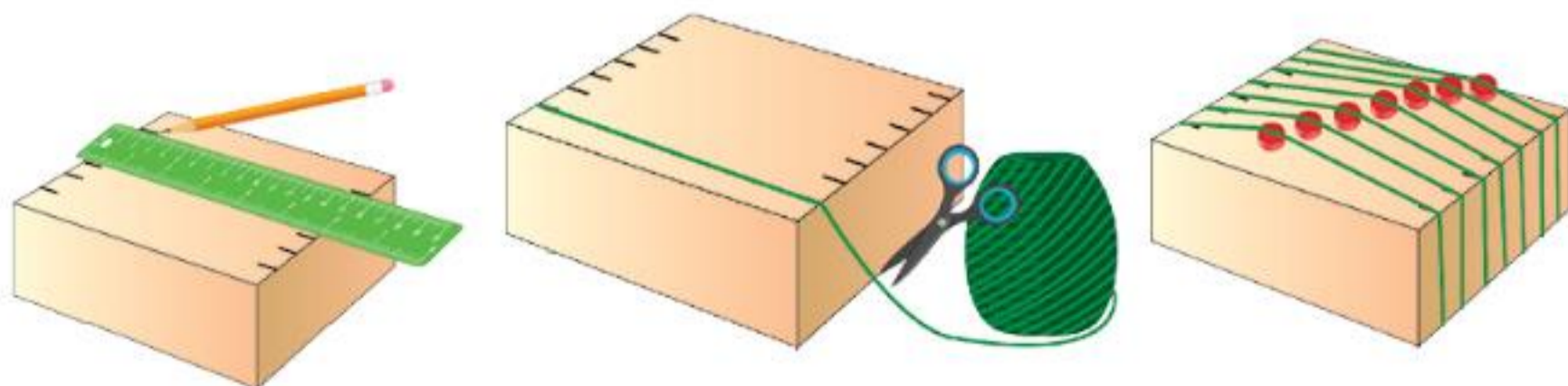

114-сурет. Жетіген

Үлгі – заттың көшірме нұсқасы. Мұндай көшірме болашақ бұйымның қандай болатынын көруге мүмкіндік береді.

- Қораптан жетігеннің үлгісін жаса (115-сурет).
- Ішектер бекітілетін орындарды белгіле.
- Қайшымен белгіленген сызықтар бойымен ойықтар немесе кертіктер жаса.
- Тығыз жіпті немесе қармақ жібін ойықтарға келтіріп орнат.
- Жіптерді қораптың артқы жағына түйіп байла.
- Жіптердің астына сусындардың қақпақшаларын орналастыр.

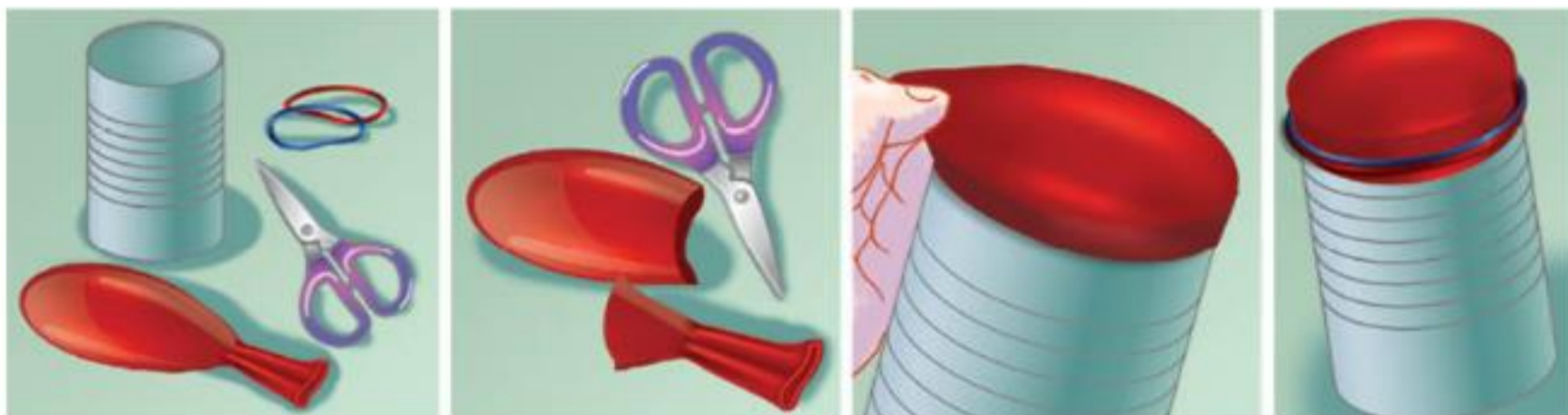

115-сурет. Жетіген үлгісін жасау

САЛТ-ДӘСТҮР ЖӘНЕ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ

2-нұсқа

- **Дауылпаз** ұрмалы аспаптарға жатады.
- Қажетті көлемдегі қалбырды таңда.
- Шарды қалбырға жіппен немесе жабысқақ таспамен бекіт (116-сурет).

116-сурет. Дауылпаз жасау

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Қайшымен жұмыс істеу кезінде сақ бол. Қайшының өткір ұшы мен жүзіне қолыңды тигізбе.
- Қайшыны жауып, ұшын өзіңе қаратып бер.
- Қатырма қағаз және кәдімгі қағазбен жұмыс істегенде ұқыпты бол. Олардың шеттері өткір болуы мүмкін.
- Ұсақ бөлшектерді сақтау үшін қорапты пайдалан.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Саған сабақта не көбірек ұнады?
- Жаңадан не білдің?
- Жұмыс дәптерінің 79-бетіндегі тапсырманы орында.

23-сабақ. Дыбыс шығару**БҰЛ САБАҚТА**

- музыкалық аспаптан қалай дыбыс шығаруды білесің;
- өз жұмысыңды толықтырасың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- музыкалық дыбыстар
- күй
- күйші

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Ұсынылған суреттердің жанданғанын көз алдыңа елестет (117-сурет). Даладан жаңбыр мен желдің дыбысын естідің бе?

117-сурет. Дала үні 1) даладағы жаңбыр; 2) жел; 3) ұшқан бүркіт; 4) шауып бара жатқан жылқылар; 5) түйе мен бота

САЛТ-ДӘСТҮР ЖӘНЕ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ

Табиғат дыбыстары секілді музыкалық аспаптардың дыбыстары да әртүрлі болады. Олар адамдарға музыка арқылы өз тарихын баяндауға көмектеседі. Қазақ **күйлері** осылай пайда болған. Күйді **күйшілер** түрлі ұлттық аспаптарда орындайды. Әсіресе домбыра мен қобыз күйлері кең таралған. Жұмыс дәптерінің 80-бетіндегі тапсырманы орында.

ТӘЖІРИБЕ ЖҮРГІЗ

Қолда бар материалды пайдаланып, түрлі дыбыс шығаруға болады. Оған тәжірибе арқылы көз жеткіз. Алақаныңа бірнеше моншақ, түйме немесе үрмебұршақты ал (118-сурет). Оны екінші алақаныңмен ішінде бос орын қалатындай етіп жап. Енді қолыңды әрлі-берлі сілкіле. Дыбыстар естідің бе?

118-сурет. Моншақ, түйме және үрмебұршақ жиынтығы

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

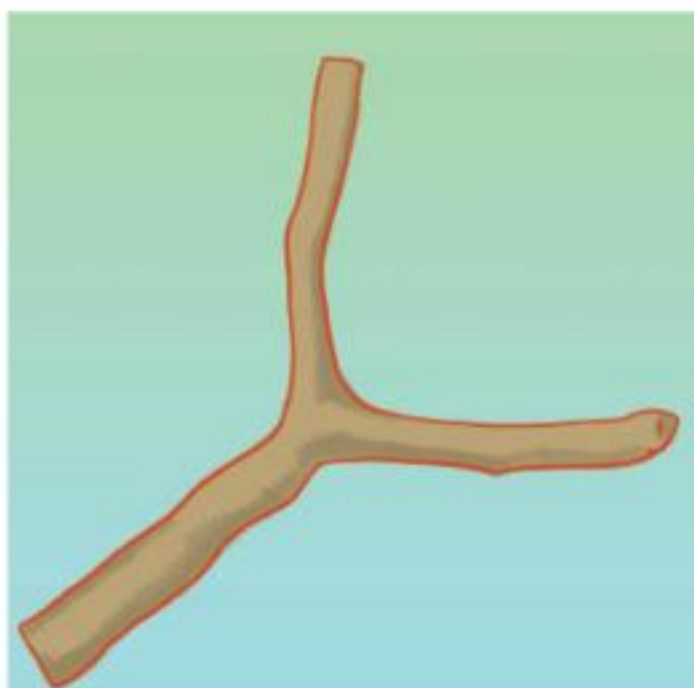
Ойланыңдар және талқылаңдар:

- Аспаптарыңнан шыққан дыбыстар неге ұқсайды?
- Қай аспаптар оған ұқсас дыбыстар шығарады?

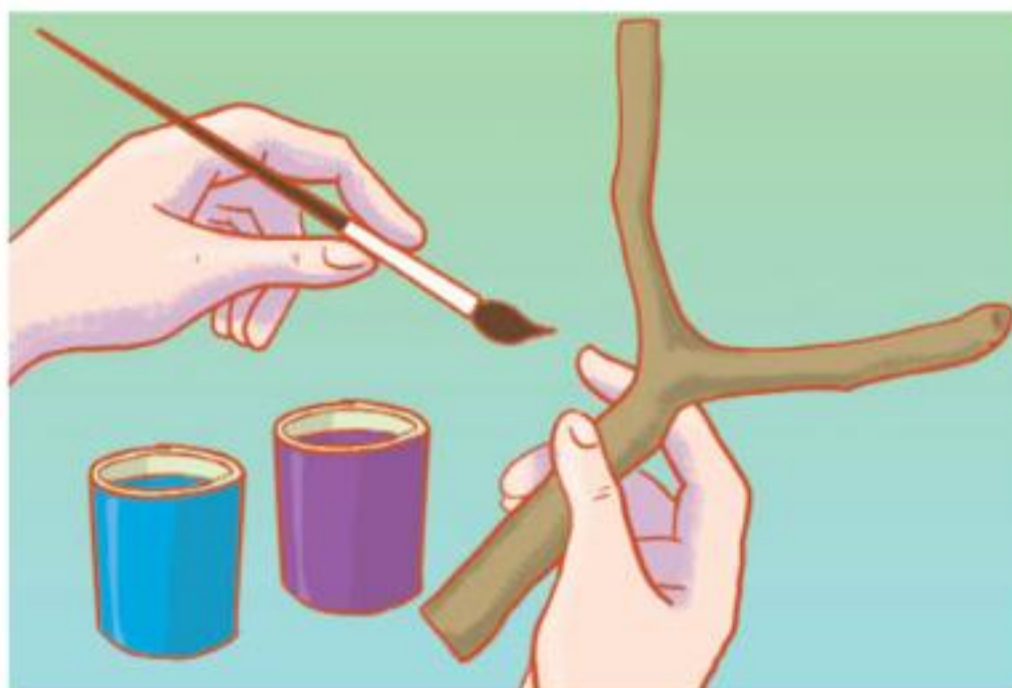
ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Аланмен бірге өзіңнің ерекше музыкалық аспабыңды жаса.

1-қадам. Жұмысқа қажетті материалдарды дайында. Олар пластик түтікшелер, ағаштың аша бұтағы, әртүрлі түймелер, моншақтар болуы мүмкін.

1

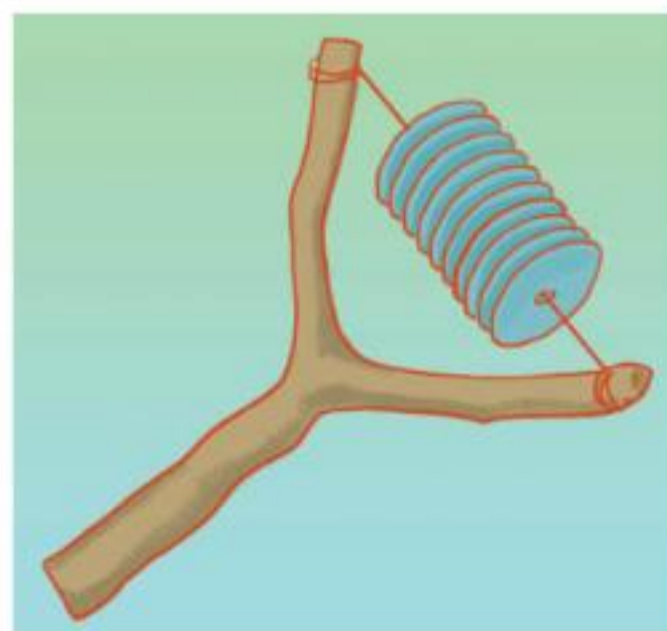

2

2-қадам. Аспап әдемі болуы үшін бұтақты боя. Жіпке немесе сым темірге түймелер мен моншақтарды өткіз. Жіпті немесе сым темірді ашаның екі ұшына байла.

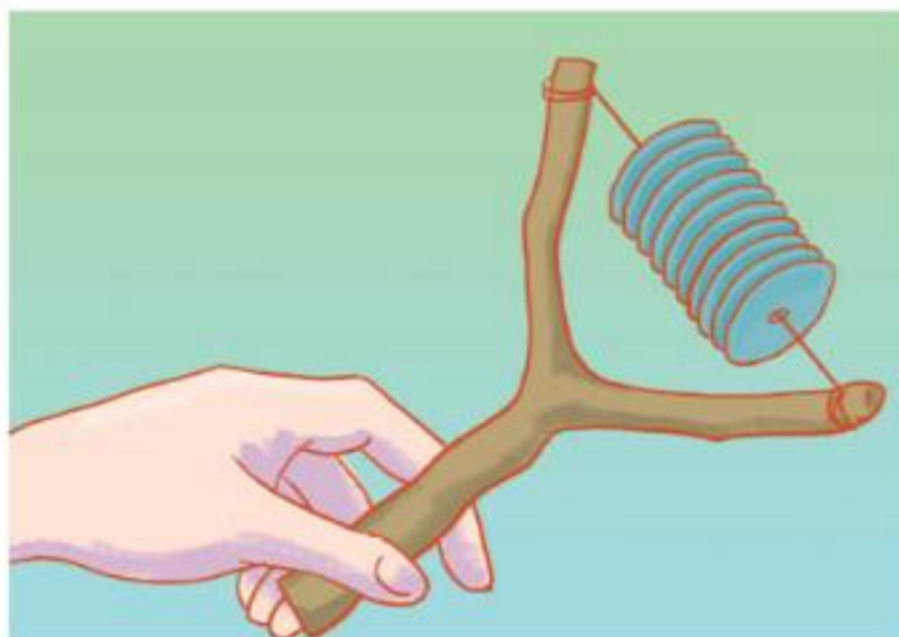
3

4

САЛТ-ДӘСТҮР ЖӘНЕ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ

3-қадам. Жасаған аспабың қандай дыбыстар шығаратынын тексер.

5

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Жұмыс барысында ұсақ заттарды – моншақтар мен түймелерді сақтайтын арнайы қорапты қолдан.

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптасыңмен жасаған жұмыстарыңды алмастыр және бағала:

Ұ

Ұқыпты

Қ

Қызықты

Д

Дұрыс

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Сыныптастарың жасаған аспаптардың дыбысын тыңда.
- Бұл дыбыстар бір-бірінен несімен ерекшеленеді?
- Аспаптар жасалған материалдың дыбысқа қалай әсер ететінін түсіндір.

24-сабақ. Аспаптарды безендіру

БҰЛ САБАҚТА

- ұлттық ою-өрнектің мағынасын білесің;
- аспабыңды ою-өрнекпен сәндейсің.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- геометриялық өрнек
- жануартектес өрнек
- өсімдіктектес өрнек
- космогониялық өрнек

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Музыкалық аспаптар ою-өрнектермен безендіріледі (119-сурет). Оларды бояулармен салады, ойып жасайды немесе желіммен жапсырады.

119-сурет. Ою-өрнектермен безендірілген музыкалық аспаптар

САЛТ-ДӘСТҮР ЖӘНЕ АУЫЗ ӘДЕБИЕТІ

Қазақ халқының өзіндік ою-өрнектері бар. Ою-өрнектің түсі де белгілі бір мағынаға ие. Ақ – бақытты, амандықты; көк – ерікті, еркіндікті бейнелейді. Қызыл – күш пен Күннің түсі; жасыл – көктем мен жастықтың, ал сары түс – ақылдың белгісі.

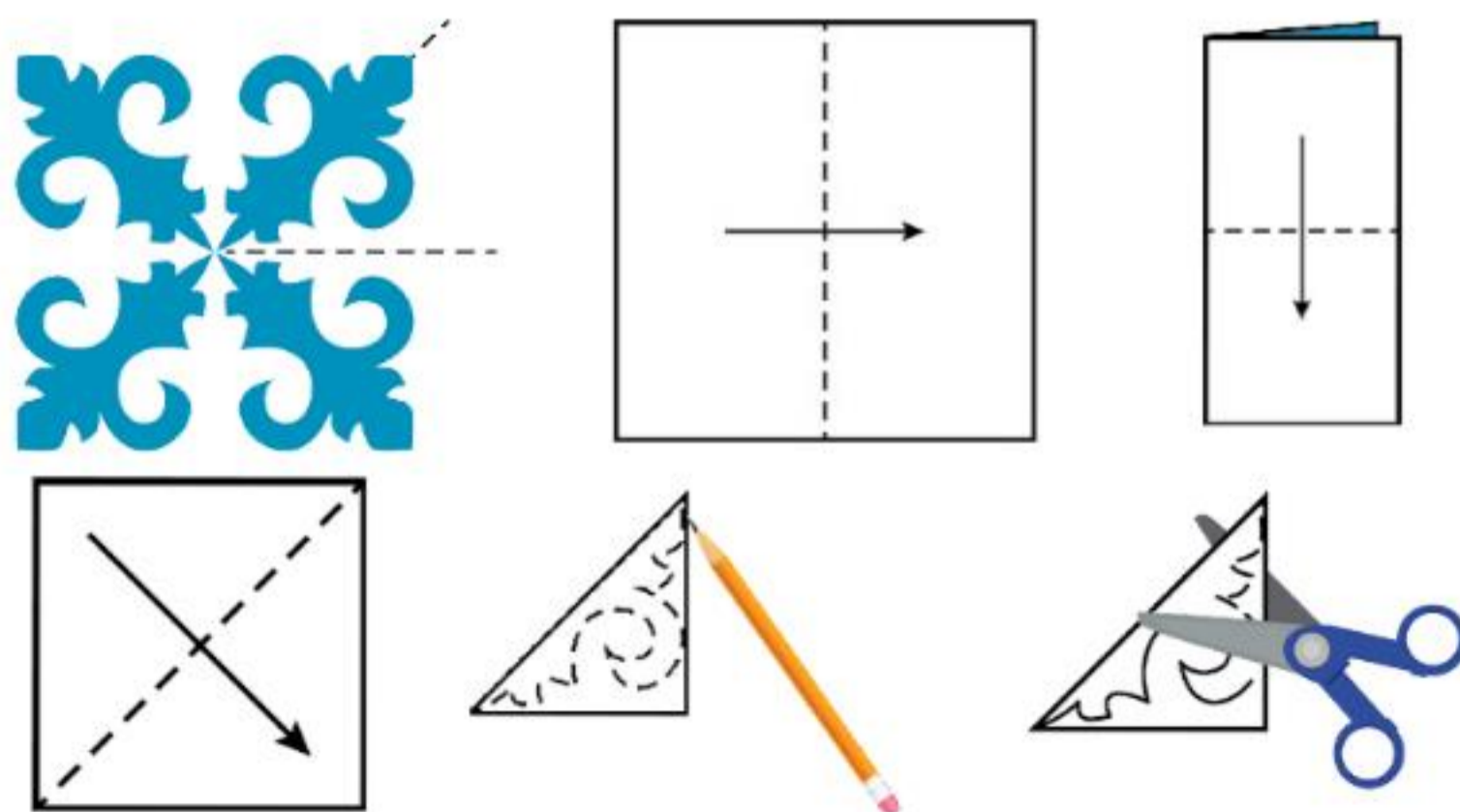
СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

- Музыкалық аспаптарды ою-өрнектің қандай түрлерімен безендіреді?
- Олар аспаптың қай жеріне салынған?
- Музыкалық аспаптарды безендіру үшін қандай ою-өрнектерді қолданар едің?

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Аспабыңды ою-өрнекпен безендір:

- Музыкалық аспапты безендіру үшін материал дайында. Орындалу ретіне қарап өрнекті жаса (120-сурет).

120-сурет. Өрнек жасау

- Өрнектің жекелеген бөліктерін бекіту үшін ермексаз, жабыстырғыш таспа, ПВА желімін немесе желім-қарындашты қолдан.
- Жұмыс дәптерінің 81-бетіндегі тапсырманы орында.

121-сурет. Жетіген

Менің жетігенді өрнектермен қалай безендіргенімді қара (121-сурет)!

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Қайшымен жұмыс істеу кезінде сақ бол, қайшының ұшы мен жүзіне тиме.
- Қайшыны жауып, ұшын өзіңе қаратқан күйде бер.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Аспапты безендірген ою-өрнектер туралы айтып бер.
- Ол нені білдіреді?
- Неліктен сен оны таңдадың?

25-сабақ. Музыкалық аспаптардың көрмесі**БҰЛ САБАҚТА**

- көрме ұйымдастырасың;
- музыкалық аспабыңды көрсетесің.

ТИРЕК СӨЗДЕР

- көрме
- затбелгі

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Өзің жасаған музыкалық аспапты таныстыруың керек. Ол үшін көрме ұйымдастыруыңа болады.

Көрме – бұл заттарды көпшіліктің көруі үшін орналастыру. Көрмеге музыкалық аспаптардың қалай қойылғанын және ілінгенін қара (122-сурет).

122-сурет. Музыкалық аспаптар көрмесі

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

- Көрмені ұйымдастыру үшін сендерге қандай заттар қажет болуы мүмкін?
- Жұмыстарыңды сыныпта қалай орналастыруға болады?
- Қажетті затбелгіні қалай даярлайсың?

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

- Әрбір аспапқа затбелгі даярла. Оны әр алуан пішіндегі дайын стикерлерден жасауға болады (123-сурет).
- Музыкалық аспап туралы қысқаша әңгіме дайында. Оның үні қалай естілетінін тыңдат.

123-сурет. Затбелгілер

Затбелгі – бұл суреттегі, бұйымдағы жапсырма. Оған жұмыстың атауы мен авторының аты-жөні жазылады.

Жұмыс дәптерінің 83-бетінде берілген тапсырманы орында.

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптастарыңның жұмыстарын қара. Оларды бағала және оның себебін түсіндір.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Көрме саған несімен ұнады?
- Аспаптар туралы қандай жаңалықтарды білдің?

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

Салт-дәстүр және ауыз әдебиеті тарауын оқып-үйрену барысында:

- қазақ халқының бұйымдары ою-өрнектермен қалай безендірілгендігін білдің;

- музыкалық аспаптармен таныстың;
- музыкалық аспапты жасадың;
- қолда бар түрлі материалдарды: қатырма қағаз, пластик, әртүрлі қағаздарды үйлестіре отырып пайдалануды үйрендің;
- дыбысты қалай жасауға және оны өзгертуге болатынын түсіндің.

Алан саған ұлттық музыкалық аспаптардың мұражайын жасауды ұсынады (124-сурет). Ол үшін аспаптарды таңдау қажет. Олар туралы әңгіме дайында. Ол үшін келесі сұрақтар көмектеседі:

Түсіндір:

- Шулы және музыкалық дыбыстардың айырмашылығы қандай?
- Сабақта аспаптарды неден жасадың?
- Музыкалық дыбыстарды қалай алуға болады?

Ұсын:

- Музыкалық аспаптарды немен безендіруге болады?
- Аспаптарды безендіруде ою-өрнектерді қалай пайдалануға болады?

124-сурет. Музыкалық аспаптар

7

ТАҒАМ ЖӘНЕ СУСЫН

26-сабақ. Ұлттық тағамдар мен сусындар

БҰЛ САБАҚТА

- Ұлттық тағамдармен және сусындармен танысасың;
- шығармашылық жұмыс орындайсың.

ТИРЕК СӨЗДЕР

- тостаған
- торсық
- саптаяқ

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Қазақ халқы өзінің қонақжайлылығымен танымал. Келген қонақты әрдайым қуана қарсы алған. Ол үшін арнайы **дастарқан** жайған. Қазақтың тағамдары мен сусындарының түрлері көп.

ОЙЛАН ДА, ЖАСА

Алан қонақ күтуге дайындалды. Ол түрлі тағамдарды үстелге қойып, атауларын жазды. Оған шатастырған тағам атауларын табуға көмектес (125-сурет).

Бауырсақ

Сорпа

Қазы

Ораманан

125-сурет. Тағам түрлері

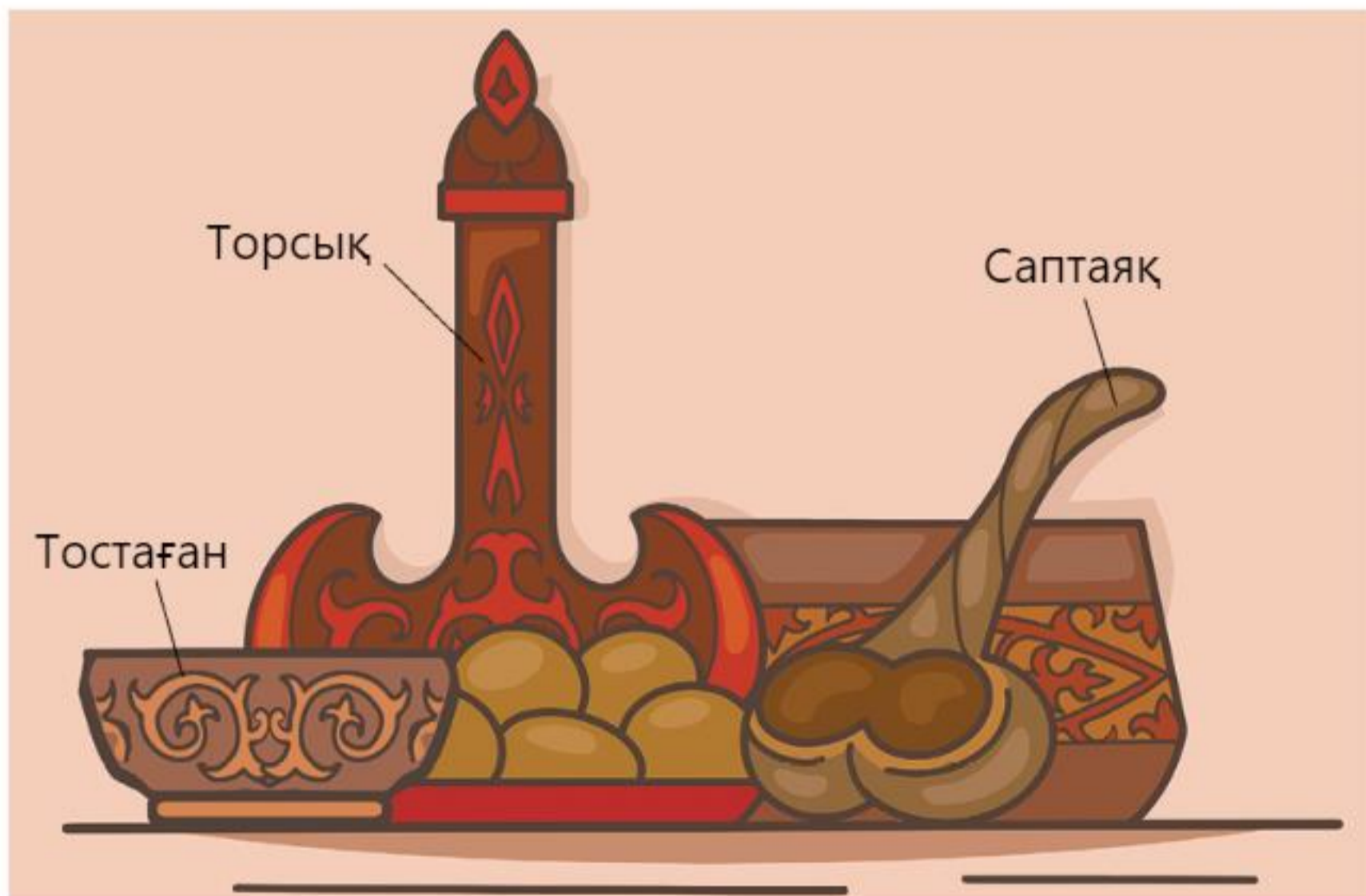
ҮЙРЕНЕ БАСТА

Дастарқанға ет, ұн, сүт өнімдерін қойған. Сүт өнімдері өте пайдалы (126-сурет). Оларда сүйектің өсуіне қажетті кальций мол. Сүттен айран, қатық, құрт, сүзбе, ірімшік жасайды. Айран және қымыз – ашымалы сүт өнімдері.

126-сурет. Сүт өнімдері

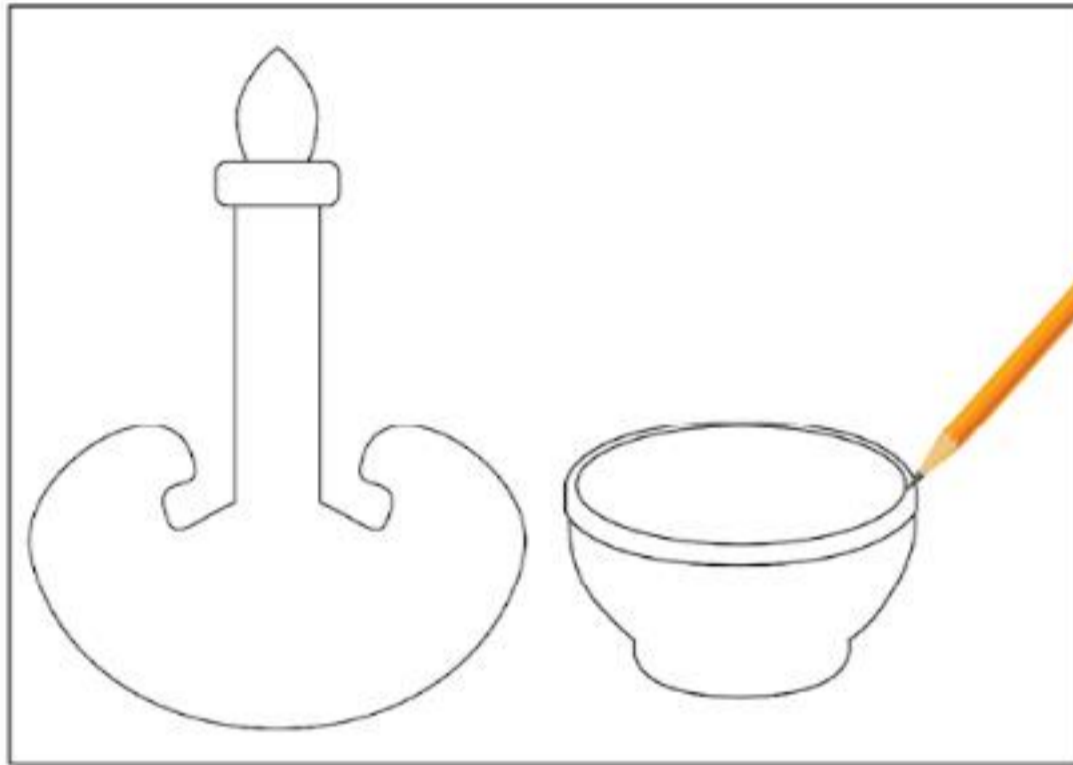
Қазақтың сусындарға арналған дәстүрлі ыдыстары – торсық, саптаяқ, аяқ, тостаған (127-сурет). Тостаған, аяқ пішіні көшпелі өмірмен байланысты. Бір-біріне кигізіп жиналатын болғандықтан тұтқалары болмайды.

127-сурет. Сусындарға арналған дәстүрлі ыдыстар

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

- Мұғалім ұсынған торсық пен тостаған қимаулігінің (128-сурет) бірін таңда. Жұмыс дәптерінің 86-бетіне оның суретін бастырып сал:
- Оларды қалай безендіруге болатынын ойлан.
- Өз жұмысыңды ою-өрнектермен безендір.

128-сурет. Торсық пен тостағанның қимаулігі

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Өз жұмысыңа шолу жаса:

- Сенің ойыңша жұмысың қаншалықты жақсы орындалды?
- Жұмысыңның жақсы жақтарын ата.
- Жауаптарыңды негізде.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Неліктен тостағанның пішіні дөңгелек?
- Безендіру үшін қандай өрнекті таңдадың?
Жауабыңды негізде.

27-сабақ. Өрнектегі ырғақ және тоқыма бұйымдар

БҰЛ САБАҚТА

- Жемістер мен көгөністерді салуда пішіндерді қолдануды білесің;
- өрнектегі ырғақтың не екенін түсінесің.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- тоқыма
- өрнектегі ырғақ

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Оқу кезінде сен көп күш жұмсайсың. Сондықтан саған дұрыс тамақтану керек. Көгөніс, жеміс, сүт өнімдерін тамаққа жиі қолданған дұрыс. Сенің сабақтағы үлгерімің де дұрыс тамақтануыңа байланысты.

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

- Дені сау әрі мықты болу үшін қандай азық-түлік түрлерін қолдану керек (129-сурет)?
- Қандай азық-түлік түрлері зиянды болып саналады?

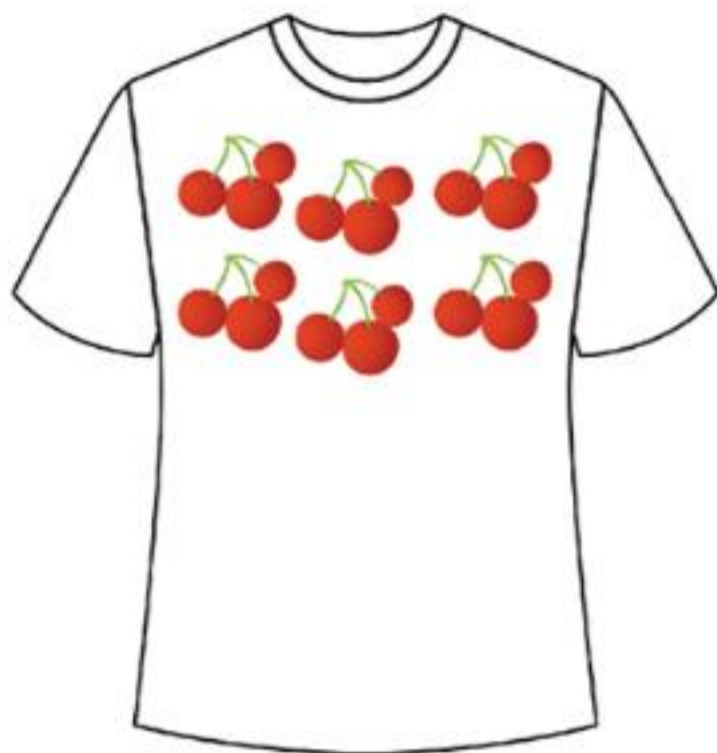

129-сурет.
Азық-түлік түрлері

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Киімді тоқыма матадан жасайды. **Тоқыма** – жіптерден тоқылып жасалған материал. Тоқымадан мата даярланады. Матадан тігілген киімдерді жеміс-жидек, көгөніс суреттерімен безендіруге болады (130-сурет).

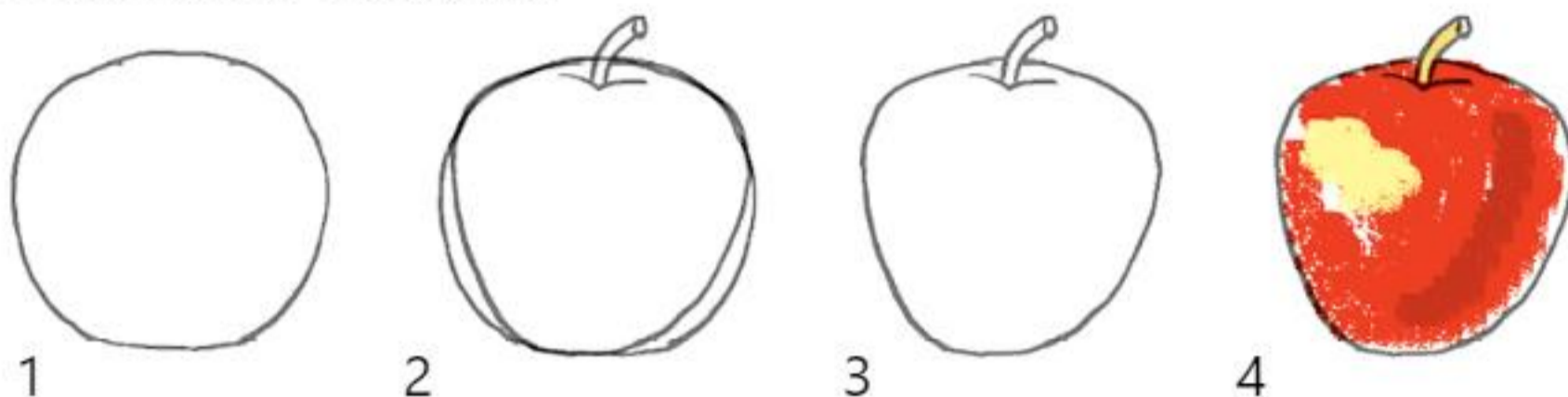

130-сурет. Киімді жеміс-жидек, көгөніс суреттерімен безендіру

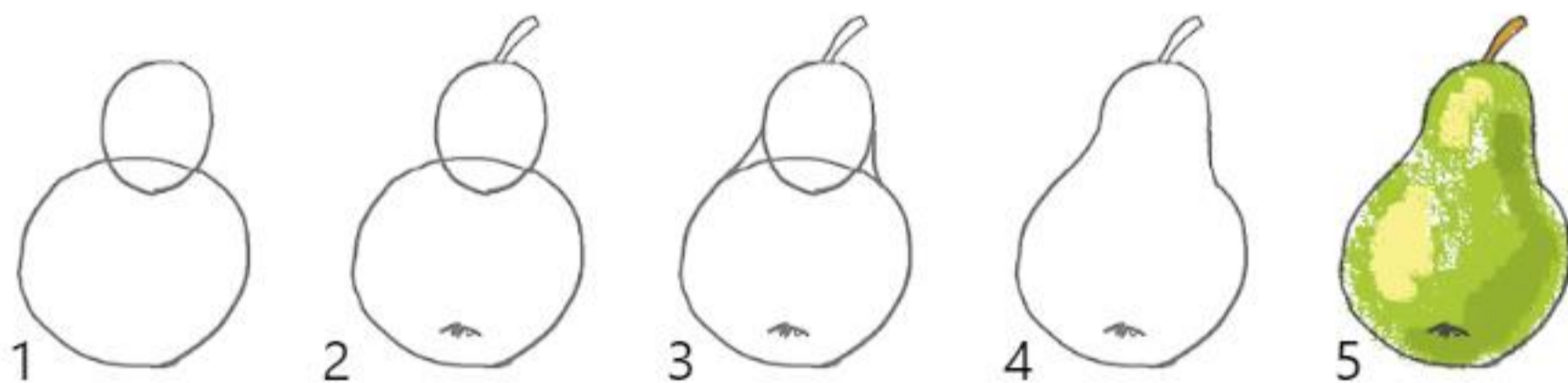
Менің жемістерді салуға түрлі пішіндерді қалай қолданғанымды қара:

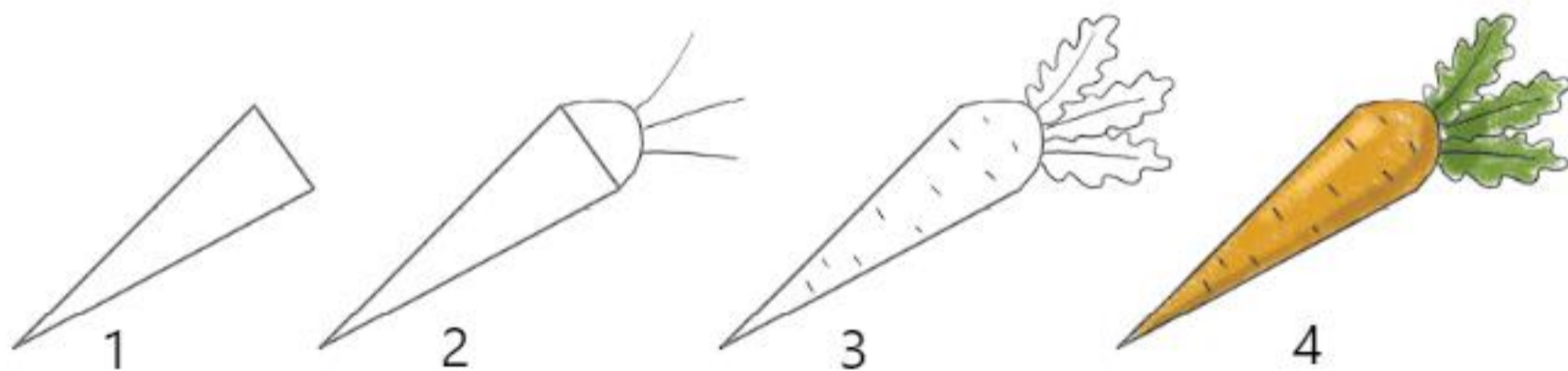
- Алманы қарапайым дөңгелек пішіннің көмегімен салдым.

- Алмұртты салғанда дөңгелек және сопақша пішіндерді қолдандым.

- Сәбіздің суретін салғанда әртүрлі пішіндерді қалай пайдаланғанымды қара.

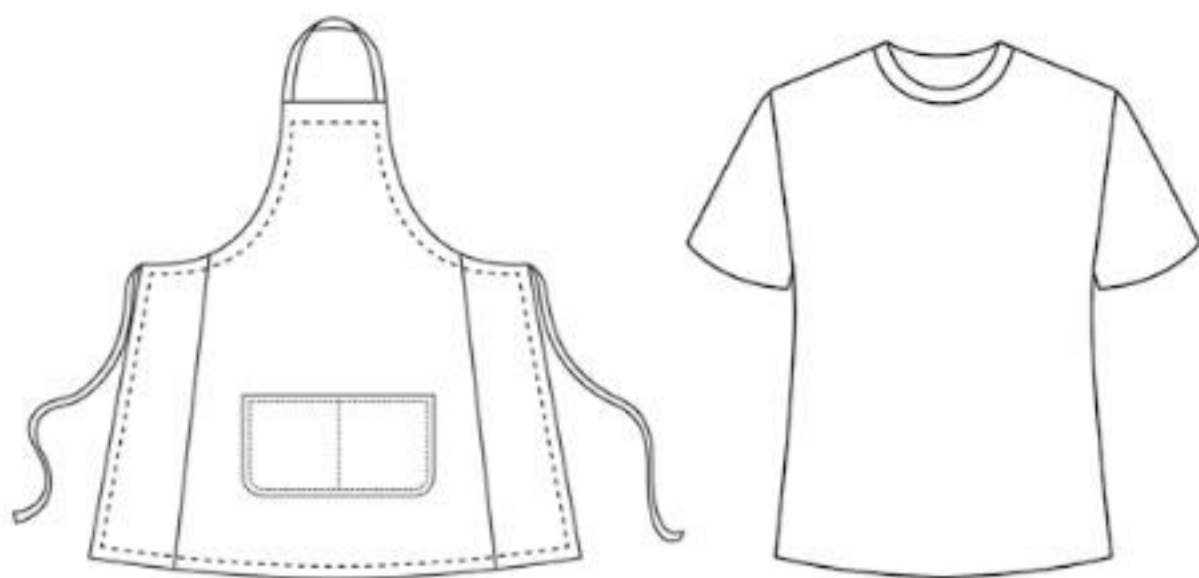

Жеміс, көгөніс суреттерінен өрнек құрастыруға болады. Өрнек құрамдас бөліктерінің қайталанып, кезектесіп орналасуы арқылы жасалуы мүмкін. Мұндай тәсіл **ырғақ** деп аталады. Ырғақ бейнелеу өнерімен қатар, музыка мен әдебиетте де қолданылады.

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

131-суреттегі алжапқыш пен жеңіл жейдені жеміс-жидек, көгөніс суреттерімен безендіруге болады. Жұмыс дәптерінің 91-бетіндегі тапсырманы орында.

131-сурет.
Алжапқыш
пен жеңіл
жейде

★ ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптастарыңның жұмыстарын бағала. Бағалау үшін алма суретін таңда. Оны тақтадағы «**шығармашылық ағашына**» бекіт.

Бұйым әдемі болып шықты. Жұмыс ұқыпты орындалған.

Бұйым әдемі болып шықты. Жұмыс ұқыпты орындалмаған.

Бұйым дұрыс шықпады. Жұмыс ұқыпты орындалмаған.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Сен жеңіл жейдені қандай жеміс немесе көгөніс өрнектерімен әшекейлер едің? Өз ойыңды ұсынып, жұмыс дәптеріне суретін сал.

28-сабақ. Ою-өрнектердің баспалары

БҰЛ САБАҚТА

- «баспа» техникасын білесің;
- жұмысқа қажетті «мөртабан» жасайсың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- баспа
- «баспа» техникасы
- қалып
- мөртабан

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Сен ою-өрнектің не екенін білесің және онда ырғақты сақтай аласың. Енді көгөністердің және жемістердің көмегімен өрнектер жасауды үйренесің. Ол үшін **баспа техникасын** пайдаланамыз. Мұндай техникамен жасалған суреттер **баспа** деп аталады (132-сурет).

132-сурет. Бұйымдардағы баспалар

ОЙЛАН ДА, ЖАСА

Бөліктерге бөлінген көгөністер мен жеміс-жидектерді қара (133-сурет). Бәнкіге баспа техникасын қолданғанда Балапанның не пайдаланғанын анықта.

133-сурет. Көгөністер мен жемістердің кесінділері және баспалары

ТӘЖІРИБЕ ЖҮРГІЗ

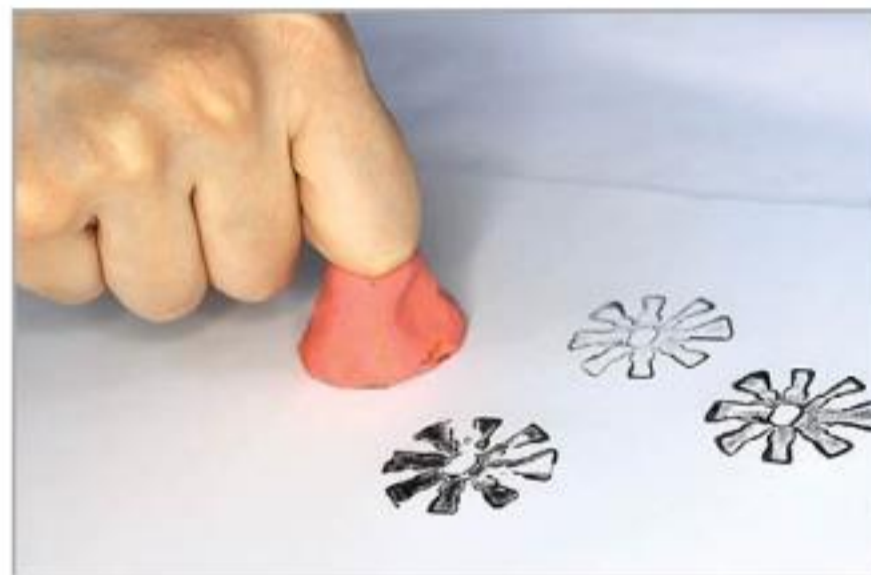
Балапан ермексазды пайдаланып сурет жасауға болады дейді. Дұрыс деп ойлайсың ба?

Баспа салу үшін мөртабан қажет.

Мөртабан – таңба салуға арналған құрал. Оны ермексаздан жасауға болады:

- Ермексаздан кесілген көгөніс немесе жеміс пішінін жаса.

- Мөртабанға сызықтар мен нүктелерден өрнек сал (134-сурет).
- Қылқаламмен мөртабанға қажетті бояуды жақ.
- Мөртабанмен баспа сал.

134-сурет. Ермексиздан мөртабан даярлау

Егер түрлі түсті ою-өрнек жасағың келсе, онда мөртабанға бояулардың түрлерін кезекпен жағу керек. Жұмыс дәптерінің 92-бетіндегі тапсырманы орында.

Мен саған табиғатқа зиянын тигізбейтін қағаз дорба жасауды ұсынамын.

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

- Қағаз дорба жаса (135-сурет).
- Оны баспа тәсілімен өрнекте.

135-сурет. Қағаз дорба жасау**ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ**

- Киіміңді былғап алмау үшін жұмысты ұқыпты орында.
- Қолды дымқыл сүлгімен жиі сүрт.
- Жұмыс аяқталғаннан кейін қоқыстарды таста.

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптасыңның жұмысын бағала. Оның жұмысында саған не ұнағанын айтып бер. Өз жұмысыңмен салыстыр.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Қағаз дорбаны не үшін пайдаланатыныңды ойланып, ұсынысыңды айт.
- Жұмыс дәптерінің 94-бетіндегі тапсырманы орында.

29-сабақ. Жемістер концерті

БҰЛ САБАҚТА

- теңгерімді композиция туралы білесің;
- натюрморт құруды үйренесің;
- шығармашылық жұмысты орындайсың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- натюрморт
- теңгерімді композиция

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Натюрморт – бейнелеу өнеріндегі жансыз заттарды салу. Натюрморттың түрі онда не бейнеленгеніне байланысты (136, 137, 138-суреттер). Натюрмортты сурет ретінде салуға немесе аппликация түрінде жасауға болады.

136-сурет. Жеміс-жидектер натюрморты

137-сурет. Көгөніс натюрморты

138-сурет. Дастарқан натюрморты

ТАҒАМ ЖӘНЕ СУСЫН

Композиция дегеніміз – шығармадағы әртүрлі бөліктерді құрастыру, үйлестіру және біріктіру.

Натюрморт **теңгерімді** болса, ол сәтті шығады.

Егер затты шетке қарай орналастырса, тепе-теңдік бұзылады. 139-суреттегі композицияда сол жағының оң жағына қарағанда басым екенін көре аласың. Композицияны теңгерудің ең қарапайым тәсілі – үлкен затты ортасына орналастыру (140-сурет).

139-сурет.

Теңгерімсіз композиция

140-сурет.

Теңгерімді композиция

ТӘЖІРИБЕ ЖҮРГІЗ

Егер ұсақ жемістер ірі жемістердің алдына қойылса, онда композиция теңгерімді болады. Тәжірибе арқылы дәлелде:

- Мұғалімнен кесілген жемістерді, құмыраны, себетті немесе тәрелкені алыңдар.
- Сыныптастарыңмен бірге топтасып композиция құрыңдар. Үлкен және кіші жемістердің орындарын ауыстырып көріңдер.
- Тәжірибе нәтижелері туралы айтып беріңдер.

141-сурет. Натюрморт

Назар аудар: саған жақын заттар суретте төмен орналасқан. Сенен алыс тұрған заттар жоғары орналасқан. Сондықтан композицияны жоғарыдан төмен қарай құрастыр (141-сурет).

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

«Жемістер концерті» аппликациясын орында. Бұл үшін:

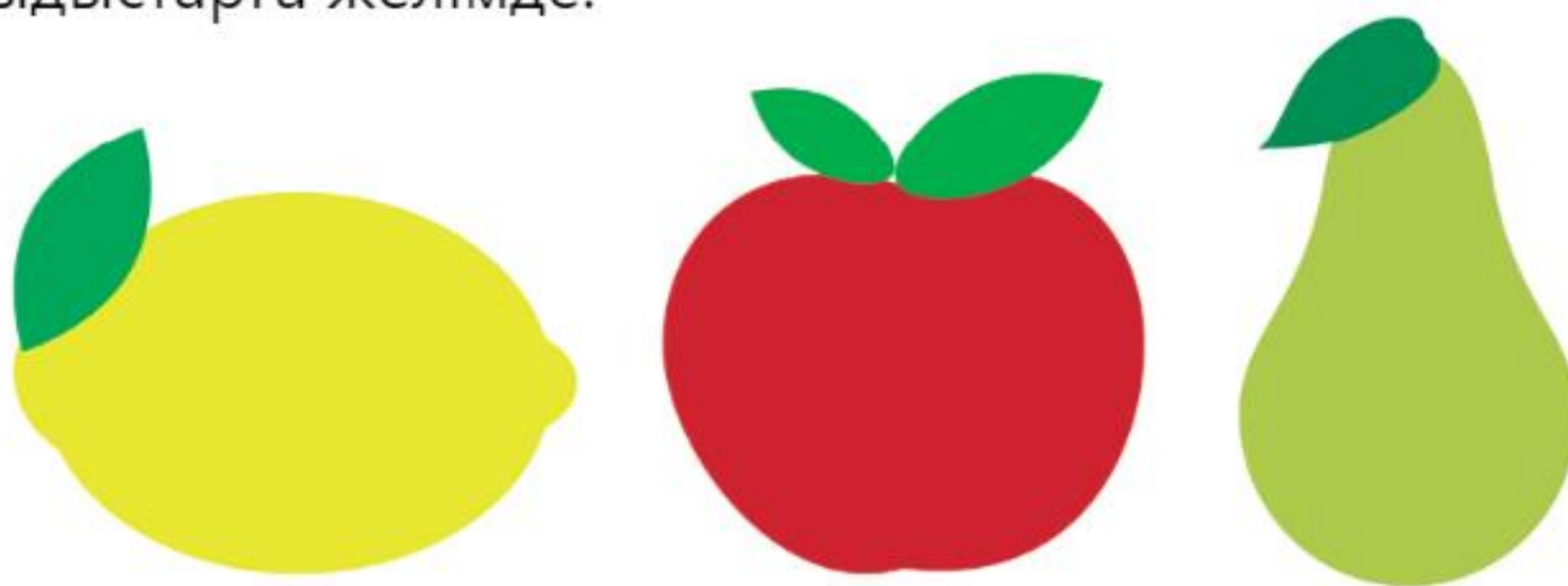
- Түрлі түсті қағазға қимаұлгінің көмегімен тәрелке, құмыра немесе себеттің суретін салып, оларды қиып ал (142-сурет). Бұл натюрморттың ыдысы болады.

142-сурет. Натюрморттың ыдысы

ТАҒАМ ЖӘНЕ СУСЫН

- Натюрмортқа арналған жемістерді даярла (143-сурет). Ол үшін жұмыс дәптерінің 97-бетіндегі жемістерді қиып ал.
- Натюрморт композициясын құрып, жемістерді ыдыстарға желімде.

143-сурет. Апликацияға арналған жемістер

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Желіммен жұмыс жасағанда мұқият бол.
- Желімді қолданғаннан кейін қылқаламды жу.

★ ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Сыныптастарыңмен бірге көрме ұйымдастыр. Олардың жұмысын бағала. Ол үшін бағалауға екі әріпті таңда.

Ұ

Ұқыпты

Ә

Әдемі

Д

Дұрыс

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Қандай натюрморт саған қатты ұнады? Неге екенін түсіндір.

30-сабақ. Жемістер ассорти

БҰЛ САБАҚТА

- көлемді аппликацияны қалай жасауға болатынын білесің;
- шығармашылық жұмыс жасайсың.

ТІРЕК СӨЗ

- көлемді аппликация

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Аппликация жазық қана емес, сонымен қатар **көлемді** болуы мүмкін.

ТӘЖІРИБЕ ЖҮРГІЗ

Алан түрлі түсті қағаздардан көлемді жемістер жасауға болады дейді. Нұсқалардың бірін таңдап, көлемді аппликацияға арналған жемісті жаса (144-сурет).

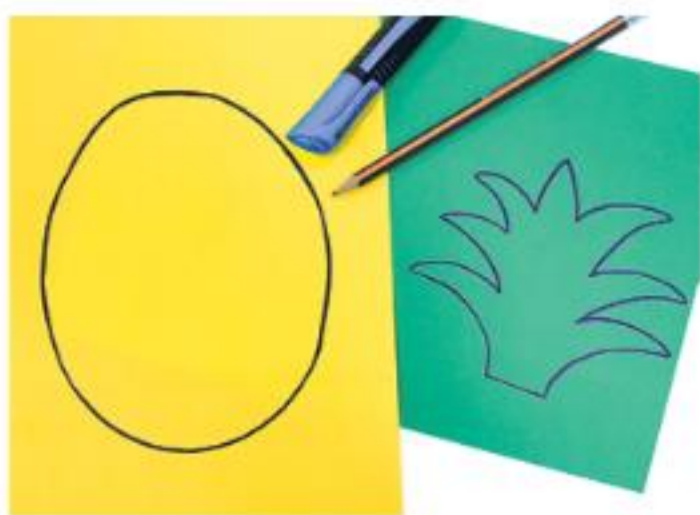

1-нұсқа. Алма және алмұрт

- Түрлі түсті қағаздарды даярла.
- Алма мен алмұртты салып, қайшымен қиып ал.
- Оларды бүктеп, бір жақтарымен жанастырып желімде.

144-сурет. Көлемді аппликация

145-сурет. Ананас бөліктері

2-нұсқа. Ананас

- Ананас бөліктерін, суретте көрсетілгендей, қағазға сыз (145-сурет). Оларды кесіп ал.
- Ананастың созылыңқы жағына жасыл жапырақты желімде.
- Сары түсті қағазға сызғышпен тілікшелер сызып, қайшымен қиып ал.
- Тілікшелерден желімнің көмегімен сақиналар жаса.
- Дайын сақиналарды ананасқа желімде (146-сурет).

146-сурет.
Ананас

БЕЙНЕМАТЕРИАЛДЫ КӨР

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

«Жеміс-жидек ассорти» аппликациясын жаса:

- түрлі түсті қатырма қағаз ал;
- дайындаған жемістерді үстіне қойып, композициясын ойластыр (147-сурет);
- жемістердің орнын ауыстыра отырып, әдемі көрінетін композицияны құрастыр;
- дайын композицияны қатырма қағазға желіммен бекіт.

147-сурет. Көлемді жемістер

Натюрмортта жемістерді қалай дұрыс орналастыру керектігін түсіндір.

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

- Сен аппликациямен нені жақсы жасадың?
- Нені жақсарту қажет?
- Өз жұмысыңды қалай жетілдірер едің?

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- «Жеміс-жидек концерті» және «Жеміс-жидек ассорти» жұмыстарымен мектеп асханаларын қалай безендіруге болады?

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

Тағамдар мен сусындар тарауын оқып-үйрену барысында сен:

- тоқыма матаның не екенін білдің;
- ырғақтың қалай жасалатынын түсіндің;
- мөртабан жасаумен таныстың;
- баспа техникасында жұмыс жасауды үйрендің.

Сен тоқыма матаны безендіруге болатынын білдің. Енді киіміңді баспа техникасымен безендіре аласың. Алан саған жеңіл жейдені безендіруді ұсынады. Ол үшін сен мөртабандарды пайдалан (148-сурет).

148-сурет. Мөртабан жасау

Түсіндір:

• Мөртабанды қандай материалдан жасауға болады?

Көрсет:

• Мөртабанмен қалай жұмыс жасайды?

Ұсын:

• Түрлі мөртабандармен ырғақты өрнекті қалай жасауға болады?

8

ДЕНІ САУДЫҢ –
ЖАНЫ САУ

31-сабақ. Сұлбалар

БҰЛ САБАҚТА

- кескіннің не екенін білесің;
- көлеңке театрына арналған сұлба жасайсың.

ТИРЕК СӨЗДЕР

- сұлба
- көлеңке
- театр
- экран
- графикашы

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

149-суретті қарастырып сұрақтарға жауап бер:

- Суретте спорттың қандай түрлері көрсетілген?
- Доп пен теннис ракеткасының пішіні қандай?
- Спортпен не үшін шұғылдану қажет?

149-сурет. Спорт түрлері

ТӘЖІРИБЕ ЖҮРГІЗ

Балапан саған өз суретіңді көлеңке арқылы салуды ұсынады. Алдымен көлеңке түсетіндей жарық жерге тұр. Өз көлеңкеңнің қандай екендігіне назар аудар.

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Тәжірибе барысында сен өз сұлбаңды көрдің. **Сұлба** – бұл контурлы жазық сурет. Сұлба түрлі түсті болуы мүмкін.

Қарындаш, көмір, сия, бормен салынған суреттер **графика** деп аталады. Графикалық туындылар жасайтын суретшілерді **графикашы** деп атайды.

Жұмыс дәптерінің 100-бетіндегі тапсырманы орында.

Театр – адам өмірінде болған немесе ойдан шығарылған оқиғаларды актерлер орындайтын орын. **Көлеңке театрында** актерлер мен сахнаның орнына сұлбалар мен экран пайдаланылады (150-сурет). Сұлбаларды қатырма қағаздан жасап, таяқшаларға бекітеді.

150-сурет.
Театр
экраны

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Сыныптастарыңмен бірлесіп көлеңке театрын ұйымдастырыңдар. Жұмысты өзара бөлісіп алыңдар.

1-топ. Қатырма қағаздан сұлба жасау.

Мұғалім ұсынған спортшы сұлбасын қатырма қағазға көшіріп сызыңдар (151-сурет). Жұмыс дәптерінің 101-бетіндегі тапсырманы орындауға болады:

- Сұлбаны сызық бойымен қиып алыңдар.
- Сұлбаны таяқшаға жабысқақ таспамен немесе ермексазбен бекітіңдер.

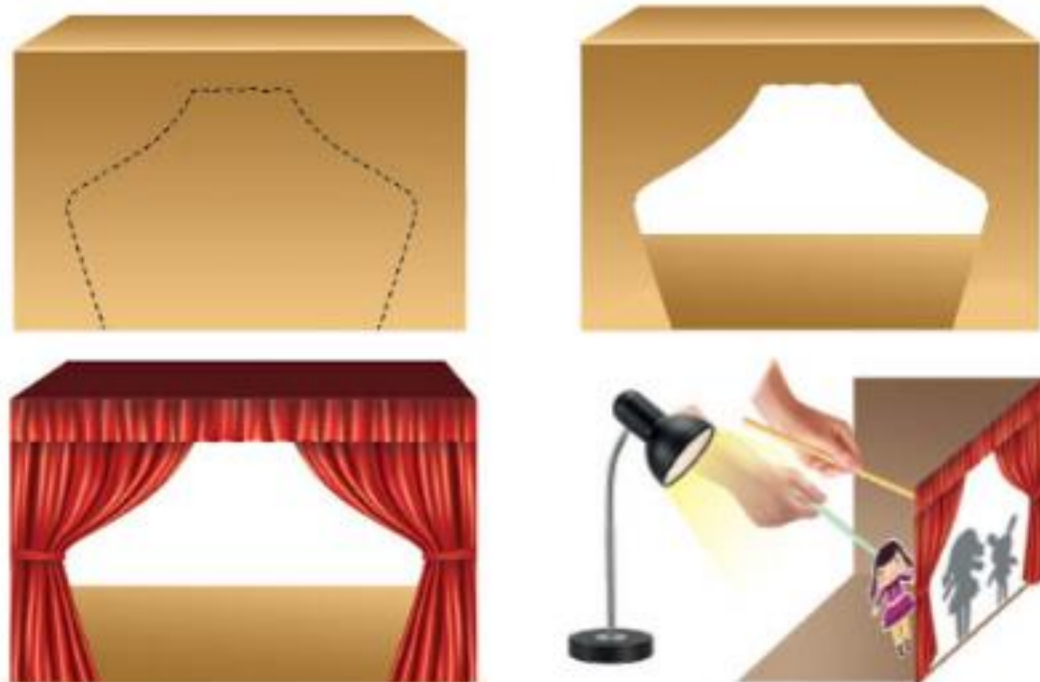
151-сурет.
Спортшының сұлбасы

2-топ. Экран жасау:

- Бос қорапқа экранның суретін салып, қайшымен қиып алыңдар (152-сурет).
- Бояу немесе түсті қарындаштармен экран перделерін бояңдар.
- Қораптың ішкі жағына ақ қағазды жапсырып, экранды әзірлеңдер.

Менің экранды қалай жасағанымды қара.

152-сурет.
Бос қорапшадан экран жасау

3-топ. Қойылым:

- Көлеңке театрына арнап спорттық тақырыптағы қойылым ойластырыңдар. Әйгілі спорт түрі – футбол туралы айтуларыңа болады.
- Сұлбаны әртүрлі шағын қалта шамдарымен жарықтандырыңдар.
- Таяқшаға бекітілген сұлбалар шам мен экранның арасында болуы керек.
- Қойылымды сыныптастарыңа көрсетіңдер.

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Қайшымен жұмыс істеу кезінде құралды емес, қағаз парағын жылжыт.
- Қайшыны жауып, ұшын өзіңе қаратқан күйде бер.

ЖҰМЫСЫҢДЫ БАҒАЛА

Егер саған қойылым ұнаса, көңілді бетпердені, ұнамаса, мұңды бетпердені таңда.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Жасалған жұмыстарды қарастыр. Қолда бар материалдардан спортшылардың сұлбасын жасауға бола ма?

32-сабақ. Спортшыларды мүсіндейміз

БҰЛ САБАҚТА

- спортшы мүсінін жасауды үйренесің;
- шығармашылық жұмыс жасайсың.

ТІРЕК СӨЗДЕР

- иілімді материалдар
- бедер

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Сен әртүрлі мүсіндерді көрген боларсың. Оларға алдыңғы, артқы және бүйір жағынан қарауға болады. Мүсін әр қырынан әртүрлі болып көрінеді.

153-сурет.
Фанни
Бланкерс-Кун
мүсіні

154-сурет.
«Футболшы»
мүсіні

155-сурет.
«Футболшылар»
мүсіні

Спортшылардың қалай мүсінделгенін қара (153, 154, 155-суреттер).

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

Мүсіншілер мықты әрі батыл адамдардың бейнелерін сомдаған. Олар мұнда қозғалыс пен жеңіске деген ұмтылысты көрсете білген. Мүсін бір, екі немесе бірнеше бейнелерден құралуы мүмкін.

Спортшының мүсінін жасау үшін **ермексазды** қолдanasың. Ол жұмсақ және иілімді. Одан әртүрлі пішіндер жасауға және олардың қозғалысын бейнелеуге болады.

1-қадам. Жұмысқа дайындық (156-сурет).

156-сурет. Жұмысқа қажетті заттар

2-қадам. Мүсінді жасау (157-сурет).

157-сурет. Спортшының мүсінін жасау

БЕЙНЕМАТЕРИАЛДЫ КӨР

ДЕНІ САУДЫҢ – ЖАНЫ САУ

Бедер – мүсіндеудің бір түрі. Мұндай бейне шығыңқы немесе ойыс болып та жасалуы мүмкін.

Менің жұмысыма қара (158-сурет). Мен бейнені жұқа ермексаз қабатымен жасадым. Ермексаз кескішімен шөпті, спортшының шашын сыздым. Мен осылайша бедерлі бейне даярладым.

158-сурет. Бедерлі бейне

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Ермексаз кескішін абайлап пайдалан.
- ермексазбен жұмыс істегенде арнайы төсенішті пайдалан.

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

Суреттерді қара (159-сурет):

- Бұл жұмыстардың негізгі тақырыбы қандай?
- Мүсінде автор қандай әрекеттерді көрсеткен?

159-сурет. Спортшылар мүсіндері

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Сен нені жақсы жасадың, нені жасау қиын болды?
- Жұмыс дәптерінің 103-бетіндегі тапсырманы орында.

33-сабақ. Өнер фестивалі

БҰЛ САБАҚТА

- паспартуды қалай даярлауды білесің;
- көрмені өткізу жолын ұсынасың;
- көрмеде шығармашылық жұмыстарды таныстырасың.

ТІРЕК СӨЗ

- паспарту

ҮЙРЕНЕ БАСТА

Көрмелердегі жұмыстардың арнайы жиектемелерге салынғанын байқаған боларсың (160-сурет). Олар ағаш, пластмасса, кейде қатырма қағаздан жасалады. Қатырма қағаздан ортасын суретке арнап ойып жасаған жиектемені **паспарту** деп атайды. Паспартуға салынған суреттер әдемі көрінеді.

160-сурет. Жиектемелерге салынған жұмыстар

Жиектемелердің көлемі, пішіні және түсі әртүрлі болады (161-сурет). Паспартуға қажетті түстерді таңдағанда, олардың суретпен үйлесуін ескеру қажет. Жұмыс дәптерінің 104-бетіндегі тапсырманы орында.

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕР

- Жиектемелердің қандай пішіндері көрсетілген?
- Оларды қалай жасауға болады. Суреттерді оларға қалай орнатуға болады?

161-сурет. Шығармашылық жұмысқа арналған жиектемелер

ТАПСЫРМАНЫ ОРЫНДА

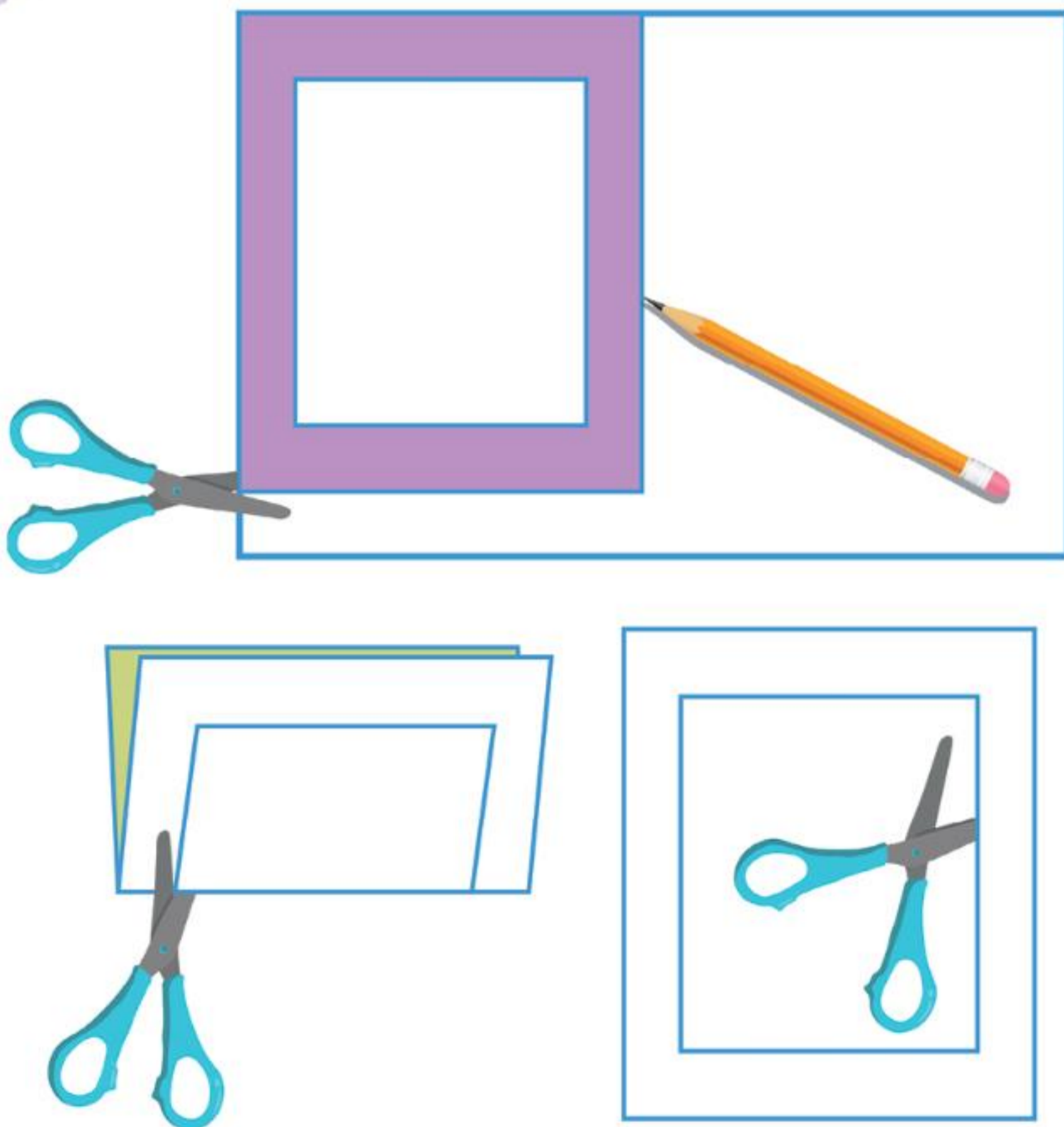
Алан түрлі түсті паспартумен тәжірибе жүргізді (162-сурет). Ақ түс суретті үлкейтіп көрсетті. Көк түсті паспарту назарды суретке аудартты. Сары түсті жиектеме суретке қалай әсер етті? Ойлан да, жауап бер.

162-сурет. Жиектемелерге салынған суреттер

ТӘЖІРИБЕЛІК ТАПСЫРМА

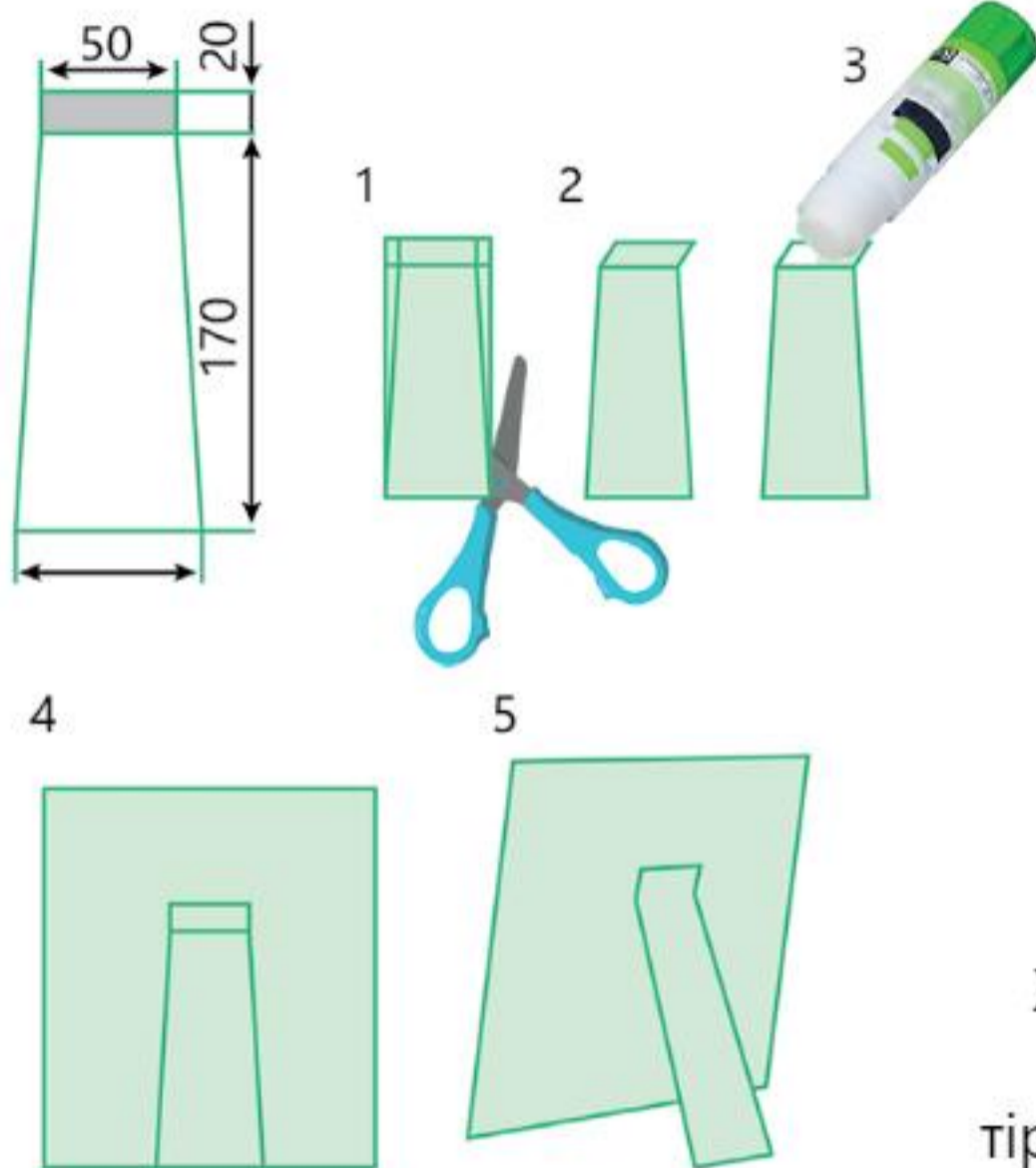
Жиектемені түрлі түсті қатырма қағаздан жаса (163-сурет). Мұғалім ұсынған қимаұлгіні қатырма қағазға қойып, қарындашпен жиектеп сыз. Жиектемені мұқият кесіп ал да, суретті безендіруге қолдан.

163-сурет. Жиектеме жасау

Жиектемеге салынған жұмысты сөреге немесе үстелге қоюға болады. Ол үшін мен қатырма қағаз кесіндісінен жиектемеге тіреуіш жасадым (164-сурет).

164-сурет.
Жиектемеге арналған тіреуіш жасау

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

- Топқа бірігіп, өз жетістіктерің туралы не айтуға болатынын талқылаңдар.
- Бірлескен көрме ұйымдастырыңдар.
- Нені жақсы жасағандарыңды және нені жасау қиын болғаны туралы айтып беріңдер.
- Жұмыс дәптерінің 105-бетіндегі тапсырманы орындаңдар.

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАСА

Дені саудың – жаны сау

тарауын оқып-үйрену барысында сен:

- сұлбаның не екенін білдің;
- көлеңке театрын қалай жасау керектігін түсіндің;
- спортшылардың мүсінін жасадың;
- көлеңке театры үшін жазық пішіндер түріндегі қуыршақтар жасадың;
- спорттық тақырыптағы қойылымды көрсеттің;
- көрмеге қойылатын жұмыстарды дайындадың.

Қандай қызықты жұмыс жасағандарыңды қара! Алан саған көрме ұйымдастыруды ұсынады. Көрмеге (156-сурет) ең қызықты жұмысыңды таңда. Мүмкін ол ең ұқыпты жұмыс болатын шығар. Суреттерге паспартуды ағаш шыбықтарынан немесе атлас таспалардан жасауға болады.

165-сурет. Көрме жұмыстары

Түсіндір:

- Жұмысқа арналған затбелгіні қалай жасауға болады?

Ұсын:

- Жұмысты қалай жақсартасыз?
- Паспартуды қандай табиғи материалдармен безендіруге болады?
- Шыбықтардан суреттің жиектемесін қалай жасар едің?
- Көрменің атауына арналған әріптерді қалай безендіресіз?

ГЛОССАРИЙ

Акварель – бейнелеу техникасы және бейнелеу өнерінің түрі.

Анималист – туындыларында жануарларды бейнелейтін адам.

Анималистика – жануарларды бейнелеу.

Аппликация – түрлі пішіндегі қағаз, мата немесе табиғи материалдарды фонға жапсыру арқылы бейне шығару.

Аспан (ғарыш) денелері – Күн, Ай, жұлдыз, ғаламшарлар сияқты ғарыштық денелер.

Балауызды бор – сурет салуға арналған түрлі түсті бор.

Баспа – баспа техникасымен салынған із.

Баспа техникасы – бұл жазықтықта әртүрлі заттарды басу арқылы кескін алынатын әдіс.

Бедер – шығыңқы немесе тереңдетіліп салынған бейне.

Бүктеу – бүктеу сызығы арқылы материалдарды бүгу.

Біріктіру – бөлшектерді бір-біріне қосу.

Геометриялық оюлар – нақты заттық мазмұны жоқ оюлар тобы.

Графика – бейнелеу өнерінің бір түрі; қарындаш, көмір және сиямен салынған суреттер.

Графикашы – графикалық туындылар жасайтын суретші.

Гуашь – қою бояу түрі. Оны сумен сұйылтуға болады.

Ғарыш – айналамызды қоршап тұрған шексіз кеңістік.

Ғарыштық пейзаж – ғарыш кеңістігі, жұлдыздар, ғаламшарлар бейнесі.

Диорама – фон мен түрлі заттардан құралған шағын орындағы композиция.

Дрон – ұшқышсыз ұшу аппараты.

Ермексаз – әртүрлі заттарды мүсіндеуге болатын жұмсақ, иілімді материал.

Ермексаз кескіші – ермексазбен жұмыс істеуге арналған пластик немесе ағаш құрал.

Жаймалау – иілімді материалдың көлемді кесектерін жазық қабатқа айналдыру.

Жалпақтау – көлемді кесекті жалпақ қабатқа айналдыруға арналған жұмыс тәсілі.

Жүргізуші – көлік құралын жүргізетін адам.

Затбелгі – заттарға қатысты ақпараттар жазылатын арнайы белгі. Оған жұмыстың тақырыбы мен авторын жазуға болады.

Заттың көлеңкесі – затты жарықтандырған кезде көрінетін заттың сұлбасы (жарықтандырылған жерде барлық заттар көлеңке түсіреді).

Зергер – зергерлік бұйымдар жасаушы шебер.

Иілімді материалдар – көлемді бұйымдарды жасауға болатын жұмсақ, иілгіш материалдар.

Кескіндеме – адамды және қоршаған әлемді бояулармен бейнелеу өнері.

Кескіндемеші – әртүрлі бояулармен сурет салатын адам.

Композиция – шығармадағы әртүрлі бөліктерді құрастыру, біріктіру және үйлестіру.

Космогониялық оюлар – ғарыштық денелер негізінде пайда болған оюлардың тобы.

Көлемді пішіндер – барлық жағынан көруге болатын пішіндер.

Көрме – шығармашылық жұмыстарды көрсету.

Күй – музыкалық аспапта ойнау арқылы берілетін әуен. Күйді әртүрлі ұлттық аспаптарда, көбінесе домбыра мен қобызда күйшілер орындайды.

Қатырма қағаз – қалың және қатты қағаз.

Қимаүлгі – қатырма қағаздан жасалған пішін.

Қолда бар заттар – шығармашылық үшін пайдаланылатын оңай табылатын қарапайым заттар немесе құралдар.

Құрама түстер – араластыру арқылы алынатын түстер.

Құрылысшы – үйлер мен түрлі ғимараттарды салатын адам.

Лэнд-арт – табиғи ортада табиғи материалдардан жасалған өнер туындылары.

Монотипия – бейнелеу өнерінде қолданылатын баспа техникасының түрі.

Мөртабан – таңба салуға арналған қол құралы.

Мүсіндеу – иілімді материалдардан көлемді заттар жасау.

Мүсінші – көлемді бейнелерді ағаштан, тастан, ермексаздан, саздан жасайтын, металдан құятын шебер.

Натюрморт – жансыз заттардың бейнесі.

Оригами – қағаздан бүктеп түрлі пішіндерді жасайтын жапондық техника.

Отбасылық портрет – бір отбасындағы бірнеше адамның бірлескен бейнесі.

Ою – әртүрлі үлгіде қалыптасып, өзіндік атауларды иеленген нақыш түрлері.

Ою-өрнек – жалпы оюлар мен өрнектерді білдіру үшін қолданылатын ұғым.

Өрнек – оюлар, түрлі пішіндер, сызықтар, дақтар мен нүктелердің белгілі бір қашықтықта үйлесімді ырғағы арқылы құрылған нақыштар.

Паспарту – ортасында суретке арналған ойығы бар қаттама қағаздан жасалған жиектеме.

Пейзаж – табиғатты бейнелейтін сурет өнерінің жанры.

Портрет – адамды бейнелеуге арналған сурет, мүсін және графика жанрларының бірі.

Пішін – заттың сыртқы түрі, сипаты.

Реңк – түстердің аздаған, әзер байқалатын айырмашылығы.

Сарын – ою-өрнектің басты бөлігі.

Сәндік пейзаж – геометриялық пішіндер мен түрлі сызықтар арқылы бейнеленетін пейзаж.

Сәндік-қолданбалы өнер – тұрмыстық заттарды безендіру өнері.

Симметрия – заттың екі жағының бірдей болуы.

Сұлба – контурлы жазық бейне.

Сызық – қарындаш, фломастер, қаламның қағазда қалдыратын ізі.

Сюжет – өмірдегі оқиғалардың картинада бейнеленуі.

Театр – адамдардың өміріндегі, ертегідегі оқиғалардан көріністерді актерлер көрсететін орын. Көлеңке театрында

актерлер мен сахнаның орнына сұлбалар мен экранды пайдаланады.

Текстура – әртүрлі заттардың бетіндегі өрнек бейнелері. Ол жасалған материалын көрсетеді.

Тоқыма – талшықтардан тоқып жасалған материал.

Фактура – кез келген заттың беткі қабатының сипаты, оның бедері.

Фон – сурет, мәтін орналастырылатын негізгі түс, кескін немесе түрлі көріністердің артқы жағы.

Шашырату – сурет өнерінің бояу тамшыларын қағаз парағына шашырататын ерекше техникасы.

Шетен – биіктігі 10–15 метрдей болатын ағаш.

Штрих – қысқа сызықтар.

Шулы дыбыстар – әртүрлі жануарлар, заттар, табиғат құбылыстары шығаратын дыбыстар.

Ырғақ – бірдей бөліктерінің қайталанып немесе кезектестірілуі.

Іргетас – ғимаратты көтеріп тұратын ең астыңғы бөлігі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. 100 шедевров искусства Казахстана. Живопись. Скульптура. Графика. – Алматы: ИД «Жибек жолы», 2013. – 264 с.
2. Азаров Ю. П. Искусство воспитания. М.: Просвещение, 1985. – 79 с.
3. Журикова Т. Л. Колористическая подготовка обучающихся на занятиях по живописи в художественной школе. Омск, 2014. – 120 с. Ребеко Елена Александровна, Алендукова Алина Анатольевна.
4. Казахстанская серебряная монета признана самой красивой в мире https://kino.mail.ru/news/43095_kazahstanskaja_serebrjanaja_moneta_priznana_samoj_krasivoj_v_mire.
5. Князева О. В. Средства художественной выразительности в русской портретной живописи XVII–XIX веков // Система ценностей современного общества: XLIII Межд. научно-практич. конф. Новосибирск: изд-во ЦРНС, 2015. – С. 80–85.
6. Левина М. И. 365 веселых уроков труда. М.: Рольф, 2003.
7. Лиз Эрзог. Создаем наброски животных и птиц шаг за шагом / Пер. с фр. – М.: «Контэнт», 2021. – 64 с.
8. Миллер Т. Жизнь в окружающей среде. В 2-х т. – М.: Пангея, 1994.
9. Прыскина Е. А. Развитие цветовосприятия младших школьников на уроках изобразительного искусства // Артемовские чтения: X Межд. конф. (Самара 15–17 февраля 2018). Самара: ТОО «Научно-технический центр», 2018. – С. 379–385.
10. Соколов А. В. Посмотри, подумай и ответь. М.: Просвещение, 1981. – 120 с.
11. Чаговец Т. П. Словарь терминов по изобразительному искусству. Живопись, графика, скульптура. Издательство Лань Спб, 2017.
12. Энциклопедия для детей. Искусство (т. 7) – часть 1. М.: Аванта, 1997.

Учебное издание

**Ермилова Елена Владимировна
Попкова Светлана Валерьевна
Козина Светлана Степановна**

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТРУД

Учебник для 1 классов общеобразовательных школ
(на казахском языке)

*Оқулықты безендіруге Ә.Қастеев атындағы Мемлекеттік өнер мұражайының
картиналары, Ықылас атындағы Халық музыкалық аспаптар музейі
экспонаттарының суреттері,
Алматы қаласындағы №83 гимназия МКМ оқушыларының еңбектері
қолданылды.*

Иллюстрациясын жасағандар: *Е. Мельник, Л. Уралбаева.*

Редакторы *Е. Жайнақов*
Көркемдеуші-дизайнері *Г. Албаева*
Техникалық редакторы *И.Тарапунец*
Корректоры *Ж. Баймағамбетова*
Компьютерде беттеген *А. Ахметханқызы*

ИБ № 6292

Басуға 30.06.21 қол қойылды. Пішімі $70 \times 100^{1/16}$. Офсеттік қағаз.
Қаріп түрі "Segoe UI". Офсеттік басылыс.
Шартты баспа табағы 12,90. Шартты бояулы беттаңбасы 52,24.
Есептік баспа табағы 6,53. Таралымы 85 000 дана (II зауыт). Тапсырыс №

"Мектеп" баспасы, 050009, Алматы қаласы, Абай даңғылы, 143-үй
Факс: 8(727) 394-37-58, 394-42-30.
Тел.: 8(727) 394-41-76, 394-42-34.
E-mail: mektep@mail.ru
Web-site: www.mektep.kz